

15 ΙΟΥΛΙΟΥ. 1852.

ΤΟΜΟΣ Γ'.

ΦΥΛΛ. 56.

Η ΜΑΛΙΝΑΙΑ ΚΟΡΗ.

ΤΡΕΒΥΔΙΑΝΟΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥΗ.

Ἐκ τῶν τοῦ Ἀγγλου Bulwer,

Μετάφρασις Χ. Α. Π.

Εἰς τὴν Βελγικὴν πόλιν Μαλίνην, ὁ κώδων τῆς κυριακῆς, εἰχὼν περὶ μεσημβρίαν, προσεκάλει τοὺς κατοικοῦς εἰς τὴν θείαν ἑορτασίαν καὶ ὁ λαὸς, ὁ θαυμάσιος περιφερόμενος περὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγ. Φερμύλδου, εἰσῆρχετο βαθυμηδὸν ἐντὸς τῶν εὐρυχωρῶν πτερυγῶν τοῦ ἱεροῦ καθιδρύματος.

Νεανίας δὲ ἴστατο εἰς τὴν ὁδὸν, κύπτων τὰ ὄμματα κατὰ γῆς καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον προσέχων νᾶ κροασθῆ ἤχον τινα· καθότι, χωρὶς νᾶ ἐγείρη τὰ ὄμματα ἀπὸ τοῦ σκληροῦ λιθοστρώματος, ἐστρέφετο πρὸς ἐκίστην τῆς ὁδοῦ γωνίαν, μετὰ συντόνου καὶ ἐνάγωνίου προσοχῆς ὁ νέος οὗτος ἐκράτ' εἰς τὴν μίαν χεῖρα βακτηρίαν, καὶ εἰς τὴν ἄλλην δερματίνον λωρίαν, τοῦ ὁποίου ἡ ἄκρη ἐσύρετο κατὰ γῆς, προσεκάλει δὲ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, μετὰ φωνῆς θλιβεράς, τὸν πεπλανημένον του κόνα· «Πιστέ! Πιστέ! εἰδῶ! εἰδῶ!» Ἄλλ' ὁ Πιστός δὲν ἐπέστρεψε· διότι ὁ βεβαρυσμένος ὑπὸ τῶν δεσμῶν κῶων, ἀπαλ-

λαγείς τοῦ δερματίνου περιδεραίου, ἐμακρύνθη πιζίζων μεθ' ἑτέρου συντρόφου εἰς μακρυὴν τῆς πόλεως συνοικίαν, καὶ ἀφίγων οὕτω τὸν τυφλὸν κύριόν του νᾶ εὔρη ὅπως ἠδύνατο τὴν ὁδὸν του καὶ νᾶ εἰσελθῆ εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν του.

Μετ' ὀλίγον ἐλαφρόν βῆμα διέβη τὴν ὁδὸν, καὶ ἡ ὄψις τοῦ ξένου ἐφαιδρύνθη.

« Συγχωρήσέ με! » εἶπε στραφεὶς πρὸς τὸ μέρος ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἡ ὄξεια ἀκοίτου ἤρπασε τὸν ἦχον· « ὦ! ὀδηγήσέ με, παρακαλῶ, ἐὰν δὲν βιάζεσαι πολὺ, δι' ὀλίγα λεπτά, εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Χρυσοῦ κενυρίου. »

Ἀπεύθυνε δὲ οὕτω τὸν λόγον πρὸς νέαν ἀνήκουσαν, ὡς ἐκ τῆς ταπεινῆς ἐνδυμασίας τῆς, εἰς τὴν μέσην τοῦ λαοῦ τάξιν. — « Εἶναι ἀρκετὸν τὸ διάστημα, κύριε, » ἀπεκρίθη ἡ νέα, ἀλλ' ἂν ἐξακολουθῆτε κατ' εὐθείαν νᾶ βαδίζετε περὶ τὰς ἐκατὸν ὀργυιάς, καὶ ὕστερον διέλθετε τὴν δευτέραν πρὸς τὴν δεξιάν σας χεῖρα ὁδόν. »

Ἄλλοίμονον! διέκοψεν ὁ ξένος μελαγχολικῶς μειδιῶν, ἀὴ ὀδηγία σας ὀλίγον θέλει μὲ χρησιμεύσει· ὁ κύκλος μου ἔφυγε καὶ ἐγὼ εἶμαι τυφλός! »

Εἰς τούτους τοὺς λόγους καὶ εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ξένου ἐνυπῆρχε τόνος μελαγχολικός, ὅστις βιαίως εἰσέδυσεν εἰς τὴν καρδίαν τῆς νεάνιδος. — « Συγχωρήσάτέ με, παρακαλῶ, κύριε, » εἶπε μὲ δακρυσιμένους ὀφθαλμούς· « δὲν σᾶς παρετήρησα. Στηρίχθητε ἐπὶ τῆς χειρὸς μου, θέλω σᾶς ὀδηγήσει εἰς τὴν θύραν τοῦ ξενοδοχείου. Μάλιστα, κύριε » ἐπέφερε παρατηρούσα

ὅτι ὁ ξένος ἐδίσταζεν, «ἔχω ἀρκετὸν καιρὸν νὰ ἐξοδεύσω, σὰς βεβαιῶ.»

Ὁ νέος τυφλὸς ἔθεσε τὴν χεῖρά του ἐπὶ τοῦ βραχίονος τῆς νέας γυναίκος. Καὶ ἐνῶ ἡ Λουκίλλα ἤτο φύσεως τοσαύτων δειλῆς, ὅστε αὐτὴ ἡ μήτηρ της γελῶσα τὴν ἐπέπληττε διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν νεανικὴν ἀρετὴν της, δὲν ἠσθάνθη ὅμως οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ταραχὴν, ἅμα εὐρέθη, ἀπροσδοκῆτως οὕτω διαβαίνουσα τὰς ὁδοὺς τῆς Μαλίνης, μόνη μετὰ νέου ξένου, τοῦ ὁποίου ἡ ἰμυτισμὸς ἐδήλου ὅτι ἀνήκεν εἰς κοινωνικὴν τάξιν ἀνωτέρας τῆς ἐδικῆς της.

«Ἡ φωνὴ σας εἶναι γλυκυτάτη,» εἶπεν ὁ ξένος μετὰ τινος σιωπῆν «τοῦτο εἶναι,» ἐπρόσθεσεν ἐλαφρῶς στεναζάσας, ἀπὸ μόνον τεκμήριον, δι' οὗ γνωρίζω τὴν νεότητά καὶ τὸ κάλλος.» Ἡ Λουκίλλα ἐρυθρίασε περίλυπος, διότι ἐγνωρίζε καλῶς, ὅτι οὐδεμίαν εἶχεν ἀξίωσιν εἰς τὴν ὠραιότητα. «Ἡ πόλις αὕτη εἶναι πατρὶς σας;» τὴν ἠρώτησε.

«Μάλιστα, κύριε, ὁ πατήρ μου ἔχει μικρὸν ἐργαστήριον φορεμάτων, ἡ δὲ μήτηρ μου καὶ ἐγὼ προσθέτομεν μικρὸν τι εἰς τὸ καθημερινὸν εἰσόδημα, πλέκοντες τρίχαπτα (δαντέλαν) μᾶς λέγουσιν πτωχοὺς, ἀλλὰ δὲν αἰσθανόμεθα τὴν πενίαν, κύριε.»

«Εἶσθε εὐτυχεῖς! δὲν ὑπάρχει εὐτυχία μεγαλητέρα ἀπὸ τὴν φαιδρότητα τῆς καρδίας,» ἀπεκρίθη ὁ τυφλὸς περίλυπος.

«Καὶ ὁ κύριος,» εἶπεν ἡ Λουκίλλα θλιβομένη καθ' ἑαυτὴν, διότι διήγειρε φυσικὴν τινὰ ζηλοτυπίαν εἰς τοῦ ξένου τὸ πνεῦμα, καὶ σπεύδουσα νὰ μεταβάλῃ ἀντικείμενον τοῦ λόγου, ἀκαί ὁ κύριος διατρίβει πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν Μαλίνην;»

«Ἀπὸ χθὲς μόνον. Περιηγοῦμαι διαβαίνων τὰς πόλεις τῶν Κάτω Χωρῶν ἴσως σὰς φαίνεται παράδοξος ἡ περιοδεία ἀνθρώπου τυφλοῦ ἀλλ' εἶναι οὐχ ἦτον δυσάρεστον καὶ εἰς τυφλὸν τὸ νὰ διαμείνῃ πάντοτε εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν. Ἐστοχάσθην ὅτι, διαρκούσης τῆς ἐραυρησίας, εἰς τὴν μοναξίαν τῶν ὁδῶν, μὲ ἦτον εὐκολον, διὰ τῆς βοηθείας τοῦ σκύλου μου, ν' ἀναπνεύσω ἡσυχῶς τὸν ἀέρα, ἀφοῦ δὲν δύναμαι νὰ τέρψω ἑμαυτὸν διὰ τῆς θέας τῆς πόλεως. . . . ἀλλὰ ὑπάρχουν, φαίνεται, ἄνθρωποι, οἵτινες οὔτε σκύλον δύνανται νὰ ἔχωσι φίλον!»

Ὁ τυφλὸς ὠμίλησε μὲ πικρίαν, διότι ἡ δραπέτευσις τοῦ κυνός του τὸν ἐθλίψεν ἐγκαρδίως. «Ἡ Λουκίλλα ἐσπόγγισε τοὺς ὀφθαλμούς της. «Καὶ ὁ κύριος περιηγεῖται λοιπὸν μόνος;» ἠρώτησε θεωρήσασα προσεκτικώτερον ἤδη τὸ πρόσωπον τοῦ ξένου, καὶ παρατήρησασα ὅτι ἦτο περίπου ἡλικίας εἰκοσιδύο ἐτῶν.

Ὁ πατήρ του, ἡ μήτηρ του,» ἐπρόσθεσεν, ἐντονώτερον πῶς εἰπούσα τὴν τελευταίαν λέξιν, «δὲν εἶναι μὲν ἡ μήτηρ σου;»

«Εἶμαι ὁρφανός!» ἀπεκρίθη ὁ ξένος «καὶ δὲν ἔχω μήτε ἀδελφόν, μήτε ἀδελφὴν.»

Ἡ ἔρημος κατάστασις τοῦ τυφλοῦ ἐθλίψε βαθέως τὴν Λουκίλλαν. ποτὲ φωνῆ δὲν συνεθλίβη τοσαύτων ἰσχυρῶς συνησθάνθη παραδόξους εἰς τὴν καρδίαν παλμῶν, μυστικὴν τινὰ καὶ νεκρὰν συμπάθειαν, ἥτις εἶ-

κουσεν αὐτὴν πρὸς τὸν δυστυχῆ νέον, καὶ ἠυχίθη νὰ ἦτο ἀδελφὴ του.

Ἡ μετὰ τῆς νεότητος καὶ τῆς μορφῆς τοῦ ξένου ἀντίθεσις, ἡ θλίψις ἡ διεγερθεῖσα εἰς τὴν καρδίαν τῆς νέας, καὶ ἡ συγκίνησις αὐτῆς ἐπηύξησαν τὴν συμπάθειαν τὴν ὁποίαν ἠσθάνετο. Ἡ μορφή τοῦ τυφλοῦ ἦν ἐντελῶς κανονικὴ, οἱ δὲ χαρακτηριστοὶ εἶχον εὐγενές τι καὶ ἐμβροτῆς, καὶ τὸ σύνολον τοῦ προσώπου ἀπέπνευε χάριν καὶ ζωηρότητα, ἀν καὶ αἱ κινήσεις αὐτοῦ ἐγίνοντο μετὰ πολλῆς προσοχῆς, καὶ τὸ βηματισμὸς του ἦν δύσκολον.

Ἐνῶ δὲ διήρχοντο στενὴν ὁδὸν, γείτονα τῆς τοῦ ξενοδοχείου, ἤκουσαν ὀπισθεν αὐτῶν ποδωβολητῶν ἵππων, καὶ ἡ Λουκίλλα, στραφεῖσα μετὰ βίας πρὸς τὰ ὀπίσω, εἶδεν, ὅτι τάγμα Βέλγων ἱππέων διεβαίνει τὴν πόλιν.

Σύρατα τὸν ξένον πρὸς τὸν τοῖχον καὶ ὅλην περιήφορος ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐστάθη πλησίον του. Οἱ ἱππεῖς διέβαινον βιαίως τὴν ὁδόν. Ἄλλ' ἐκ τοῦ ἤχου καὶ τῆς κλαγγῆς τῶν ὄπλων, τοῦ κρότου καὶ τῶν καλπασμάτων τῶν ἵππων, ἡ μορφή τοῦ τυφλοῦ παρήλλαξε, καὶ ἡ Λουκίλλα εἶδε πῦρ ἐνθουσιασμοῦ ἀναβάν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ὅστις ἀνύψωσεν ἤδη τὴν κεφαλὴν ὑπερηφάνως καὶ μετὰ χάριτος τὴν ἐκίνει. «Δόξα σοι ὁ Θεός!» εἶπεν ἡ νέα, ἐνῶ ὁ στρατὸς ἐπλησίαζε νὰ περάσῃ, ἀδὲν ὑπάρχει πλέον κίνδυνος!» Ἄλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν εἶχεν οὕτω εἰς τῶν δύο τελευταίων ἱππέων, χωροῦντων κατὰ μέτωπον, ἐκάθητο ἐπὶ ἵππου σφιγγῶντος, οἱ δὲ ὑβρισμοὶ καὶ οἱ πτεριστῆρες τοῦ ἱππέως ἐπηύξησαν τὸ πῦρ καὶ τὸν ἀφηνιασμὸν τοῦ ζώου, ὃ παρεφέρετο καὶ ἐπῆδα ἐντὸς τῆς στενῆς ὁδοῦ.

«Προσοχή!» ἀνέκραζεν ὁ ἱππεὺς, ὁρμήσας πρὸς τὴν γωνίαν ὅπου ἴστατο ἡ Λουκίλλα μετὰ τοῦ ξένου. «Εἶσθε τρελοί; πῶς δὲν φεύγετε;»

«Διὰ ὄνομα τοῦ θεοῦ! εἶναι τυφλός!» ἀνέκραζεν ἡ Λουκίλλα κλίνας πρὸς τὸν ξένον.

«Φύλαξε τὸν ἑαυτὸν σου, ἀγαθὴ μου ὁδηγός!» εἶπεν ὁ ξένος. Ἄλλ' ἡ Λουκίλλα δὲν ἐμελέτα τοιοῦτόν τι. Ὁ στρατιώτης ἀπέσυρε βιαίως τὴν κεφαλὴν τοῦ ἵππου ἀπὸ τοῦ μέρους ὅπου ἴσαντο ἀλλὰ τὸ λυσσαλέον τετράπου, σφαδάζον ἐκ τῆς πληγῆς τοῦ πτεριστῆρος, ἐξώρμησεν ὅλος ἀφηνιάσας ἡ Λουκίλλα, μὴ δυναμένη νὰ διαφυλάξῃ ἑαυτὴν καὶ τὸν ξένον, ἐβρίβη πρὸ τοῦ τυφλοῦ καὶ ἐδέχθη τὴν πληγὴν ἀπὸ αὐτοῦ ὁ λεπτὸς καὶ ἀβρὸς τῆς νέας βραχίον ἐπεσον ἐπὶ τῶν πλευρῶν της συντεθλασμένους, ὁ δ' ἱππεὺς ἐστράφη ἐμπρὸς. «Δόξα τῷ Θεῷ! ἐσώθη!» ἀνέκραζεν ἡ δυστυχῆς Λουκίλλα, καὶ, μὴ δυναμένη νὰ κρατηθῇ ἀπὸ τὸν πόνον καὶ τὴν φρίκην, ἔπεσεν ἐπὶ τῶν χειρῶν, τὰς ὁποίας ὁ ξένος μηχανικῶς ἤνοιξεν ἵνα τὴν δεχθῇ.

«Ὁδηγέ μου! φίλη μου!» ἐφώνησεν ἡ εἰσαὶ πληγωμένη!»

«Ὁχι, Κύριε,» διέκοψεν ἡ Λουκίλλα, αἶμα καλῆτερα, εἶμαι καλά. Λάβετε ταύτην τὴν χεῖρα ἀν' ἡ γὰρ πᾶσι, δὲν εἶμεθα τώρα μακρὰν τοῦ ξενοδοχείου.»

Ἄλλ' ἡ ἀκοή τοῦ ξένου, εὐαίσθητος πρὸς πᾶσαν φωνῆς κάμψιν, τῷ ἐγνωστοποίησε τὸ ἄλλο τῆς νέας.

ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον ἀνεγνώρισε τὴν πληγὴν ἣν εἶ-
 χεν αὐτὴ λάβει, ἀν καὶ ἡ γενναία κόρη δὲν τὸν εἶπεν,
 ὅτι μόνον διὰ τὰ προστατεύσει αὐτὸ ἐπάθε τοιαύτην
 πληγὴν. Ὁ ξένος ἐπέμεινεν ἤδη ἀπαιτῶν τὴν ἀνταλ-
 λαγὴν τῶν χρεῶν, καὶ προτείνων νὰ συνοδεύσῃ αὐτὴν
 εἰς τὸν οἶκόν της· ἡ Λουκίλλα, περιφοβῶς καὶ ὑποβέ-
 ρουσα πολὺ ἀπὸ τὸν πόνον, ἐδιδάσθη νὰ συγκατανεύσῃ.
 Ὀλίγα δὲ βήματα κατώτερω πρὸς τὴν παρακειμένην
 ὄδον, ἔκειτο τὸ ταπεινὸν κατοικίμηλον τοῦ πατρὸς τῆς·
 ἐφθασαν, καὶ μόλις ἡ Λουκίλλα εἰσῆλθεν εἰς τὴν θύραν,
 κατέπεσαν ἀναίσθητος ἐκ τοῦ πόνου. Ἀπέκλιτο λοι-
 πὸν εἰς τὸν ξένον νὰ ἐξηγήσῃ τὸ συμβῆναι καὶ νὰ πα-
 ρακαλέσῃ τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ νὰ προσκαλέσωσιν εὐθὺς
 χειρουργὸν τὸν ἐμπειρότερον, τὸν πρακτικώτερον τῆς
 πόλεως. εἶπεν· κελίμαι πλούσιος καὶ δύνάμει νὰ ἐ-
 πανορθώσῃ τὴν ζημίαν τῆς γενναίας θυγατρὸς σας, ἢ
 τις δὲν ἐγκατέλειψε τὸν κινδυνεύοντα ξένον.

Ὁμιλῶν δ' ἔσπευε τὸ βαλάντιόν του· ἀλλ' ὁ πατὴρ
 ἠρνῆθη τὴν προσφορὰν, καὶ ὁ ξένος ἤθελεν ἐρυθιῆσαι
 βεβαίως ἐάν ἠδύνατο νὰ εἶδῃ τὴν ἐντιμὸν ἀγανάκτη-
 σιν, μεθ' ἧς ἐγένετο ἡ ἀποποίηση ἐκεῖνη.

Περιέμενε δὲ μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ χειρουργοῦ καὶ
 τῆς ἐπιδόσεως τοῦ βραχίονος, καὶ δὲν ἀνεχώρησεν εἰ-
 μὴ ἀφοῦ ἡ μήτηρ τῷ ὑποσχέθη, ὅτι θέλει τῷ γίνεαι
 γνωστὸν τὴν ἐπομένῃ πρωτῶν πῶς ἡ ἀσθενὴς ἐπέρασε
 τὴν νόσον.

Τρόντι τὴν ἀκόλουθον πρωτῶν εἶχεν ἀποφασίσει
 ν' ἀφήσῃ πόλιν, ἣτις παρέιχεν εἰς τὸν ὀδοιπόρον τό-
 σον μικρὰν εὐχαρίστησιν, ἀλλ' ἀνέβαλε πάλιν τὴν ἀ-
 ναχώρησιν, μέχρις οὗ ἡ ἰδία Λουκίλλα μετὰ τῆς μη-
 τρὸς τῆς ἐπήγε νὰ τὸν βεβαίωσῃ περὶ τῆς ἀναρρώ-
 σεώς της.

Γνωρίζεις, καὶ ἐγὼ εἶμαι τῆς γνώμης, φιλότι-
 Παρθενάπῃ, ὅτι ὁ ἔρωσ εἶναι τοσοῦτον αἰθέριος κατὰ
 τὴν πρώτην συνάντησιν, μυστήριόν τι, ἀκατανόητος
 συγγένεια μετὰ τῶν προσώπων (ξένων πρὸς ἀλλήλα
 πρότερον) ἐφελκύνουσα ἀκατασχέτως αὐτὰ πρὸς ἀλλη-
 λα. Καὶ δὲν εἶναι ἀρα ἀληθὴς ἡ ὠραία τοῦ Πλάτωνος
 ἰδέα, ὅτι αἱ ψυχαὶ ἡμῶν, μερίδες οὐσῶν τῶν ἀ-
 σπέρων, καὶ πνεύματα πρὸς ἀλλήλα ἐλκυσόμενα, ἐλ-
 κούσι τὴν φωτεινὴν αὐτῶν καταγωγὴν ἐκ τῆς αὐτῆς
 σφαίρας, καὶ ποθοῦσι μετὰ μελαγχολίας τὴν ἀνανώ-
 σιν τοῦ προτέρου αὐτῶν δεσμοῦ; Ἀλλὰ μικρὰν τοῦ
 νὰ προσφύγωμεν εἰς τὰς φαντασιώδεις ταύτας λύσεις
 τοῦ αἰωνίου τούτου μυστηρίου, μοι φαίνεται φυσικόν,
 ὅτι εἰς τὴν ἐγκαταλειμμένην καὶ οἰκτρὰν κατάστα-
 σιν τοῦ Εὐγενίου Σάντ-Αμάν, ὤφειλεν οὗτος νὰ αἰ-
 σθανθῇ τρυφερὰν αἰσθητὴν πρὸς τὴν κινδυνεύουσαν το-
 σοῦτον γενναίως ὑπὲρ τῆς σωτηρίας του.

Τὰ σκόπη, εἰς τὰ διέμενε καταδεδικασμένος, δὲν
 διεσκέδαζον βεβαίως ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς
 του τὰς ἐπιπολαζούσας εἰκόνας τοῦ ἰδανικοῦ καλοῦ
 ἀπ' ἐναντίας, εἰς τὴν διηνεκὴ καὶ ἔρημον μοναξίαν
 του, ἠσθάνετο μᾶλλον τὰ ἀνεῖρα φαντασίας φύσει θερ-
 μῆς, καὶ καρδίας ἐτοιμῆς ν' ἀνοιχθῇ εἰς συμπάθειαν
 καὶ συγκοινωνίαν.

Εἶχεν ὀρθῶς ὁμολογήσει, ὅτι τὸ μόνον δι' αὐτὸν
 περὶ τὸν πῶς ὠραϊότητος ἦτο ἡ μελωδία τῆς φωνῆς,

καὶ ὅτι ποτὲ γλυκύτερος ἢ κατακυκλιώτερος τόνος
 δὲν εἶχε προσβάλλει τὰ ὠτα αὐτοῦ. Ἡ ἐκσύνησις ἐ-
 κείνη τῆς Μαλινίδος κόρης, ἡ τοσοῦτον ὠραίως προδί-
 δουσα τὴν ἀταπάρνησιν αὐτῆς, καὶ τοσοῦτον μελω-
 δικῶς ἐκφράζουσα τῆς ἐγκαρδίου εὐσπλαγγχίας τὸν
 τόνον, «Ὁὐκ σοὶ ὁ Θεὸς! ἐσώθης!» προφερθεῖσα καθ'
 ἣν σεισμὴν αὐτὴ ἡ ἰδία ὑπέστη τὸν πόνον, συνεκίνη-
 σε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ἐξήγειρεν ἐν αὐτῇ ἀόριστόν
 τι, αἰθέριον καὶ ἠδονικὸν αἰσθητὴν, ὅπερ δὲν εἶχεν εἰ-
 σέτι αἰσθηθῆναι ἡ νεότης αὐτοῦ. Καὶ ἡ Λουκίλλα δὲ
 ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ἐκείνου ἠσθάνθη αὐξήσασαν
 τὴν συμπάθειαν, ἣν ἤδη εἶχε συλλάβει ὑπὲρ ἀνθρω-
 που, ὅστις εἰς τὴν πρώτην τῆς ἡλικίας ἄνθησιν, ἦτο
 στέρημένος τῶν ὠραίων τῆς ζωῆς ἀντικειμένων, καὶ
 ἐγκαταλειμμένος εἰς τὴν νύκτα τοῦ χρόνου, μονήρης
 καὶ ἀνευ ἐλπίδος. Διότι εἰς τὸ ἀγαθοποιὸν καὶ ὠ-
 ραῖον φύλόν σου, ὦ Παρθενάπῃ, ὑπάρχει φυσικὰ τίς
 κλίσις εἰς τὸ προστατεύειν, ἣτις μεταμορφώνει ὑμᾶς
 εἰς ἀγγέλους τῆς ἀθηνείας, εἰς στήρικτάς τοῦ γῆρα-
 τος, καὶ εἰς τροφούς τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Ἡ κλίσις
 αὕτη, ἔχουσα τὴν ἔδραν αὐτῆς ὡσαύτως εἰς τῆς Λου-
 κίλλας τὴν καρδίαν, ἀνεκφράστως πῶς συνέδεσε τὴν
 συμπάθει αὐτῆς φύσιν μετὰ τοῦ ἀτυχήματος τοῦ δυ-
 στυχοῦς ὀδοιπόρου. Πλήρης θερμότητος καρδίας καὶ
 ἰδεῶν ἀνωτέρων τῆς τῆς ἡλικίας καὶ τῆς κοινωνικῆς
 αὐτῆς καταστάσεως, δὲν ἦτον ἀμέτοχος τῆς σεμνῆς
 ματαιότητος ἐκείνης, ἣτις θλίβεται διὰ τὴν στέρησιν
 τῆς ὠραϊότητος. Αὐτομάτως γνωρίζουσα, πόσον
 βαθέως ἐδύνατο νὰ ἀγαπήσῃ, ἀπίστευτον ἐξελάμ-
 βανε τὸ ν' ἀνταμειφθῇ δι' ἀμοιβαίου ἔρωτος. Ὁ δὲ
 ξένος οὗτος τοσοῦτον ὑπέροχος τῶν θνητῶν, οὗς ποτε
 εἶχεν εἶδει, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος, ὅστις ἀπέυθυνε πρὸς
 αὐτὴν τοιαύτην φωνὴν, ἧς οἱ τόνοι καὶ αἱ λέξεις διε-
 γείρουσι ἀξιαγάπτον εἰς γυναικίαν καρδίαν θαυμα-
 σμόν. Τὴν ἐπίστευεν ὠραίαν, καὶ τὸ χαρῖεν αὐτῆς
 πνεῦμα ἀνεπλήρου ὡς πρὸς αὐτὴν τὴν τοῦ προσώπου
 της ἀτέλειαν. Ἄλλ' ἡ νέα αὕτη δὲν ἦτον ὄλως ἐστε-
 ρημένη ἐλκυστικῶν τινῶν πλεονεκτημάτων· τὸ βῆμα
 καὶ τὸ σύνολον τῆς μορφῆς της ἀπέπνεον χάριν μετὰ
 τῆς δρόσου τῆς νεότητος, τὸ δὲ στόμα της ἐμειδία
 τοσοῦτον θελητηρίας, ὥστε ὑπῆρχον ἐνὸς στιγμῆς,
 καθ' ἃς δὲν ἠδύνατο μόνος ὁ τυφλὸς νὰ τὴν ἐκλάβῃ
 ὡς ὠραίαν. Ἡ παιδικὴ τῆς ἡλικίας ὑπέσχετο εἰς αὐ-
 τὴν ὠραϊότητος δῶρα· ἀλλ' ἡ εὐλογία, τρομερὰ κατ'
 ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἀσθένεια, ἀσχίμησεν ἀσπλάγχχνως
 τὸ πρόσωπόν της, ὅχι μόνον καύσασα τὸ λεῖον δέρ-
 μα της, καὶ τὴν λαμπρὰν χροιάν, ἀλλ' ὀλοκλήρως
 μεταβαλοῦσα καὶ αὐτοὺς τῆς μορφῆς της τοὺς χα-
 ρακτῆρας. Ἡ δὲ οικογένεια τῆς Λουκίλλας, φημιζο-
 μένη ἐπὶ καλλονῇ καὶ ματαία διὰ τὴν φήμην ταύτην,
 τοσοῦτον περικρῶς ἐθλίθη διὰ τὴν σκληρὰν ἀσθένειαν,
 ὥστε ἡ πτωχὴ Λουκίλλα ἐνωρὶς ἐδιδάχθη νὰ θεωρῇ
 τοὺς περὶ αὐτὴν πολὺ πλείοτερον τεθλιμμένους ἢ ὅσον
 ἀληθῶς ἦσαν, καὶ νὰ μεγαλοποιῇ τὰ πλεονεκτήματα
 τῆς ὠραϊότητος, τῆς ὀπίσθας ἢ ἀπώλειαν ἐθεωρεῖτο παρὰ
 τῶν γονέων της ὡς βραύτατον δυστύχημα. Εἶχε
 προσέτι ἡ Λουκίλλα ἐξαδέλφην, ὀνομαζομένην Ιου-
 λίαν, ἣτις ἐθεωρεῖτο τὸ ἀγλαΐσμα καὶ ὁ θαυμασμός

τῶν θυγατέρων τῆς Μαλίνης, διὰ τὸ σπάνιον τῆς
ωραιότητος τῆς· καὶ ἐπειδὴ αἱ ἐξαδέλφαι εὐρίσκοντο
συνεχῶς ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην, ἡ ἀντίθεσις τῶν προ-
σώπων ἐπλήγωνε συνεχῶς τὴν Λουκίλλαν. Ἀλλὰ
πᾶσα δυστυχία ἔχει καὶ τὸ ἀντίδοτον αὐτῆς, καὶ ἡ
ἐσωτερικὴ συναίσθησις τοῦ δυσχεροῦς τούτου ἐλαττώ-
ματος εἶχεν, ἀνευ τραχύτητος, ἡδύνη τὸν χαρακτήρα
τῆς, καὶ πράσχει χάριν τινα εἰς πνεῦμα, ὅπερ ἄλ-
λως ἡδύνετο νὰ ἀποβῇ ὄλως ὑψηλόν, καὶ ταπεινότη-
τά εἰς ψυχὴν φύσει ὀρεῖαν, ἐμπειρὴ καὶ ἐνεργητικὴν.

Καὶ ἤδη ἡ Λουκίλλα εἶχεν ἀποκτήσει ὅτι πρὸ
πάντων ἡδύνετο νὰ φοβῆται ὅτι δὲν θέλει ἀποκτήσει
ποτὲ διὰ τὴν στέρησιν τῆς ωραιότητος· καθ' ὅτι ἡ-
γαπήθη παρὰ πάντων. Ὅπου καὶ ἂν παρίστατο, τὸ
ωραῖον καὶ γλυκὸ αὐτῆς πνεῦμα διέχεεν ἀνεκφραστόν
τι θέλγητρον, ὅθεν δὲ ἔλλειπεν, συνέλλειπέ τι μετ'
αὐτῆς, ὅπερ οὔτε αὐτῆς τῆς Ἰουλίας ἢ καλλονῆ ν' ἀ-
ναπληρώσῃ ἡδύνετο.

«Προτίθεμαι» εἶπεν ὁ Σαίντ-Ἀμάν εἰς τὴν Κυρίαν
Λουτισσέρ, μητέρα τῆς Λουκίλλας, ἅμα ἐκάθητε μίαν
ἡμέραν εἰς τὸν μικρὸν αὐτῆς θάλαμον, (καθότι εἶχεν
ἤδη ἰκανῶς οἰκισθῆ μετὰ τῆς οἰκογενείας καὶ ἦλθε νὰ
ἀντεπισκεφθῇ τὴν Κ. Λουτισσέρ, ἐπισκεφθεῖσαν αὐτὸν
τὴν προτεραιάν, συνωδευμένους μετὰ τοῦ ἀνευρεθέντος
κυνός, ὅστις πάντοτε ὠδήγει ἤδη τὰ βήματα τοῦ κυ-
ρίου του εἰς τὸ ταπεινὸν κατοικίημα, καὶ ἐκάθητο αὐ-
τομάτως ἐπὶ τῆς θύρας), «Προτίθεμαι», εἶπεν ὁ Σαίντ
Ἀμάν, μετὰ τινα παύσειν, καὶ ὀλίγον διασάζων,
«νὰ παρατείνω τὴν εἰς τὴν Μαλίαν διατριβὴν μου·
ἔχει ἀέξυ ὑγιεινὸν ἢ πόλις αὕτη, καὶ ἀγαπῶ τὴν ἡ-
συχίαν τῆς θέσεώς τῆς· ἀλλ' ἐνοεῖται, κυρία, ὅτι εἰς
τὸ ξενοδοχεῖον, διάγων μετὰ ξένων, εὐρίσκω τὴν
διατριβὴν ταύτην ὀλίγον δυσάρεστον. Ἐσυλλογίσθην»,
ὁ νέος διεκόπη ἐκ νέου, «ἐσυλλογίσθην ὅτι, ἐάν ἦτο
δυνατὸν νὰ πεισθῇ καλῆ τις οἰκογένεια, ἵνα μὲ δεχθῶ
ὡς σύνοικον, ἤθελον παρατείνειν τὴν ἐνταῦθα διαμονὴν
μου διὰ τινος ἐτι ἑβδομάδας. Εὐχαριστοῦμαι εὐκόλως.

α Ἀναμφιβόλως ὑπάρχουσιν ὅχι ὀλίγαι οἰκογέ-
νεια εἰς τὴν Μαλίαν, αἵτινες ἤθελον εἶσθαι εὐτυχεῖς
νὰ δεχθῶσι τοιοῦτον σύνοικον.»

α Συγκατανέετε νὰ μὲ δεχθῆτε; » ἐρώτησεν αἰ-
φνιδίως ὁ τυφλὸς νέος. «Ἐνόμιζα, ὅτι ἤμην ἀξίος
αὐτῆς τῆς εὐμενείας.»

α Ὁ Κύριος εἶναι λίαν φιλόφρων· ἀλλὰ μόλις
ἔχομεν ἓνα θάλαμον, μὴ δυνάμενον ἴσως νὰ σᾶς εὐχα-
ριστήσῃ.»

α Δὲν θεωρῶ οὐδεμίαν διαφορὰν μετὰξὺ ἐνὸς ἢ
ἄλλου θαλάμου. Ὁ ωραιότερος δι' ἐμὲ θάλαμος εἶναι,
ὅστις μὲ παρέχει τὸν ἦχον τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς ἡ-
χοῦντα γλυκύτερον εἰς τὴν ἀκαθὴν μου.»

Γενομένης τῆς συμφωνίας, ὁ Σαίντ-Ἀμάν κατήκλ-
σεν ἤδη ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην μετὰ τῆς Λουκίλλας.
Δὲν ἦτο λοιπὸν εὐτυχὴς αὕτη θεωροῦσα, ὅτι ὁ νέος ἐζή-
τει διαρκεστέρην μετ' αὐτῆς συγκοινωνίαν, καὶ δὲν
ἔχαιρε μέλλουσα νὰ τῷ προσφέρῃ τὴν θεραπείαν τῆς;
Ὁ Σαίντ-Ἀμάν περπαθῶς ἀγαπῶν τὴν μουσικὴν, ἐ-
καλλιέργει τὰ μάλιστα αὐτήν, καὶ ἔπαζεν ὄργανόν τι
μετὰ τὸσαύτης τέχνης, ὅσα μόνον ἡ γλαυρά τῆς

φωνῆς του μελωδία ἡδύνετο νὰ φανῇ ἐφ' ἑαυτῆς· τού-
της. Δὲν ἦτο λοιπὸν εὐτυχὴς ἡ Λουκίλλα, ὅτι ἐκά-
θητο ἀνυδατος καὶ ἡεροῦτο προσηκτικῆ τόνου, οἷους
ποτὲ ἄλλοτε δὲν εἶχεν ἐν τῇ Μαλίᾳ ἀκούσει; Δὲν
ἦτον εὐτυχὴς ἀτενίζουσα τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ὅτι
νὸς διεσκέδαζε τὴν μελαγχολίαν καὶ ἐπλήρου μειδιά-
ματος ἡ φωνὴ τῆς; Δὲν ἦτον εὐτυχὴς, ὅτε, μετὰ τὴν
διακοπὴν τῆς μουσικῆς, ὁ Σαίντ-Ἀμάν ἐκράζετο αλου-
κίλλα! » Καὶ δὲν τῆς ἐφαίνετο ὅτι ὑπὸ τοιαύτης φω-
νῆς προφερόμενον τὸ ὄνομά τῆς ἦν καὶ αὐτῆς τῆς
μουσικῆς γλυκύτερον; Δὲν ἐπαλλεν ὑπὸ τῆς εὐτυ-
χίας ὅταν ἐξήρχοντο ἀμφοτέρω εἰς περίπατον· κατὰ
τὰς θερινὰς ἐσπέρας, καὶ ἡ χεὶρ αὐτῆς συνεδέετο καὶ
συνίπτετο μετὰ τῆς χειρὸς ἐκείνου πρὸς ἂν ἦτον το-
σοῦτον χρισίμος; Καὶ δὲν ἐμεγαλοφρόνει τέλος ἐν
τῇ εὐτυχίᾳ αὐτῆς, καὶ δὲν ἐνυπῆρχεν ἱερὸν τι καὶ
πλήρες λατρείας ἐν τῇ χάριτι ἦν πρὸς αὐτὸν ἀπέδιδε,
καθότι ἀνύψει τὸ πνεῦμά τῆς εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ
καὶ πλουσίαν ἰδέαν τοῦ ὅτι ἡγαπάτο;

Ὁ Σαίντ-Ἀμάν ἦν Γάλλος τὸ γένος. Οἱ γονεῖς αὐ-
τοῦ, κατοικίσαντες εἰς τὰ πέριξ τῆς πόλεως Ἀμιένης,
ἐγένοντο κληρονόμοι διαφιλονεικουμένου πινός κτήμα-
τος, οὗ τινος ἡ κατοχὴ περιήλθεν εἰς χεῖρας αὐτοῦ
δύω ἐτὴ πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ παρόντος ἱστορήματος.

Εἰς ἡλικίαν τριῶν ἐτῶν ἐτυφλώθη. «Δὲν ἤξεύρω»,
εἶπε διηγούμενος τὰ κατ' αὐτὸν πρὸς τὴν Λουκίλλαν,
ἐνῶ ἐσπέραν τινὰ ἐπεριπάτου μόνου, «δὲν ἤξεύρω
μὲ τί νὰ παρομοιάσω τὴν γῆν, ἢ τὸν οὐρανόν, ἢ τοὺς
ποταμούς, τῶν ὁποίων δύνωμαι ἐπὶ τέλους ν' ἀκούω
τὴν φωνήν. Οὐδὲν ἄλλο ἐντὸς τοῦ συμμίγματος τού-
του καταλαμβάνω, εἰμὴ ὠραιότατόν τι κράμα χι-
λίων ὑπερλάμπρων χρωμάτων, ὠραῖαν τινα καὶ πα-
χεῖαν χάρας ἀντίληψιν — «ὀρατὴν μουατικὴν». Μέ-
χρι τοῦδε ἐθρήνησα μόνον τὴν μαρνανθεῖσαν παιδικὴν
ἡλικίαν μου· ἤδη ζητῶ μετὰ δακρύων τὸ φῶς τῆς
ἡμέρας. Ἡ παιδικὴ ἡλικία μου παρήλθεν χαροποιᾶ,
τὰ μικρότερά ἀθύσματα μὲ ἤρεσκον καὶ διεσκέδαζον
τὴν ἀργίαν τοῦ πνεύματός μου· ἀλλ' ἡ χαριστέστα
τέρψις μου ἦτον ἡ ἀνάγνωσις· πόσον προσείχα εἰς τὰς
ζωπρὰς περιγραφὰς τῶν ποιητῶν! πόσῃ ἐνύπνωσιν
μ' ἐνεποίουν αἱ διηγήσεις τῶν μεγάλων ἱστορικῶν
συμβάντων, καὶ ἐνέπληθον τὴν ψυχὴν μου ἐνεργείας,
κινήσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ πρὸς τὴν ζωὴν! Βασίμην
ἐπληρούμην ὑπὸ τῶν ἀντιλήψεων ὄλων τῶν περὶ ἐμὲ
πραγμάτων, τὰ ὁποῖα διὰ παντός ἐστερήθην. Ἐνό-
μισα ὅτι ὑπῆρχα καὶ οὐχὶ ὅτι ἔζησα, ὅτι εἰς τὸ μέ-
σον τῆς παγκοσμίου ἐλευθερίας, καπεδικάσθην εἰς
εἰρκτὴν, ἐκ τῶν μελαίνων τῆς ὁποίας τοίχων ἀδύνα-
το; ἦτον ἡ δραπέτευσις. Ἐνόσω ἔζαν οἱ γονεῖς μου,
εἶχον παρηγορίαν τινὰ, τοῦλάχιστον δὲν ἦμην μόνος.
Ἀπέθανον, καὶ ἄχαρις καὶ αἰφνιδία μόνωσις περιεκύ-
κλωσε τὴν ἔρημον εἰρκτὴν μου· γηραιὸς τις ὑπερπρεπῆς
ὅστις περιποιήθη τὴν παιδικὴν ἡλικίαν μου, ὅστις
μ' ἐγνώρισε φαιδρυνόμενον καὶ λουόμενον ἀπὸ τὸ φῶς
τοῦ οὐρανοῦ, τὸ ποσοῦτον ἐνωρὶς ἀπ' ἐμοῦ ἀφαιρέθην
καὶ διὰ τῶν ἀναμνήσεων τοῦ ὁποίου τὸ πνεῦμά μου
ἡδυνήθη νὰ παλινδρομήσῃ, διὰ τῶν σκοτεινῶν καὶ
στενῶν ἀτραπῶν τῆς μνήμης, εἰς τὰς ἀύλακας τοῦ ἡ-

λιανού φωτός, ἰδοὺ τὴν ἔμεινεν εἰς ἐμὲ ἐξ ὄλων τῶν ἀνθρωπίνων συμπαθειῶν. Δὲν ἔρκει ὁμῶς πρὸς εὐχαρίστησίν μου ἢ πατρικὴ οἰκία, ὄθεν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός μου ἢ φωνὴ ἀπέπτη. Ἀνησυχία τις ἢ πόθος τοῦ κινεῖσθαι κατέχοντά με, ὄθησαν τὰ βήματά μου ἐκτός τῆς πατρῴου ἐστίας. Περιπλανῶμαι μάτην καὶ ὄπου τύχη, καὶ αἰσθάνομαι ἐπὶ τέλους τὴν ἀλλαγὴν τοῦ ἀέρος, ὅστις πίπτει περὶ ἐμοῦ ὡς ψηλαφῶνόν τι φορτίον. Μόνον σύντροφον εἶχον τὸν γηραιὸν θεράποντά μου, ἀλλὰ ἔχασα καὶ τοῦτον, ἀποθνήσκοντά με πρὸ τριῶν ἡδὴ μηνῶν εἰς Βρυξέλλας. Ἀλλοίμονον! εἶχον λησμονήσει, ὅτι ἦτον γέρον, διότι δὲν εἶδα τὴν πρόδον τῆς παρακμῆς του. Καὶ τώρα, ἀπολέσας καὶ τὸν ἀπιστον σκύλον, εὗρέθην μόνος, μέλεις οὐ ἄλλα πρὸς τὰ ἐδῶ καὶ εὔρον σέ!»

Ἡ Λουκίλλα καθημένη, ἐχάδευε τὸν κύνα, εὐλογούσα τὴν ἀποπλάνησιν αὐτοῦ, ἥτις περιεποίησεν εἰς αὐτὸν φίλην μὴ δυναμένην νὰ δραπετεύσῃ ποτέ.

Ἀλλ' ὅσον θερμῶς, ὅσον ἐπιχαρίτως ἠγάπα τὴν Λουκίλλαν ὁ Σαιντ-Λυιάν, δὲν κατίσχυεν ἢ νῆα νὰ διαλύσῃ τὴν ἀπὸ τοῦ προσώπου του μελαγχολίαν, καὶ νὰ παρηγορήσῃ ἐντελῶς τὴν Οὐλιβεράν αὐτοῦ καταστάσιν.

« Ἄ! ἐὰν ἴδυναμην νὰ σέ ἶδω! Ἐὰν ἐδύναμην νὰ θεωρήσω τὸ πρόσωπον τοῦτο, ὄπερ μάτην ἢ καρδία μου ζητεῖ νὰ διακρίνῃ!»

« Ἐὰν ἴδυνασο », εἶπε στεναζούσα ἡ Λουκίλλα, « ἤθελες παύσει νὰ με ἀγαπᾷς.»

« Ἀδύνατον! » ἐκραξεν ἐμπαιθῶς ὁ Σαιντ-Λυιάν, « Ὅπως δὴ ποτε σέ κρίνει ὁ κόσμος, σὺ θέλεις εἶσαι δι' ἐμὲ τὸ σύμβολον τῆς ὀφαιότητας, καὶ ὀφείλω νὰ μὴ κρίνω περὶ σοῦ διὰ τῆς κρίσεως τῶν ἄλλων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἄλλων διὰ τῆς κρίσεως σοῦ!»

Ἡγάπα ν' ἀκούῃ τὴν Λουκίλλαν ἀναγινώσκουσαν ἐξαιρέτως δὲ ἠγάπα τὰς περιγραφὰς πολέμων, ἀγρίων συμβάντων, περιηγήσεων· πάντα ταῦτα ἐπρόξενον βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς τὸ πνεῦμά του. Πολλάκις διέκοπτε τὴν ἀνάγνωσίν τῆς ἀκούουσ' αὐτὸν στεναζόντα, καὶ ἠσθάνετο, ὅτι ἤθελεν ὑπομείνει τὴν στέρησιν καὶ αὐτῆς τῆς εὐτυχίας τοῦ ν' ἀγαπᾶται παρ' αὐτοῦ, ἐὰν ἴδυνατο νὰ συμπληρώσῃ τὴν ὑπαρξίν του ἀντικειμένου τῆς λατρείας τῆς, ἀποδίδουσα αὐτῷ τὸ φῶς, τοῦ ὁποίου ὁ πόθος ἐβασάνιζεν αὐτὸν ὡς φάντασμα.

Ἡ οἰκογένεια τῆς Λουκίλλας ἦτο τοῦ καθολικοῦ δόγματος, καὶ, ὡς συμβαίνει εἰς ὁμοίαν τοιαύτας οἰκογενεῖας, εἶχε πολλὰς περὶ τὴν εὐλάβειαν αὐτῆς προλήψεις. Βοιωτὸς διήγον εὐχαρίστους ἐσπέρας, διὰ τῆς ἀναγνώσεως διαφόρων θεοσκευτικῶν διηγημάτων καὶ φανταστῶν θαυμάτων τοῦ καθολικοῦ ἡμερολογίου. Καὶ μίαν μάλιστα φορὰν, ἐνῶ οὕτω συνεδιελέγοντο μετὰ δὲ τῶν ἡμερῶν γειτόνων, α' Ὁ Τάφος τῶν τριῶν βασιλέων τῆς Κολωνίας » ἀπέβη τὸ πρότιστον ἀντικείμενον τῶν θαυμασιῶν διηγημάτων αὐτῶν. Αἱ ἐντυπώσεις τῆς Λουκίλλας ἦσαν ζωηραὶ, οὐσῶς, ὡς δύναται εὐκόλως νὰ ὑπονοήσῃς. Φύσει ὑποκειμένης εἰς τὴν ἐπὶ φρόνησιν τῶν δοξασίων ἐκείνων, μεθ' ὧν ἔκ τῆς παιδικῆς ἀνετάσῃ ἡλικίας, καὶ ἠκροάσθη μετὰ προσοχῆς

σειρὰν διηγημάτων, ἀναφερομένων εἰς τὸν θαύματου- γόν τάφον.

Μία πρὸ πάντων ἱστορία ἐπέστυεν ἰδίως τὴν προσοχὴν τῆς Λουκίλλας. Ὁ διηγηθεὶς αὐτὴν σεβάσιμος γέρον ὠμολόγησεν ἑαυτὸν μάρτυρα αὐτόπτην τῆς ἀληθείας τοῦ διηγήματός του.

Γυνὴ τις, εἰς Ἀνδέρς, ἐγέννησεν υἱόν, καρπὸν ἀβιμίτου σχέσεως, κωφὸν καὶ ἀλαλον. Ἡ δυστυχὴς μήτηρ ἐπίστευσε τὴν συμφορὰν ὡς τιμωρίαν τοῦ ἀμαρτήματός της. « Ὡ εἶθε, εἶπε, ἡ συμφορὰ αὕτη νὰ ἐπιπτεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου! τὸ πτωχὸν καὶ ἀθῶον τέκνον τιμωρεῖται ἐνεκα τοῦ ἀνομιμάτος μου! » Ἡ ἰδέα αὕτη νυκθήμερον τὴν ἐβασάνιζεν, καὶ ἐμαραίνετο ἄνευ οὐδεμιᾶς παραμυθίας. Καθ' ὅσον ἡλικιοῦτο τὸ παιδίον, παλαιπωρούμενον ἐταλαιπώρει ἐπὶ μᾶλλον τὴν μητρικὴν καρδίαν, σπαραττομένην ὑπὸ τῆς τύφως τοῦ συνειδότης. Ἐπὶ τέλους, ἀκούουσα συνεχῶς τὴν ἱερὰν φήμην τοῦ ἐν Κολωνίᾳ Τάφου, ἀπεφάσισε ν' ἀπέλθῃ πεζῇ καὶ μεθ' ἑαυτὴν πόδας εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου τούτου ἰδρύματος.

« Ὁ πολυεὐσπλαγχνος Κύριος, ὁ ἀποκαλέσας τὴν Μαγδαληνὴν ἀδελφὴν του, θέλει ἀφαιρέσει ἀπὸ τὸ παιδίον τὴν κατάραν τῆς μητρός. » Ὅθεν ἐπεξοπρήσεν εἰς Κολωνίαν. Ἐξέχυσε τὰ δάκρυα, τὴν μετάνοιαν καὶ τὰς παρακλήσεις τῆς καρδίας της ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ μνημείου.

Ἐπιστρέφουσα δὲ εἰς τὴν γεννησασαν αὐτὴν πόλιν, πόσῃν ἠσθάνθη φρίκην πλησιάσασα καὶ ἀπαντήσασα τὸ ταπεινὸν κατάλυμά της σωρὸν ἐρειπίων! Πυρκαϊὰ τὸ εἶχε καταστρέψει. Ἡ ἀθλία ἐκάθησε κατὰ γῆς ἐξηνητημένη ὑπὸ τῆς ἀγωνίας. Εἶχεν ἄρα χάσει καὶ τὸν υἱὸν της; Ἐξίσφρη; ἤκουσε τὴν κραυγὴν παιδικῆς φωνῆς, καὶ ὦ! ταυτοχρόνως τὸ παιδίον της ἐβρίθη εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῆς κρᾶζον « Μητέρα! μητέρα! »

Τὸ παιδίον εἶχε σωθῆ ἐκ τοῦ πυρός, ἐκραγέντος πρὸ ἐπτὰ ἡμερῶν ἄλλ' εἰς τὴν φρίκην, ἣν ὑπέστη, ὁ κρατῶν τὴν γλώσσάν του δεσμὸς ἐκόπη, καὶ τὸ παιδίον ἤθρωνε φωνὰς καὶ λόγους τρέμου. Ἡ κατάρρα εὐθύη, καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ τὸ ἐδίδαξαν ἤδη οἱ ἀγαθοὶ γέροντες, νὰ δεχθῇ τὴν ἐπιστρέψασαν μητέρα. Τί τὴν ἐμελλε πλέον ὅτι κατεπτώχευσε, ὅτι ἡ στέγη της κατέπεσεν εἰς τέφραν; Ὑπομείνασα εὐπειθῶς τὸ μικρὸν τοῦτο ἀτύχημα, εἶχεν ἐν ἑαυτῇ τὴν μεγίστην παρηγορίαν, ὅτι αἱ παρακλήσεις αὐτῆς εἶχον εἰσακουσθῆ, καὶ τὸ ἀμάρτημα τῆς μητρός ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τοῦ υἱοῦ.

Εἶπον, φιλότιμη Παρθενότη, ὅτι ἡ ἱστορία αὕτη βαθεῖαν ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν εἰς τὴν Λουκίλλαν. Δυστύχημα, τοσοῦτον συγγενὲς τοῦ παθήματος τοῦ Σαιντ-Λυιάν, ἀπελαυνόμενον διὰ προσευχῶν ἐτέρου, ἐπλήρωσε τὴν καρδίαν αὐτῆς εὐλαβῶν στοχασμῶν, καὶ ὀφίας ἐλπίδος. « Δὲν ὑπάρχει ἐν οὐρανῷ ὁ Θεός; — Ὁ ἐπακούσας τὴν ἔνοχον, δὲν βέλει ἀκροασθῆ τὴν φωνὴν τῆς ἀθώας; Δὲν εἶναι ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης; Εὐχαὶ τῆς καρδίας, δὲν εἶναι ἡ ἀρεστοτέρα πρὸς αὐτὸν προσφορὰ; Καὶ πόσον, ἂν καὶ μήτηρ ὑπῆρξε μεστὴρ ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ, πόσον μήτηρ δύναται τρυφερωτερον τὸ τέκνον τῆς ν' ἀγαπᾷ, τρυφερωτερον ἢ ὅσον ἀγαπᾷ ἐγὼ τὸν υἱόν μου; Ἀλλ' ἐὰν, Λουκίλλα, εἰσακουσθῆ

ἡ θείσσι σου, ἐὰν ὁ τυφλὸς ἐραστής σου ἀναβλέψῃ, τὰ θέλητρά σου διαλύονται, ἐκεῖνος δὲν θέλει πλέον σὲ ἀγαπᾶ. Ἀλλ' ἔστω . . . Θέλω τοῦλάχιστον τὸν καταστήσει εὐτυχῆ!»

Τοιαῦται σκέψεις περιπόλουν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Λουκίλλας· ἔτροφε δὲ αὐτὰς μέχρις οὗ ἐστράφη ἐπὶ ἀποφάτῳ, καὶ μυστικῶς παρεσκευάσθη εἰς τὴν ἐρωτικὴν τῆς ἀποδημίαν· μηδὲν λαλήσασα περὶ τῶν σκοπῶν τῆς οὔτε τὸν Εὐγένιον, οὔτε τοὺς γονεῖς αὐτῆς, ὡς γνωρίζουσα τὰ προσκυμματα τοιαύτης κοινοποιήσεως. Κατ' εὐτυχίαν ἡ Λουκίλλα εἶχεν εἰς Βρυξέλλας θείαν τινα, πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς ὁποίας ἀνεχώρει ἐτησίως καὶ διέτριβε παρ' αὐτῇ ἕνα μῆνα· ἀλλοτε μάλιστα εἶχε κατοικήσει μετ' αὐτῆς ὁλόκληρον ἑνιαυτὸν, ὅταν ἐργαχείρου εὐρίσκοντος ἀγοραστής εὐκολωτέρος εἰς Βρυξέλλας ἢ εἰς Μαλίαν. Ἡ Λουκίλλα καὶ ὁ Εὐγένιος Σαιντ' Ἀμάν ἦσαν ἤδη μεμνηστευμένοι· ὁ δὲ γάμος αὐτῶν ἐμαλετάτο ἵνα λάβῃ χώραν προσεχῶς. Ὡς πρόφασιν τῆς ἀναχωρήσεώς τῆς ἡ Λουκίλλα ἔλαβε τὸ ἔθος τῶν οἰκογενειῶν τῆς πόλεως ταύτης, καὶ αὐτῶν τῶν ἐνδεσπέρων, τὴν ἐντιμὴν φιλοτιμίαν τοῦ νὰ περιποιῶσιν εἰς τὰς θυγατέρας τῶν προικὰ τινα· ἔθεν εἶπεν, ὅτι θέλει μετὰφέρει εἰς Βρυξέλλας τὸ τρίγαπιον, ὅπερ ἦν τὸ ἐνιαύσιον ἐργόχειρον τῆς μητρὸς καὶ αὐτῆς, ἵνα, διὰ τῆς αὐτοῦ πωλήσεως ποῦτου, προμηθευθῇ κέρδος τι ἢ τοῦλάχιστον τὴν διὰ τὸν γάμον προσήκουσαν δαπάνην.

« Ἐχεις πάντοτε δίκαιον, κόρη μου, » εἶπεν ἡ Κυρία Λουτισσέρ· « ὁ Σαιντ' Ἀμάν εἶναι ὁ πλουσιώτερος, διὰ τί σὺ ἤπτον πλουσία νὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ὡς ἐπαίτις; »

Τῶντι ἡ ἐντιμὸς φιλοδοξία τῶν ἀνθρώπων ἐρεθίσθη, καὶ ἐτι μᾶλλον προσεβλήθη ὑπὸ τοῦ φθόνου τῆς πόλεως καὶ τῶν συγκατηρήτων ἐκφράσεων ὑπὲρ τοσοῦτον ἐπωφελοῦς συνοικισίου. Εἰργάζοντο λοιπὸν ν' αὐξήσωσιν ὀλίγον τὴν κατάστασιν ἣν ὤφειλον νὰ περιποιήσωσιν εἰς τὸ μονογενὲς τέκνον των καὶ νὰ κολακεύσωσιν τὴν εὐσύγνωστον ματαιότητά των διὰ τοῦ λογισμοῦ, ὅτι δὲν ὑπῆρχεν, ἐκτὸς ὅλων τῶν λοιπῶν, μεγάλη ἀνισότης εἰς τὴν συζυγίαν ταύτην· μὴ συλλογίζόμενοι ὅτι ἡ προίξ, ἣν ἡ Λουκίλλα ἔφερεν εἶχεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐλαττωθῇ, οὔτε διὰ ζημιῶν, οὔτε διὰ φυσικῶν αἰτιῶν, οὔτε δι' ἄλλων παντοίων αἰτιῶν. Τὸ βαλάντιον τῆς νέας ταύτης, περιέχον μαγίαν τινα, διατηρεῖτο πλήρες καὶ ἀδαπάνητον.

Ὁ Σαιντ' Ἀμάν μόνος δὲν συγκατετίθετο εἰς τὴν ἀναχώρησιν τῆς, παροργιζόμενος ὑπὸ τῆς ιδέας τῆς προίκου, καὶ μὴ πειθόμενος οὐδ' ἀπ' αὐτῆς τῆς Λουκίλλας τὰς αἰτιολογίας, ὅτι τὸ ταξίδιον τοῦτο ἀπέβλεπε μόνον πρὸς εὐχαρίστησιν καὶ ὄφελος, οὐχὶ δὲ πρὸς ζημίαν τῶν γονέων τῆς. « Καὶ σὺ, καὶ σὺ δύνασαι νὰ μ' ἀφίσης », ἐφώνησε μετ' ὁ παθητικὸν ἐκείνον τῆς φωνῆς τόνον, ὅστις κατὰ πρῶτον εἰσέδυσεν εἰς τῆς Λουκίλλας τὴν καρδίαν· « ἡ φυγή σου εἶναι διπλῆ τύφλωσις! »

« Ἀλλὰ δι' ὀλίγας ἡμέρας, μόλις διὰ δεκαπέντε ἡμέρας, φίλτατέ μου Εὐγένιε! »

« Διὰ δεκαπέντε ἡμέρας! καὶ τί νὰ κάμω τυφλὸς ἐγὼ τόσον καιρὸν! » εἶπεν ὁ Σαιντ' Ἀμάν πικρῶς.

« Ἀλλ' ἀκουσε, ἀκουσε, ἀγαπητέ μου Εὐγένιε, » εἶπεν ἡ Λουκίλλα κλαίουσα.

Ὁ ἄχος τῶν στεναγμῶν τῆς νεάνιδος ἠλεγεῖν αὐτὸν, ὡς ἐμφαίνοντα ἀχαριστίας αἰσθημα. Δὲν ἐγνωρίζεν ὁ δυστυχὴς ὁποῖα εὐγνωμοσύνης ἦτον ὄφελότης.

Ἐκτείνας λοιπὸν πρὸς αὐτὴν τὰς χεῖρας· « Συγχώρησέ με », εἶπεν· « οἱ δυνάμενοι νὰ βλέπωσι τὴν φύσιν, δὲν γνωρίζουσι τὴν φρίκην τῆς μοναξιάς. »

« Ἀλλ' ἡ μήτηρ θέλει εἶσθαι πάντοτε πλησίον σου, »

« Ἡ μήτηρ σου δὲν εἶσαι σὺ ἡ μήτηρ σου! »

« Καὶ ἡ Ἰουλίς; » εἶπεν ἡ Λουκίλλα διστακτικῶς.

« Τί πρὸς ἐμέ ἡ Ἰουλίς; »

« Σὺ εἶσαι ὁ μόνος, ἐκτὸς τῶν συγγενῶν μου, ὁστις δύνασαι νὰ μ' ἐνθυμῆσαι ἐνώπιον τῆς Ἰουλίς. »

« Καὶ διὰ τί Λουκίλλα; »

« Διὰ τί; διότι εἶναι ὠραιότερα παντὸς ὄνειρου. »

« Μὴ λέγῃς ταῦτα. Καὶ ἐὰν ἐπι ἀπέκτων τὴν ὄψιν μου, ἠδύναμην ἀκόμη ν' ἀποδείξω εἰς τὸν κόσμον ὅτι σὺ εἶσαι πολὺ ὠραιότερα. Δὲν ὑπάρχει μουσικὴ εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἰουλίς. »

Τὴν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς τῆς ἐσπέραν διέτριψεν ἱκανὸς ὥρας μετὰ τοῦ Εὐγενίου καὶ τῆς μητρὸς τῆς.

Ἐλάλησαν περὶ τοῦ μέλλοντος, περὶ διαφόρων σχεδίων, καὶ εἰς τὴν ἀγονὸν γυμνότητά τοῦ κόσμου διευθέτησαν κήπους καὶ ἐνδιατήματα ἔρωτος, πληροῦντες αὐτὰ ἐξ ἀνθέων καὶ μηδαμῶς ἐνθυμούμενοι τὸν καταστρέφοντα αὐτὰ ἄνεμον καὶ τὸ κατακαίον αὐτὰ ψῆχος. Καὶ ὅταν σπριζόμενοι εἰς τὴν χεῖρα τῆς Λουκίλλας, ὁ Σαιντ' Ἀμάν ἐπορεύθη εἰς τὸν χεῖρα μόνου, καὶ φθάσας παρὰ τὴν θύραν τὴν ἐκλείσεν ἀπέναντι τῆς Λουκίλλας, ἡ πτωχὴ κόρη ἐγονυπέτησεν εἰς τὸ κατώφλιον καὶ διέχυσεν τὴν θερμότητα τῆς καρδίας τῆς, προσευχηθεῖσα ὑπὲρ τῆς υγείας τοῦ καὶ ὑπὲρ τῆς πληρώσεως τῆς ταπεινῆς τῆς ἐλπίδος.

Λίαν πρῶτ' ἐξυπνήσασα, παρεσκευάσε ἐν τάχει τὴν μικρὰν αὐτῆς ἀποσκευὴν πρὸς τὸ σύντομον ἀπὸ Μαλίνας εἰς Βρυξέλλας ταξίδιον. Φθάσασα εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἀντὶ νὰ ζητήσῃ τὴν θείαν τῆς, εἰσῆλθεν εἰς τι τῶν προχστείων ξενοδοχείων, καὶ ἐμπιστευθεῖσα τὸ μικρὸν δέμα τῶν ἐργοχείρων τῆς εἰς τὴν φροντίδα τῆς ξενοδόχου, ἐξῆλθε μόνη καὶ ἀπορεύθη περὶ εἰς τὴν πλανητικὴν τῆς ἐρωτικῆς καρδίας τῆς πρόληψιν, ἥτις, καὶ τοι ἀπατηλὴ καὶ ἀμφίβηλος, ἐναψύχωνε τὴν ἀθθενεῖαν τῆς καὶ καθίστα αὐτὴν ἰερωτέραν διὰ τῆς ἀγάπης τῆς. Καὶ πῶς δὲν θέλομεν πιστεύσει ὅτι ὁ ἐτάζων τὰ κρῦφα τῆς καρδίας ὀφθαλμὸς δὲν διέβλεπε μετ' ἀποδοκιμασίας τὸν φανατισμὸν τοῦτον, τοῦ ὁποῖου ἡ μόνη πηγὴ καὶ ἀσθένεια ἦτον ὁ ἔρωσ! Τόσον δ' ἐφοβείτο, μήπως, καθιστώσα τὴν ἐπιχειρησίν τῆς τοσοῦτον εὐκόλον, μετριάσῃ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀποτελέσματος, ὥστε μόλις ἐλάμβανε μικρὰν τιμὴν ἀνάπαυσιν ἢ τροφὴν. Ἐνόησε, ἐν τῷ μέσῳ τῆς θρημότητος τῆς μεσημβρίας, ἐβάδιζεν ὀλίγον πρὸς τὰ πλάγια, τῆς ὁδοῦ, καὶ ὑπὸ τὰς ταπεινὰς δειροστοιχίας ἐπλάνα τὸν νοῦν τῆς εἰς τὰς γλυκεῖας ἄμα καὶ πικρὰς αὐτῆς σκέψεις· ἀλλὰ πάντοτε ἡ ἀκάθεκτος ἀφορμὴ

τῆς ἐπιχειρήσεως τὴν ἐδίωκεν εἰς τὰ πρόσω, καὶ ἀπυθνήμενη, καθημαγμένη τοὺς πόδας, ἐθεώρει ἐμπρός, ἐξηκολούθει τὴν πορείαν. Ἐπὶ τέλους ἐφθασεν εἰς τὴν ἀρχαίαν πόλιν, ἐγονάτισε ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν Μάγων, καὶ ἐπρόφερε τὴν θερμὴν καὶ εὐλαβὴ αὐτῆς δέησιν. Δίς καθ' ἑκάστην, ἐπὶ ὅλην ἑβδομάδα, ἤρχετο ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τόπου καὶ προσκύνετο. Τὴν τελευταίαν ἡμέραν γέρον ἱερεὺς, ὅστις, περιφερόμενος ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, εἶχε παρατηρήσει τὴν προσευχομένην ταύτην νέαν μετὰ περιεργείας πατρικῆς, καὶ αἰσθανθὴ εὐσπλαγγίαν τινα ὑπὲρ τῆς δυστυχίας, τὴν ἐπλησίασεν, ἐνῶ αὐτὴ ἀπεσύρετο ὑγρὸς ἔχουσα καὶ χαμαικλινεῖς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τὴν ἠρώτησε, φανερόντων συγγράνως τὸν βαθμὸν τοῦ πάγματος τοῦ, ἐάν ἠδύνατο γὰρ τῆ φανῆ χρησίμος. Τὸ σεβάσιμον ὕψος τοῦ γηραιοῦ ἱερέως ἐνεθάρρυνε τὴν Λουκίλλα, τῷ ἤνοιξε τὴν καρδίαν καὶ τῷ εἶπε τὰ πάντα. Ὁ ἱερεὺς συνεκινήθη βαθέως ὑπὸ τῆς ἀπλότητος καὶ θερμῆς ἐξομολογήσεως τῆς Λουκίλλας. Τὴν ἠρώτησε λεπτομερώς περὶ τοῦ εἶδους τῆς τυφλώσεως, ἣν ὑπέστη ὁ Σαιντ-Αμάν. Σκεφθεὶς δ' ἐπὶ μικρὸν εἶπεν, «ὁ θεός, θύγατερ, εἶναι μέγας καὶ πολυεὐσπλαγγνος ὀφείλομεν νὰ πιστεύωμεν εἰς τὴν δυνάμιν του, χωρὶς νὰ λησμονώμεν, ὅτι ἐνεργεῖ δι' ἀνθρωπίνων μέσων. Κατὰ τὴν διὰ Λουβαίνης διάβασίν σου, μὴ λείψης νὰ ἐπισκεφθῆς ἰατρὸν τινα ὀνόματι Λεκαίον. Εἶναι ἐνδοξος μεταξὺ τῶν Φλάνδρων, διὰ τὰς θεραπείας, αἷς ἐπιτυχῶς ἐπεχειρήσθη, πρὸς ἰατροῦσιν τῶν τυφλῶν, καὶ ἡ γνώμη του ζητεῖται μετὰ σπουδῆς πανταχόθεν. Κατοικεῖ ἐντὸς τοῦ δημαρχείου τῆς πόλεως. Περιμένει ὀλίγον, τέκνον μου, ἐντὸς μικροῦ θέλεις λάβει ἐπιστολήν ἐκ μέρους μου εἶναι ἀνὴρ ἀγαθοῦ χαρακτήρος, καὶ δύνασαι νὰ τῷ διηγήθῃς τὴν αὐτὴν ἱστορίαν (καὶ μετὰ τὴν ἰδίαν φωνὴν), τὴν ὁποίαν με εἶπες.»

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὁ ἱερεὺς προσεκάλεσε τὴν Λουκίλλαν νὰ τὸν συνοδεύσῃ εἰς τὴν κατοικίαν του, ὅπου τὴν ὑπεχρέωσε ν' ἀναπαυθῆ καὶ νὰ γευματίσῃ, ἀφιλοστερον, ἢ ὅπως ἐπραξεν ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀνεχώρησεν ἐκ Μαλίνης. Ἐπομένως τῇ ἐδίωκε συστατικὴν ἐπιστολήν πρὸς τὸν Λεκαίον, δι' ἧς ἐβεβαίωτο, ὅτι ἠδύνατο νὰ τυχῆ εὐμενοῦς ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τοῦ ἰατροῦ. Γνωστὸν παρὰ πᾶσι τοῖς ἐπιστήμοσι τὸ ὄνομα τοῦ ἱερέως, δι' ὀλίγων συστατικῶν λέξεων ἴσχυος πλειότεραν, ἔνθα σοφία ἐπιμάτο καὶ ἀρετὴ, ἢ ἡ μακροτέρῃ ἐπιστολῇ τοῦ ὑψηλοτέρου ἀρχόντος τῆς Φλάνδριας.

Ἰποκλινῆς καὶ πλήρης ἐλπίδος ἡ νέα ὀδοιπόρος ἐπέστρεψεν εἰς Κολωνίαν· καὶ ἤδη, ἐγγιζούσης τῆς εἰς τὸν οἶκον ἐπανόδου, ἡ Λουκίλλα δὲν ἠσθάνετο μῆτε τὴν θερμὴν τοῦ ἡλίου, μῆτε τὴν δυσχέρεϊαν τῆς πεζοπορείας. Περὶ τὴν μεσημβρίαν δὲ ἡμέρας τινὸς ἐπέρασεν ἐκ νέου διὰ τῆς Λουβαίνης καὶ εὐρέθη παρὰ τὸ εὐγενὲς οἰκοδόμημα τοῦ δημαρχείου, οὗ τινὸς ἡ ὄροφὴ ὑψοῦτο ὑπερρφάνως πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ὁ ἥλιος ἀπέστειλεν ἐπὶ τῶν παραθύρων τοῦ εὐγενοῦς γοτθικοῦ μεγάρου. Ἡ μεγάλη ὁδὸς τῆς πόλεως ἦτο πλήρης ἀνθρώπων πάσης κλάσεως, ὥστε ἡ Λουκίλλα ἐδείχθη νὰ χαμηλώσῃ τὴν καλύπτρον τοῦ πύλου τῆς πρὶν ἀνα-

μιθῆ εἰς τὸν λαόν. Εὐκόλως δὲ εὔρε, κατὰ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἱερέως, τὸ κατάλυμα τοῦ ἰατροῦ, ἔνθα ἡ Λουκίλλα παρεκάλεσε τὴν ὑπέρθετον νὰ ἐγχειρήσῃ τοῦ ἱερέως τὴν ἐπιστολήν εἰς τὸν κύριόν της· μετ' ὀλίγην ὥραν ὠδηγήθη ἐνώπιον τοῦ ἰατροῦ, ὅστις ἦτον ἰσχνὸς καὶ ὑψηλὸς ἀνὴρ, φαλακρὸς, γαλήνιος τὸ πρόσωπον καὶ εὐπροσῆγορος. Κατ' οὐδὲν δὲ ἀσθενεστέρῃ τῆς τοῦ ἱερέως ὑπῆρξεν ἡ συμπάθεια, τὴν ὁποίαν ἐνεποίησεν εἰς αὐτὸν ἡ ἀφελῆς τῆς ὀδοιπορίας τῆς κόρης ἱστορία, ἡ διήγησις τῶν θλίψεων τοῦ μνηστῆρός της, καὶ ἡ ἐλπίς ὅτι ἢς ἐνεπνεύσθη καὶ ὠδηγήθη εἰς τὴν παρούσαν ὀδοιπορίαν.

«Πολλὰ καλὰ» τῇ εἶπεν ἐνθάρρυντικῶς, «πρέπει νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὸν ἀσθενῆ μας. Δύνασαι νὰ τὸν ὀδηγήσῃς ἐδῶ;» ἔφη ἡ Λουκίλλα. «Ὁ κύριε, εἶγον ἐλπίζει.» εἶπεν ἡ Λουκίλλα σταματίσασα αἰφνιδίως. «Τί, νὰ μου εἶπῃς;» ἔφη ἡ Λουκίλλα. «Ὅτι ἤθελόν θριαμβεύσει ὀδηγοῦσα ὑμᾶς εἰς Μαλίνην ἡ κόρη, κύριε, τί ἔχετε νὰ εἰπῆτε περὶ τούτου, πόσον ὁ καιρὸς σας εἶναι πολὺ τιμὸς· ἀλλὰ δὲν εἶμαι ὅσον φαίνομαι πτωχὴ, καὶ ὁ Εὐγένιος, δηλ. ὁ κύριος Σαιντ-Αμάν εἶναι πολὺ πλούσιος, καὶ... καὶ ἔχω εἰς Βρυξέλλας, εἶμαι ὀρεβθαία, ἀρκετὰ στρογγύλην ποσότητά ἢ πασάτης αὐτῇ ἐσχηματίσθη διὰ τὸν γάμον, ἀλλ' ἐγκαρδίως σοὶ προσφέρεται, κύριε.»

Ὁ ἰατρὸς ἐμειδίασεν ἦν δ' ἐξ ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἀγαποῦν ν' ἀναγιγνώσκωσιν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, ὅσκις τὰ φύλλα αὐτῆς εἰσὶν ὄρατα καὶ ἀκηλίδωτα καὶ, πλήρης τῆς ἐπιστημονικῆς ἀγαθότητός του, ἤθελεν ἐπιχειρήσει μακροτέρην ὀδοιπορίαν τῆς ἐκ Λουβαίνης εἰς Μαλίνην, ἵνα ἰατροῦσῃ τὸν τυφλόν, καὶ ὄντος εἰσέτι τοῦ Σαιντ-Αμάν ἐπαίτου.

«Καλὰ, καλὰ!» εἶπεν, «ἀλλὰ λησμονεῖς ὅτι ὁ κύριος Σαιντ-Αμάν δὲν εἶναι μόνος ὁ ζῆτῶν με. Πρέπει νὰ ἴδω τὸ σημεῖοματάριόν μου, καὶ νὰ πληροπορηθῶ ἐκ δυνάμει νὰ ἐξοδεύσω μίαν ἢ δύο ἡμέρας.»

Λέγων ταῦτα ἠνοιξε τὸ βιβλιάριον του. Τα πάντα ἤλθον δεξιὰ εἰς τὴν Λουκίλλαν· ὁ ἰατρὸς μὴ ἔχων κατεπέμψουσας προσκλήσεις ἠδύνατο νὰ ἐξοδεύσῃ ἡμέρας τινὰς μακρὰν τῆς Λουβαίνης, καὶ νὰ συνοδεύσῃ τὴν Λουκίλλαν εἰς Μαλίνην.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ ἀκόλουθον φυλλάδιον.)

ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΙ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΟΙ.

Ἰπὸ Κ. Η.

(Τέλος. Ἴδε Φυλλάδιον ΝΔ.)

Εἶχε δὲ δίκαιον νὰ ἀγωνιᾷ ὁ Θεοφίλος περὶ τῆς τύχης τοῦ Λετίου, τοῦ Θεοδώρου Κραταροῦ καὶ τῶν συναγωνιστῶν αὐτῶν, διότι ἐπαθον πρῶτον τὰ πανδυνα ἀπὸ τῆς ἀμειλίχου ἀγριότητος τοῦ Μοτασίμ. Ὁ καλῆς εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ἀναγκάσῃ, διὰ παν-

τὸς τρόπου, τοὺς δύο ἐκείνους ἀρχηγούς καὶ τεσσαράκοντα ἄλλους ἐγκρίτους ἀξιωματικούς τῆς φρουρᾶς τοῦ Ἀμορίου, νὰ δεχθῶσι τὸν Ἰσλαμισμόν, διὰ νὰ τοὺς μεταχειρισθῆ ἔπειτα εἰς τὸν στρατὸν τοῦ. Καὶ ἐπειδὴ αἱ πρῶται αὐτοῦ περὶ τούτου προτάσεις ἀπερρίφθησαν μετ' ἀναγκαστικῆς, κατέκλεισεν αὐτοὺς σιδηροδεσμίους εἰς φυλακὴν τοσοῦτον σκοτεινὴν, ὥστε καὶ ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ δὲν ἐβλεπον ἀλλήλους, ἀλλὰ μόνον διὰ τῆς ἀμυθῆς φωνῆς ἐγνωρίζοντο· ἡ ζωὴ αὐτῶν περτείνεται δι' ὀλίγου καὶ ἀκαθάρτου ὕδατος καὶ ἄρτου, καθ' ἑκάστην δὲ ὑπεβάλλοντο αὐτοῖς, διὰ τοῦ προδότου Βουϊδίτζου, ὅστις εἶχε σπεύσει νὰ ἀρνηθῆ τὸν Χριστὸν, ἀρ' ἐνὸς ἀπειλαὶ φοβεραὶ, ἀφ' ἐτέρου λαμπραὶ ὑποσχέσεις. Ἡ βία αὐτῆ διήρκεσε πολὺ· ὁ Μοτατέμ ἀπέθανε τετραετίαν μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἀμορίου, καταλιπὼν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Οὐατέκ, ὡς κληρονομίαν, μετὰ τῆς βασιλείας, καὶ τὸ ἐλευθέρων ἔργον τῆς ἠθικῆς ἢ σωματικῆς θανατώσεως τῶν θυμάτων ἐκείνων. Ἀλλ' οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν ἐνέδωκε· καὶ μετὰ ἐπτὰ ἐτῶν ἀμυθῆτους συμφορᾶς, ἀφοῦ κατέπεισαν τοὺς δημίους τῶν, ὅτι ἀνθρωπίνῃ δυνάμει δὲν εἴμπορεῖ νὰ κτισθῆ τῆς κροτερίας αὐτῶν, ἐπορεύθησαν τὴν 5 Μαρτίου 845 πρὸς τὸν θάνατον ἀκλόνητοι, ἀτρόμητοι, καθὼς ἄλλοτε ἐπορεύοντο ἐπὶ τὰ ἐχθρικά τάγματα. Οἱ ἐπιστάσαντες τὴν σφαγὴν ταύτην ἀξιωματικοὶ τοῦ Καλίφου ἐξεπλάγησαν ὑπὸ τοῦ ἀδαμάστου αὐτῶν θάρρους καὶ λέγουσι ὅτι αὐτὸς ὁ Οὐατέκ, ἀκούσας τὴν διήγησιν τοῦ γενναίου τῶν μαρτύρων θανάτου καὶ αἰσθανθεὶς τὸν θαυμασμόν ἐκείνων, τὸν ὅποιον ἡ ἀνδρεία ἔχει τὸ προτέρημα νὰ ἐμπνέῃ καὶ εἰς αὐτὰς τῶν ἐχθρῶν τὰς ψυχὰς, μετῆμελήθη, διότι δὲν ἐρείσθη τῆς ζωῆς τῶν ἐν δὲ τῇ παραφορᾷ αὐτοῦ, ἰδὼν ἐμπροσθέν του τὸν ἀρνησίχριστον Βουϊδίτζην, διέταξε νὰ ἀποκεφαλισθῆ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ὅπου ἐκαρτομήθησαν οἱ τεσσαράκοντα δύο ἀξιωματικοί, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι εἶναι βεβαίως ἐπίσης κακὸς Μουσουλμάνος ὅσον κακὸς εἰδείχθη Χριστιανός.

Ὁ Θεόφιλος ἀπέθανε πολὺ πρὸ τῆς κατὰστροφῆς αὐτῆς· τὸ δὲ τέλος αὐτοῦ ἀπέβη θλιβερόν. Ἐξέθεσάμεν ἤδη πρὸς ὁποῖας καὶ ὁπόσας ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς δυσχερείας ἠναγκάσθη νὰ παλαίσῃ ὁ βασιλεὺς ἐκείνος· ἡ θρησκευτικὴ τοῦ ἔθνους διαίρεσις δὲν ὑπῆρξε βεβαίως ἢ μικροτέρα τῶν δυσχερειῶν αὐτῶν. Ἀπέβη δὲ τὸ θρησκευτικὸν ζήτημα τοσοῦτω μᾶλλον δυσαικονόμητον, ὅσω, καθὰ προείπομεν, ὁ Θεόφιλος, ὡς καὶ οἱ δύο αὐτοῦ ἄμεσοι προκατόχοι, ἦτο μὲν εἰκονομάχος, ἀλλὰ διὰ πολιτικούς λόγους, οὐχὶ ἐκ συνειδήσεως, ὅπως ὑπῆρξαν εἰκονομάχοι, ἐν τῇ προηγούμενῃ ἐκκονταετηρίδι, ὁ Λέων ὁ Ἰσαυρος καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος. Ἐντεῦθεν ἡ κυβερνήσις τῶν τριῶν τελευταίων αἰρετικῶν βασιλέων διετέλεσεν ἀσυγκρίτως μὲν τῷ λόγῳ ἐπιεικτετέρα τῆς κυβερνήσεως τῶν δύο πρώτων, ἀσυγκρίτως ὅμως τῷ λόγῳ καὶ δυσχερεστερα. Ἰσῶντι ὁ διωγμὸς τῆς εἰκονολατρίας, ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου καὶ ἐπὶ Κωνσταντίνου, ὑπῆρξε φοβερός καὶ ἀδιάλειπτος· ἀλλὰ ἡ βασιτεία τῶν βασιλέων τούτων πεποιθήσις εἰς τὸ δόγμα αὐτῶν καὶ τὸ ἔργον, καὶ ἡ

ἀπαράτρεπτος πορεία πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ ἐνπροέβητο, ἐκόλαζον μέχρι τινὸς τὰ ἀπαίσιμα τῆς ἀσπληρότητος αὐτῶν ἀποτελέσματα. Οἱ βασιλεῖς ἐκεῖνοι ἀπεφάσισαν νὰ ἀφαιρέσωσιν ἐκ μέσου τὴν λατρείαν τῶν εἰκόνων, καὶ, ἐπὶ τούτῳ, νὰ ἐξηντώσωσι μὲν ἀφ' ἐνὸς πάντα τὸν ἀιθιπτάμιον, νὰ ἀναθερψῶσι δὲ ἀφ' ἐτέρου τὰς νέκυσ γενεὰς ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὸ νέον δόγμα. Τὸ ἔθνος, καθὼς συμβαίνει συνήθως εἰς τοιαύτας ἐριδίας, ἦτο διχρημένον εἰς τρεῖς τάξεις ἀνθρώπων· ὀλίγοι μὲν τινες ἦσαν ἐκ πεποιθήσεως εἰκονομάχοι· πλείοτεροι τούτων βεβαίως ἦσαν οἱ βαθεῖαν ἔχοντες τὴν ἀφροσύωσιν πρὸς τὴν λατρείαν τῶν εἰκόνων· ἀλλὰ πολὺ καὶ τούτων πλείοτεροι οἱ δυστάχοντες καὶ μεταξὺ τῶν δύο ἄκρων ταλαντευόμενοι. Ἡ σταθερὰ τῶν βασιλέων θέλησις δύο τινὰ ἐπήγαγε σωτήρια ὡς πρὸς τὴν κυβερνήσιν αὐτῶν ἀποτελεστικαί· οὐ μόνον ἐνεθάρρυνε τοὺς ὀπαδοὺς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπαντὰς τοὺς ἀμφιβάλοντας, τοὺς δειλοὺς, ὑπήγαγεν ὑφ' ἐαυτὴν καὶ ὑπεχρέωτε νὰ ταχθῶσιν ὀριστικῶς μετὰ τῆς κυβερνήσεως. Πρὸς τοῦτοίς, ὁ ζήλος τὸν ὅποιον ὀσημεραὶ ἢ κυβερνήσις κατέβαλλε περὶ τὴν κατὰ τὸ νέον δόγμα ἀνατροπὴν τῶν πολλῶν, ἠξίανεν μὲν τὸ πλῆθος τῶν εἰλικρινῶν τῆς εἰκονομαχίας ὀπαδῶν, ἡλάττωνε δὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰλικρινῶν τῆς λατρείας τῶν εἰκόνων ὑπερμάχων· ὥστε ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου καὶ ἐπὶ Κωνσταντίνου, πλείστα μὲν ἐπεκράτησεν ἐν τῇ κυβερνήσει ἐνότης, πλείστα δὲ καὶ ἰσχυρότατα στοιχεῖα ὑπάρξεως παρεσκευάζοντο ἐν τῷ μέλλοντι ὑπὲρ τοῦ νέου δόγματος. Ἐξεναντίας, ἐπὶ τῶν τριῶν τελευταίων εἰκονομάχων βασιλέων, ἐθυσιάσθη καὶ τὸ ἐνεστὸς καὶ τὸ μέλλον τοῦ δόγματος τούτου· διότι οἱ βασιλεῖς οὗτοι ἐθεώρησαν μὲν ἀναγκαῖον νὰ στηριχθῶσιν εἰς τὰ ὑφιστάμενα τῆς εἰκονομαχίας στοιχεῖα, καὶ νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ αὐτῶν, ἀλλὰ οὐδὲν ἐπραξάν ὑπὲρ αὐτῶν μετὰ τοῦ ἀμειλίχου ἐκείνου ζήλου, ὅστις εἶναι ἀπαραίτητος πρὸς τὴν εὐδωσίαν τῶν τοιούτων μεταβολῶν· διότι ὁ Μιχαὴλ ὁ Τραυλὸς κατήντησεν ἀναφανδὸν νὰ κηρύξῃ, ὅτι μετὰ μηδετέρας τῶν δύο μεριδῶν τάσσεται· διότι ὁ Θεόφιλος ἐδέχθη ὡς σύντροπον καὶ ἀκόλουθον ἕνα τῶν θερμότερων εἰκονολατρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὸν Μεθόδιον· διότι ἠνείχετο τὴν σύζυγον καὶ τὴν πενθερὰν ἐν γνώσει ὅλου τοῦ κόσμου λατρευούσας τὰς εἰκόνας· διότι καὶ αὐτὸς ὁ Θεόφιλος, διακρίνων μεταξὺ εἰκόνων καὶ εἰκόνων, ἰδίως εὐλαβεῖτο τὴν τοῦ θεοῦ μητέρα· διότι ἐντεῦθεν φοβερὰ ταραχὴ ἐνέσκηψεν εἰς τὰ πνεύματα τῶν πολυαριθμῶν ἐκείνων ἀνθρώπων, οἵτινες, μὴ ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς σταθερὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις, ζητοῦσιν ἀγκυραν σωτηρίας ἀπὸ ἄλλων εὐσυνειδητοτέρων, ἰσχυροτέρων, δραστηριωτέρων· διότι ἐκ τούτου ἐνεθάρρυνθησαν οἱ εἰλικρινεῖς εἰκονολάτραι περὶ τὰς ἐνεργείας καὶ τὰ κηρύγματα αὐτῶν· διότι, ἐνὶ λόγῳ, πλείστα μὲν ἐπεκράτησεν ἐν τῇ κυβερνήσει ἠθικὴ ἀνυχρία, ἐλεύθερον δὲ ἠνεώχθη στάδιον εἰς τοὺς ὀρθοδόξους, οἵτινες, ἰσχυρότατοι ἀποβάντες, διὰ τῶν ἀναγκαστικῶν, τῶν παραδόσεων, τῶν ἔξεων τοῦ ἔθνους καὶ διὰ τῆς ἀμφιρότου ἀδρανεῖας τῆς κυβερνήσεως, εἰς ταύτην μὲν παρήγου ἀδιάλειπτους δυσχερείας, εἰς δὲ τοὺς πολλοὺς προδότῳ ἀνευδύνουσαν τὴν ἀνορθωσίαν τοῦ ἀρχαίου δόγματος.

Ἐπὶ τῶν πρώτων ἑπτὰ ἐτῶν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοφίλου οὐδεὶς ἐγένετο διωγμός. Ὁ κατὰ τὴν ἀναγένεωσιν τῆς εἰκονομαχίας, ἐπὶ Λέοντος, τῷ 816 ἔτει, χειροτονηθεὶς πατριάρχης Θεόδωτος Καπσιτηρᾶς εἶχεν ἀποβιώσει τῷ 821· καὶ τότε, βασιλεύοντος ἤδη τοῦ Μιχαὴλ Τραυλοῦ, προήχθη εἰς τὸ ὑπατον ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα, ὃ γνωστὸς ἡμῖν Ἀντώνιος Συλαίου, ὅστις δὲν ἦτο εἰκονομάχος, εἰμὴ διότι, πρεσβέων τὸ δόγμα τοῦτο, ἠδύνατο νὰ ἀρξῆ· ἀπαξ δὲ ἐπιτυχῶν τοῦ σκοποῦ, ἀδιαφόρησεν ἐντελῶς περὶ τῆς παρουσίας καὶ μελλούσης τοῦ δόγματος τούτου τύχης καὶ δὲν ἐφρότισεν εἰμὴ περὶ τῶν ἰδίων ἡδονῶν. Ἄλλ' ἀποθνήσκωντος τοῦ πατριάρχου τούτου τῷ 836 ἔτει, ἀνεβίβασθη τελευταῖον εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, ὅστις καὶ διὰ τὴν στερεάν αὐτοῦ πεποιθητιν, καὶ διὰ τὴν παιδείαν, καὶ διὰ τὴν ἐπιτηδειότητά του, ἦτο ὁ καταλληλότερος τοῦ νέου δόγματος λειτουργός. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι ὁ Ἰωάννης ὁ Γραμματικὸς, ὅστις ἐν ἔτει μὲν 816 εἶχε παραγκωνισθῆ, διότι ὁ στρατὸς, ἐν τῇ πρώτῃ ὀρμῇ τοῦ θριάμβου του, ἀτόπως ὑπώπτευσεν αὐτὸν ὡς ἔχοντα συμπαιθείας πρὸς τοὺς εἰκονολάτρας· ἐν ἔτει δὲ 821 ἀπέτυχε, διότι ὁ καλῆτερον γινώσκων αὐτὸν Μιχαὴλ ἠθέλε πατριάρχην ἀνθρωποῦν ἔχοντα τὰ ἀμφίρροπα αὐτοῦ δόγματα, καὶ, τούτου ἕνεκα, προστίμησε τὸν Ἀντώνιον Συλαίου, ἐπατριάρχεν ἤδη, ὅχι διότι ὁ Θεόφιλος ἐζήτηε προϊστάμενον πνευματικὸν τοῦ θρησκευματος, ἔχοντα ζῆλον θερμότερον τοῦ προκατόχου, ἀλλὰ διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποποιηθῆ τὸ ἀξίωμα εἰς τὸν διδάσκαλον, τὸν σύμβουλον, τὸν φίλον αὐτοῦ. Ἐν τούτοις, ὁ Ἰωάννης ὁ Γραμματικὸς ἐνόει, ὅτι ἡ ἀπραξία καὶ ἡ ψυχρότης τῆς κυβερνήσεως θέλει φονεύσει τὸ νέον δόγμα καὶ ὅτι τοῦτο, ἂν δὲν στηριχθῆ, θέλει πέσει. Ὅθεν κατέπεισε τὸν Θεόφιλον νὰ ἐκδώσῃ, τῷ 836, δόγμα τὸ ὁποῖον διέτασσε νὰ θραύσῃ, νὰ ἐξαλείψῃ, νὰ καύσῃ καὶ ἐκ παντὸς τρόπου νὰ ἀφανίσῃ τὰς ἐπὶ τῆς προηγουμένης ἀνοχῆς ἀνορθωθείσας εἰς πολλὰς ἐκκλησίας εἰκόνας, καὶ ἀπηγόρευεν, ἐπὶ ποινῆς βρυτάταις, τὴν λατρεῖν αὐτῶν εἴτε δημοσίᾳ, εἴτε ἰδίᾳ. Οἱ ὀρθόδοξοι χρονογράφοι διηγούνται πολλὰ ἀπαίσια περὶ τοῦ ἐντεῦθεν προκύψαντος διωγμοῦ· ἀλλὰ καὶ ἀληθῆ ἂν ὑποθεώσωιν ὅλα ὅσα διηγούνται, αἱ ὑπὸ τῶν αὐτῶν χρονογράφων ἱστορούμενοι δισταγμαὶ τοῦ Θεοφίλου, ἡ βραδεία τοῦ διωγμοῦ ἕναρξις, αὐτὰ τὰ ἐπιφανέστερα τούτου γεγονότα μαρτυροῦσιν, ὅτι, ἂν καὶ ἡ θρησκευτικὴ διένεξις προσέθηκεν, ἐπὶ τοῦ βασιλέως τούτου, θύματά τινα εἰς τὰς πολυαριθμούς ἐκατόμβας τῆς προηγουμένης ἑκατονταετηρίδος, συστηματικὸν ὅμως ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς εἰκονομαχίας ὁ Θεόφιλος δὲν ἐπεχείρησεν.

Θεόδωρος καὶ Θεοφάνης ἦσαν δύο ἀδελφοὶ μοναχοί, Σύριοι τὸ γένος, ἐλθόντες δὲ ἐπίτηδες ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ ἵνα στηρίξωσι τὸ δόγμα τῆς ὀρθοδοξίας. Ὁ βασιλεὺς, μαθὼν τὴν ἀντιπολιτεύσειν αὐτῶν, δὲν διέταξεν ἀμέσως νὰ τιμωρηθῶσιν, ἀλλ' ἐκάλεσεν αὐτοὺς ἐνώπιόν του, ἵνα συνδιαλεχθῶ μετ' αὐτῶν δημοσίᾳ περὶ πίστεως. Οἱ δύο ἀδελφοί, ὑπὸ τοῦ ζήλου αὐτῶν ἐνθαρρυνόμενοι καὶ ἀκούοντες τὸν Θεόφιλον ἀνευλαβῶς

περὶ εἰκόνων ὁμιλοῦντα, ἐτόλμησαν νὰ τὸν ὑβρίσωσιν «ἐμπραχθεὶ τὸ στόμα», εἰπόντες, «τὸ κατὰ τοῦ θεοῦ λαλοῦν ἄνομα.» Ὁ βασιλεὺς ἠνέχθη καὶ τοῦτο, προσκαλέσας αὐτοὺς νὰ φέρωσι τὰς μαρτυρίας τῶν προφητῶν ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστήριζον τὸ δόγμα των· ἐπειδὴ δὲ αὐτοὶ προσήγαγον ῥῆσιν τινα ἐκ τῆς τοῦ Ἡσαίου προφητείας, ἧτις δὲν εὑρίσκετο εἰς τὴν τοῦ Θεοφίλου ἱερὰν γραφὴν, καὶ ἀπεκάλεσαν τὴν βίβλον αὐτοῦ νόθον, τότε μόνον ὁ Θεόφιλος, ἀποβαλὼν τὴν μακροθυμίαν, ἐπέδραλεν εἰς αὐτοὺς ποινὴν, ἧτις σήμερον ἠθέλε βεβαίως θεωρηθῆ δεινοτάτη, ἀλλὰ τότε δὲν ἦτο ἐκ τῶν βαρυτέρων, παραβαλλομένη πρὸς τὰς τιμωρίας, αἵτινες ἐπέδάλοντο, ὡς εἶδομεν, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς πολιτικῶς κακοοργήσαντας ὑπαλλήλους· διότι, ἀφοῦ ἐτύφθησαν ἀνὰ διακοσίῳν ἡμέρων ἕκαστος, ἐνεκεντήθη ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῶν δωδεκάστιχον ἱαμβικὸν ἐπιγράμμα, διαλαμβάνον τὴν αἰτίαν τῆς καταδίκης, συντεθὲν δὲ, ὡς βεβαιοῦται, ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου αὐτοῦ, καὶ ἔπειτα ἐξωρίσθησαν εἰς Ἀπάμειαν τῆς Βιθυνίας. Ἐνταῦθα ὁ μὲν Θεόδωρος ἀπέθνηκεν, ὁ δὲ Θεοφάνης, ἐπιζήσας, ἐχειροτονήθη μετὰ τὴν ἀναστάλωσιν τῶν εἰκόνων, μητροπολίτης Νικαίας, εἰς ὃ ὅχι ὀλίγον συνετέλεσεν ἡ μαρτυρία τῆς καρτερίας τὴν ὁποίαν ἐπὶ τοῦ προσώπου του ἔφερεν.

Παραδοξότερα ὑπῆρξεν ἡ τύχη τοῦ Μεθοδίου. Ὁ Μεθόδιος ἐγενήθη εἰς Συρακούσας ἐκ γονέων ἐπιφανῶν καὶ εἶχεν ἔλθει, ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, εἰς Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ προαχθῆ εἰς τὴν πολιτικὴν ὑπηρεσίαν· ἀλλὰ μοναχὸς τις τὸν κατέπεισε νὰ μεταβάλλῃ σκοπὸν, νὰ διανείμῃ τὰ ὑπάρχοντα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ νὰ ἀσπασθῆ τὸν μοναχικὸν βίον. Διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ βασιλέως ἐκείνου γενομένην ἀνανέωσιν τῆς εἰκονομαχίας καὶ τὴν ἐπελθόντα τότε πρῶτον διωγμὸν, ὁ Μεθόδιος κατέφυγεν εἰς Ρώμην· μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Λέοντος, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ μοναστήριόν του, φέρων δογματικὴν ὑπὲρ τῶν εἰκόνων ἐπιστολὴν τοῦ πάπα, καὶ, ἐνθαρρυνόμενος ἀπὸ τῆς γνωστῆς τοῦ Μιχαὴλ θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας, ἤρχισε νὰ ἐνεργῆ δραστηρίως ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας. Ὁ Μιχαὴλ ὑπῆρξε μέτριος περὶ τὴν καταδίωξιν τῶν εἰκονολατρῶν· ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῆ ὑπήκοον, ἀναφανδὸν ἀντιπράττοντα ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀρχιερέως τῆς δύσεως· ὅθεν, θεωρήσας αὐτὸν ὡς στασιαστὴν, διέταξε νὰ μαστιγῶθῃ καὶ νὰ πέμβῃ εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἀντιγόνου, ὅπου κατεκλείσθη εἰς τάφον στενιώτατον μετὰ δύο ληστῶν καὶ ὑπέστη ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη ἀγωνίαν φοβερὰν, διότι τοῦ ἐνὸς τῶν ληστῶν ἀποβιώσαντος ἐν τῷ μεταξῷ, κατελείρηθ αὐτόθι ὁ νεκρός. Τελευταῖον ὁ Θεόφιλος, βασιλεύσας καὶ πληροφορηθεὶς τὰ κατὰ τὸν Μεθόδιον, ἀπέλλασεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς δεινῆς ἐκεῖνης φυλακῆς καὶ ἐτίμησε μάλιστα αὐτὸν διὰ τὴν πολυμάθειάν του. Ἄλλ' ὁ Μεθόδιος ἤρχισε πάλιν νὰ δογματίζῃ καὶ νὰ κατηγῆ πολλοὺς ἐκ τῶν αὐλικῶν, ὥστε ὁ βασιλεὺς ἠναγκάσθη νὰ τιμωρήσῃ αὐτὸν καὶ νὰ φυλακίσῃ. Μετ' οὐ πολὺ ὅμως οὐ μόνον δεύτερον ἀπέλλασε πάσης ποινῆς τὸν Μεθόδιον, τοῦ ὁποῖου ἐσέβετο καὶ ἡγάπα τὴν σοφίαν· ἀλλὰ τὸν ἐκάλεσε παρ' αὐτῶν, εὐχάριστως συνδιαλεγόμενος μετ' αὐτοῦ περὶ τοῦ

θησκειυτικοῦ ζήτηματος καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἐκστρα-
τείαις ὑπ' αὐτοῦ συνοδευόμενος. Ταῦτα δὲ πάντα πα-
ρέλυον τὴν ἐνέργειαν τῶν εἰκονομάχων καὶ ἐνεθάρ-
ρυνον τοὺς εἰκονολάτραις, αἵτινες, γινόμενοι ὀστημέραι
πολυπρότεροι καὶ πολυκαριθμότεροι, ἤρχισαν νὰ ὑψώσι
κεφαλὴν καὶ εἰς τὸν στρατὸν, καὶ εἰς τὴν αὐλὴν, νὰ
κηρύττωσιν ἀσυστόλως ὅτι τὰ πολεμικὰ ἀτυχήματα
ἦσαν οὐδὲν ἄλλο ἢ θεὸς κατὰ τοῦ εἰκονομάχου βασι-
λέως δίκη, καὶ νὰ αὐξάνωσιν οὕτω, διὰ τῶν θησκειυ-
τικῶν ἐνδοιασμῶν, τὰς πραγματικὰς τῆς δεινοτάτης ἐ-
κείνης πολιτικῆς θέσεως συμφορὰς.

Ὁμοφροσύνη δὲν ἐπεκράτει οὐδὲ ἐντὸς τῆς βασι-
λικῆς οἰκογενείας. Ἡ πενθερὰ τοῦ Θεοφίλου, ἡ μήτηρ
τῆς Θεοδώρας Θεοκτίστη, οὕσα θερμῶς ἀφωσιωμένη
εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἀπῆλθεν ἀπὸ τῶν βασιλείων, ὅ-
που οὐδεμίαν εἰκὼν ἠδύνατο νὰ ἀναρτήσῃ, καὶ ἔζη εἰς
γυναικειῶντι μοναστήριον, τὸ ὁποῖον παρ' αὐτῆς ἰδρυ-
θὲν ἐκαλεῖτο οἶκος τῶν Γαστριῶν· προσκαλοῦσα δ'
αὐτόθι τὰς πέντε θυγατέρας τοῦ βασιλέως, τὴν Θε-
κλαν, Ἄνναν, Ἀναστασίαν, Μαρίαν καὶ Πουλχερίαν,
δὲν ἔπαυε προτρέπουσα καὶ νοουθετοῦσα αὐτὰς εἰς τὴν
προσκύνησιν τῶν ἁγίων εἰκόνων. Ὁ Θεόφιλος τὴν πα-
ρεκάλεισε πολλάκις νὰ ἀπέχῃ τῆς τοικύτης κατηγή-
σεως, ἀκούμενη εἰς τὸ ὅτι αὐτὴ ἠδύνατο ἐλευθέ-
ρως νὰ τελῇ τὰ τοῦ δόγματος αὐτῆς· καὶ ἡ Θεοκτί-
στη ἐβεβαίωσε ὅτι δὲν θέλει ἐπεμβῆ εἰς τὴν συνεί-
δησιν τῶν ἐγγόνων τῆς, παρήγγειλε δὲ αὐτὰς, ὁ-
σάκις ἐρωτηθῶσιν ὑπὸ τοῦ πατρὸς, νὰ μὴ εἰπωσιν ποτὲ
τί εἶδον καὶ ἤκουσαν παρ' αὐτῆς. Καὶ αἱ μὲν τέσσα-
ρες πρεσβύτεραι ἐτήρησαν τὴν παραγγελίαν· ἀλλ' ἡ
νεώτερα τῶν ἄλλων Πουλχερία, μὴ ἐννοοῦσα ἔτι τὸ
σπουδαῖον τοῦ πράγματος, διηγήθη ποτὲ εἰς τὸν πα-
τέρα, μετὰ ἐνθουσιασμοῦ πολλοῦ, τὰς περιποιή-
σεις τὰς ὁποίας ἐλάμβανον εἰς τὸ μοναστήριον,
καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὀπωρῶν τὰς ὁποίας περιει-
χεν ὁ κῆπος του, πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι ἡ μάμμη των
εἶχεν εἰς τὸ κιβώτιόν τῆς πολλὰ νινία καὶ ὅτι, ἀφοῦ
ἔδιδεν αὐτὰ εἰς τὰς ἐγγόνας τῆς νὰ τὰ ἀσπασθῶσι,
τὰ ἐπέθετεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐπὶ τοῦ προσώπου
αὐτῶν. Ὁ Θεόφιλος τότε ἀπηγόρευσε πᾶσαν σχέσιν
μεταξὺ τῆς μάμμης καὶ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ, ἡ δὲ
Θεοκτίστη ἤρχισεν ἤδη ἀναφανδὸν ἐλέγχουσα αὐτὸν
καὶ σκώπτουσα διὰ τὰ αἰρετικὰ φρονήματά του, καὶ
τοὺς διωγμούς τῶν ὁμολογητῶν τῆς πίστεως, καὶ
δηλοῦσα τὴν ἔνεκα τούτων κοινὴν δυσἀρέσειαν.

Ἀλλὰ τὸ δεινότερον ἦτο ὅτι αὐτὴ ἡ βασίλισ ἐδι-
χωνοῖ πρὸς τὸν Θεόφιλον περὶ τὸ θησκειυτικὸν δόγ-
μα καὶ προσεκίνηε λάθρα τὰς εἰκόνας. Τὸ πρᾶγμα
δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἄγνωστον εἰς
τὸν βασιλέα. Εἰς τὴν Βυζαντινὴν αὐλὴν ὑπῆρχε τότε
γελωτοποιὸς τις, ἐξ ἐκείνων τοὺς ὁποίους οἱ βασιλεῖς
τῆς Ἀνατολῆς ἀνέκαθεν συνειθίζον νὰ ἔχωσι παρ' ἐ-
αυτοῖς, παρέλαβον δὲ ἐπὶ πολὺν χρόνον, κατὰ τὸν
μέσον αἰῶνα, καὶ οἱ τῆς δύσεως βασιλεῖς, ἐπιτρέπον-
τες αὐτοῖς, χάριν διασκεδάσεως, νὰ πράττωσιν καὶ νὰ
λέγωσιν ὅσα οὐδ' οἱ ἰσχυρότατοι τῶν ὑπουργῶν ἐ-
τόλμων. Ὁ γελωτοποιὸς αὐτὸς, καλούμενος Δένδε-
ρος, « ἀνδράκιον παρακεκομμένον, » ὡς λέγουσιν οἱ

χρονογράφοι, « καὶ τῷ Ὀμηρικῷ Ἐρσίτῃ διεννηνοχὸς
κατ' οὐδὲν », εἰσπειδήσας ποτὲ εἰς τὸν κοιτωνίσκον
τῆς Αὐγούστης Θεοδώρας, κατέλαβεν αὐτὴν ἀσπα-
ζομένην θείας εἰκόνας καὶ μετὰ σποδῆς προσάγου-
σαν αὐτὰς εἰς τὰ ἑαυτῆς ὄμματα. Ὁ Δένδερης
τότε, μετὰ τὸ σύνθεσις αὐτοῦ θάρρους, πλησιασάσας
ἠρώτησε τί εἶναι ἄρα γε αὐτὰ· ἡ δὲ, « τὰ καλὰ
μου » ἀπεκρίθη « νινία καὶ ἀγαπῶ ταῦτα πολλά. »
Ὁ βασιλεὺς συνέπεσε νὰ κάθηται τὴν στιγμὴν ἐκεί-
νην εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ, προσελθόντα μετ' ὀλίγον
τὸν Δένδερην, ἠρώτησε, πόθεν ἔρχεται ὁ δὲ εἶπεν
ὅτι ἦτο εἰς τὴν μάγαν, ἐννοῶν τὴν Θεοδώραν, καὶ
ὅτι εἶδεν αὐτὴν ἐκβάλλουσαν τοῦ προσκεφαλαίου κα-
λὰ νινία. Ὁ Θεόφιλος ἤξευρε τί σημαίνεισι τὸ
νινία αὐτὰ· ἀναστὰς δὲ τῆς τραπέζης, ἐπορεύθη πρὸς
τὴν βασιλίδαν καὶ ἠλεγξεν αὐτὴν, διότι παραβαίνει
τὸ καθεστῶς δόγμα, γινόμενη ἀφρομὴ σκανδάλων
καὶ παρεξηγήσεων. Ἡ Θεοδώρα, ἥτις ἠγάπα τὸν
Θεόφιλον καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸν λυπῇ, ἔκρυψε τὸ
πρᾶγμα ἀπὸ αὐτὸν, καὶ, « οὐ τοῦτό ἐστιν » εἶπεν ἁ-
μέσως, ὦ βασιλεῦ, οὐ τοῦτο, ὡς ὑπέληφας σὺ τὸ
δὲ κάτοπτρόν μου ἤμην ἀτενίζουσα μετὰ τῶν θε-
ραπεινίδων, καὶ τὰς ἐκεῖσε τιχτομένας ἰδὼν ὁ Δένδε-
ρις μορφὰς, ἐλθὼν ἀπήγγειλεν ἀφρόνως τῷ βασιλεῖ
καὶ δεσπότη. » Ἐπειτα δὲ ἐσωρρόνισε τὸν γελω-
τοποιὸν καὶ τοσοῦτον ἐπιτηδεῖως τὸν ἐδιδάχε νὰ μὴ
λέγῃ πλέον τι εἰς τινα περὶ τῶν καλῶν νινίων, ὥστε,
ἐρωτήσαντος ποτὲ αὐτὸν τοῦ Θεοφίλου παρὰ πότον,
« εἰ πάλιν ἄρα τὰ καλὰ νινία ἢ μᾶνα ἀσπάζεται, »
ὁ Δένδερης, ἐνθυμούμενος τὴν παιδείαν τὴν ὁποίαν ἐ-
λάβεν καὶ ἐπιθείς μὲν τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῖς χεῖλεσι,
τῇ δὲ ἀριστερᾷ τῶν ὀπισθεν μερῶν ἐπιλαβόμενος,
« σίγα, » ἀπεκρίθη « σίγα περὶ τῶν νινίων, ὦ βα-
σιλεῦ. »

Ἐνόσω τὰ πρᾶγματα τῆς κυβερνήσεως εὐωδοῦν-
το ὀπωρῶν, τὰ δεινὰ ἀποτελέσματα τῆς θησκειυ-
τικῆς ταύτης διχονοίας καὶ τοῦ ἀμφιφρόπου πολιτεύ-
ματος τοῦ Θεοφίλου, δὲν καθίσταντο ἐμφανῆ· ἀλλ'
ἅμα ἡ τύχη ἀνεδείχθη δυσμενὴς πρὸς τὸν βασιλέα,
ἅμα οὗτος ἠττήθη καὶ ἐταπεινώθη ὑπὸ τῶν Ἀρά-
βων, ἅμα περιέστη εἰς ἀμηχανίαν, ἡ θησκειυτικὴ
διένεξις κῦξῆσε τὴν ἀμηχανίαν, παριστώσα αὐτὴν ὡς
ἀποτέλεσμα τῆς τῶν ἁγίων εἰκόνων καθαιρέσεως καὶ
καταδιώξεως ὁ στρατὸς καὶ ἡ αὐλὴ ἐπὶ μᾶλλον καὶ
μᾶλλον διρρήθησαν οἱ ἄνθρωποι ὅσοι εἶχον εἰς ἐτί τὴν
γενναϊότητα νὰ διακρίνωσι τὰς ἀληθεῖς αἰτίας τῶν
συμφορῶν, τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν παραλυσίαν, ἧσαν
ὀλίγοι· οἱ πλείονες, καταπεπληγμένοι ὑπὸ τοῦ ἀτυ-
χήματος, ἐπίστευσαν εἰς τοὺς λόγους τῶν ὀρθοδόξων
καὶ ἐθεώρησαν τὸν Θεόφιλον καὶ τοὺς φίλους αὐτοῦ,
ὡς πρωταίτιους ὄλων τῶν κακῶν· ὁ Θεόφιλος δὲν
εὗρισκε παραμυθίαν οὐδὲ παρὰ τῇ συζύγῳ, οὐδὲ παρὰ
ταῖς θυγατράσιν αὐτοῦ. Ἐντὸς τῶν ἐνδοτάτων κοι-
τῶνων τῶν βασιλείων ἤκουε, μετ' εὐλαβείας μὲν καὶ
θλίψεως λεγόμενον ἢ μᾶλλον ψιθυριζόμενον, ἤκουεν ὁ-
μως, ὅτι τὸ θησκειυμα, τὸ ὁποῖον παρὰ τοῦ πατρὸς πα-
ρέλαβε, τὸ θησκειυμα, τοῦ ὁποίου ἐπικρατοῦντος ἐβασί-
λευσαν τοῦ Βυζαντίου τοσοῦτοι μεγάλοι ἄνδρες, τὸ θη-

σκευα, τὸ ὅποιον ἐπρέσβευον οἱ ἰκανότεροι, οἱ χρη-
στότεροι τῶν συμβούλων του, ἦτο ἡ αἰτία τῶν συμ-
φορῶν αὐτοῦ. Ὀλιγωτέρα θέσις δὲν ἦτο βεβαίως
δυνατὸν νὰ δοθῇ.

Καὶ ὅμως ὁ ἄ.θρωπος αὐτὸς δὲν κατεβλήθη διὰ
μιάς. Μετὰ τὴν πρώτην τῆς ἀθυμίας αὐτοῦ ὑπερ-
βολὴν, καὶ τοὶ ἐξακολοῦθῶν κατατροχόμενος ὑπὸ νό-
σου ὀδυνηρᾶς, ἐζήτησε συμμάχους κατὰ τοῦ ἀδυσω-
πήτου αὐτοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἐπεμψεν ἐπὶ τούτῳ τὸν
πατριτικὸν Θεοδόσιον καὶ τὸν σπαθάριον Θεοφάνιον
πρὸς τὸν ἄρχοντα τότε τῆς δύσεως ἀθθενῆ υἱὸν τοῦ
Καρύλου τοῦ μεγάλου Λουδοβίκου τὸν Εὐσεβῆ, τὸν
Ῥήγα φραγγίαι, καθὼς τὸν λέγουσι οἱ Βυζαντινοὶ
χρονογράφοι. Ἐξίτηι δὲ παρὰ Λουδοβίκου οὐ μόνον
τὴν εἰς αὐτὸν ἀποστολὴν ἐπικουρικῶν στρατοῦ, ἀλλὰ
τὸν παρεκάλει καὶ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν ἐν Ἀφρική
κτημάτων τοῦ Καλίφου, διὰ νὰ δώσῃ οὕτω, δι' ἀν-
τιπερασμοῦ ἰσχυροῦ, ἔτι συντονωτέραν συνδρο-
μὴν εἰς τὴν ἐκστρατείαν, τὴν ὁποίαν ὁ πνέων τὰ
λοίσθια, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς ἀκόμη τοῖς λοισθίοις
ἐκδίκησιν πνέων Θεόφιλος ἠλπίζεν ἔτι νὰ ἐπιχειρήσῃ
ἐν Ἀσίᾳ. Οἱ πρέσβεις του ἔτυχον εὐμενοῦς παρὰ τῆ
φραγγικῆ αὐλῆ δεξιώσεως, παρουσιασθέντες εἰς τὸν
Λουδοβίκου τὴν 15 Μαΐου 839, ἐν τοῖς Ἰγγελοιμοῖς
αὐτοῦ βασιλείοις, πλησίον τοῦ Μογοντιάκου καὶ
φαίνεται, ὅτι ὁ Λουδοβίκος ἐδείχθη διατεθειμένος νὰ
δώσῃ τὴν ζητηθεῖσαν ἐπικουρίαν· ἀλλ' ὁ κατὰ τὸ
ἀκόλουθον ἔτος ἐπέθλον θάνατος αὐτοῦ ἐματαίωσε
τὸ ἐπιχειρήμα. Ἐπειτα ὁ Θεόφιλος ἀνεένεωσε τὰς δια-
πραγματεύσεις πρὸς τὸν υἱὸν καὶ διάδοχόν του, τὸν
αὐτοκράτορα Λοθάριον, προτείνας νὰ συζεύξῃ μίαν
τῶν θυγατέρων του μετὰ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου,
υἱοῦ τοῦ Λοθαρίου. Καὶ αὗται ὅμως αἱ διαπραγμα-
τεύσεις διεκόπησαν διὰ τὸν ἐπισυμβάντα θάνατον τοῦ
Θεοφίλου.

Ἐνῶ δὲ ἠγωνίζετο τοιοῦτοτρόπως νὰ παρασκευά-
σῃ μεγάλην τινὰ ἐν Ἀσίᾳ στρατείαν, ἔκραττεν ἐν
τῷ μεταξῷ ὅ,τι ἦτο δυνατόν ὑπὲρ τῆς ἀμύνης τῆς
χώρας καὶ ὑπεχρέωσε μάλιστα ἐπὶ τέλους τὸν Καλί-
φον εἰς ἀνακωχὴν ὄπλων καὶ ἀνταλλαγὴν τινῶν
αἰχμαλώτων· διότι δύο τοῦ κυριάρχου τῶν Ἀράβων
στρατηγοί, ὁ Ἄβου Σαῖδ καὶ ὁ Βασίρ, ἐνέβαλον, τῷ
840, μετὰ τῶν κατοίκων τῆς ἐν Κιλικίᾳ πόλεως
Μοψουεστίας, εἰς τὴν Βυζαντινὴν ἐπαρχίαν Καππα-
δοκίαν, ὁ δὲ Βασίρ ἐπανήρχετο ἀπὸ αὐτὴν νικηφόρος,
ὅτε ὁ Πέρσης Ναζάρ, ὁ μικρὸν πρὸ τῆς ἐκστρατείας
τοῦ Ἀμορίου καταφυγὼν εἰς τὸν Θεόφιλον, ὡς ἐλά-
θωμεν ἀφορμὴν νὰ ἀναφέρωμεν, ἐπέθλον μετὰ τῶν
Κούρδων αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἄραβος στρατηγοῦ, τὸν κα-
τετρόπωσεν, ἀνέλαβεν ἅπαντας τοὺς αἰχμαλώτους
αὐτοῦ καὶ αὐτὸν τοῦτον τὸν Βασίρ συνόλαβεν αἰχμά-
λωταν. Βῆναι ἀληθές ὅτι μετ' ὀλίγον ὁ Ἄβου Σαῖδ,
ἐπιπεσὼν κατὰ τῶν Κούρδων, ἐφόνευσε τὸν ἡγεμόνα
αὐτῶν· ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἔτος ὁ μὲν Βυζαν-
τινὸς στόλος ἐλεηλάτησε τὰ παράλια τῆς Συρίας,
κατὰ ξηρὰν δὲ τὰ εὐάριθμα Βυζαντινὰ τάγματα
συνέλαβον τὸν αὐτοῖς ἐμβαλόντα εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν
Ἄβου Σαῖδ καὶ ἐπόρθησαν τὴν Ἀλεξιτηνήν καὶ ἄλλας

ἀραβικὰς χώρας, ὥστε ὁ Μοτασὲμ συνωμολόγησε τό-
τε τὴν προμνημονευθεῖσαν ἀνακωχὴν καὶ αἰχμαλώ-
των ἀνταλλαγὴν.

Ἄλλ' ἡ μικρὰ αὕτη παραμυθία δὲν ἦτο πλέον ἰκα-
νὴ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἀναβίωσιν τοῦ καιρῶς τρωθέντος
ἐκείνου σώματος· ἡ γαστρικὴ νόσος τὴν ὁποίαν πρὸ
διετίας, εἶχε πάθει ἀπέβαινε καθ' ἑκάστην δεινότερα,
ὑπὸ τῆς ἠθικῆς ἀγωνίας· ἡ ταπείνωσις τὴν ὁποίαν τὸ
κράτος ὑπέστη ἀπὸ τῶν Ἀράβων καὶ ἡ ὀδυνηρὰ τύχη
τῶν γενναϊοτέρων τοῦ στρατοῦ ἀξιωματικῶν δὲν ἦτο ὁ
μόνος σκώληξ ὅστις κατέτρωγε τὴν μαρνανθεῖσαν ταύ-
την ψυχὴν. Ὁ Θεόφιλος ἠσθάνετο προσεγγίζοντα
τὸν θάνατον καὶ ἐβλεπε μέλλουσαν νὰ περιέλθῃ εἰς
υἱὸν τριετῆ τὴν βασιλείαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν αἱ στι-
βαραὶ αὐτοῦ χεῖρες μόλις ἠδυνήθησαν νὰ διασώσω-
σιν. Ἐβλεπε τὸν υἱὸν τοῦτον κινδυνεύοντα ἀπὸ μυ-
ριῶν ἐπιβουλῶν καὶ ἠσθάνετο ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμ-
πιστευθῇ τὸ νήπιον τοῦτο εἰς χεῖρας ἀσφαλεστέρας
τῶν μητρικῶν παρεκτὸς τούτου, καὶ ἡ στοργὴ τὴν
ὁποίαν οὐδέποτε ἔπαυσε τοῦ νὰ ἔχῃ πρὸς τὴν Θεο-
δώραν τὸν ἐμπόδιζεν ἀπὸ τοῦ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ αὐ-
τὴν τὴν ἐπιμελείαν τοῦ μέλλοντος ἀνηλίκου βασι-
λέως· καὶ ὅμως ἐνόει, ὅτι ἡ πρὸ καιροῦ εἰς τὴν ὀρθοδο-
ξίαν ἀφωσιωμένη Θεοδώρα θέλει ἀμέσως προκαλέσει
τὸν θρίαμβον αὐτῆς. Λόγω συνειδήσεως, τοῦτο δὲν
ἐθλίβε πολὺ τὸν Θεόφιλον, ἀλλὰ τὸ δεινὸν ἦτο, ὅτι
μετὰ τῆς ἀνορθώσεως τῶν εἰκότων ἐμελλον ἀπαραιτή-
τως νὰ πείσωσιν ἅπαντες οἱ μεγάλοι εἰκονομάχοι, οὐ-
τινες, ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ, ἐν τοῖς πολιτικοῖς
καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασιν, ὑπῆρξαν τὰ
ἀσφαλέστερα καὶ ἐπιτηδεύότερα τοῦ θρόνου αὐτοῦ.
Ἐρείσματα. Ἰπὸ τῶν μεριμνῶν τούτων βασανιζόμενος,
ἐκίλεσεν, ὀλίγας πρὸ τοῦ θανάτου ἡμέρας, παρ' ἑαυ-
τῷ, εἰς Μαγναύραν, τὴν σύγκλητον καὶ ἅπαντας τοὺς
ἐν τέλει, καὶ μετὰ κόπου ἀπὸ τῆς κλίνης ἀρθεὶς, συλ-
λέξας δὲ ἀπάσας τῆς ἐκλειπούσης αὐτοῦ φωνῆς τὰς
δυνάμεις, ἐλάλησε πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους περὶ
τοῦ υἱοῦ, περὶ τῆς συζύγου, περὶ τοῦ κοινῶν συμφέρον-
τος. Ἀκαριαῖον δὲ μόνον ῥίψας βλέμμα, ἐν τῷ συντόμῳ
τούτῳ καὶ κατανυκτικῷ λόγῳ, πρὸς τὴν νεότητά αὐ-
τοῦ, εἰς τῆς ὁποίας τὴν πρώτην εὐτυχίαν τῶσαῦται
ἐπηκολούθησαν καταιγίδες καὶ ταλαιπωρίαι, ἐπέστη-
σεν ἰδίως τὸν νοῦν πρὸς τὴν μέλλουσαν χηρείαν καὶ
ὀρφανίαν τῶν φιλάτων αὐτοῦ ὄντων, καὶ, διὰ τῆς
γλώσσης ἐκείνης τὴν ὁποίαν, ὡς εἶπε, μετ' ὀλίγον
δὲν θέλουσι πλέον ἀκούσει, ἐσύστησε τὴν τύχην τῆς
Θεοδώρας καὶ τοῦ Μιχαῆλ, τὴν τύχην τοῦ κράτους,
εἰς τὴν πίστιν καὶ εἰς τὴν ἀφοσίωσιν τῶν περὶ αὐ-
τὸν συνηγμένων ἀνδρῶν. Τὴν βαθεῖαν σιωπὴν ἐν τῷ
μέσῳ τῆς ὁποίας ἐλάλησεν ὁ Θεόφιλος, καὶ τὴν ὁ-
ποίαν βαθυτέραν ἔτι καθίστα ἡ ἀσθένεια φωνῆς ἦ-
τις ἄλλοτε ποτε κατίσχυε τῆς κλαγγῆς τῶν ὄπλων
ἀγῶνων μυριάδων, δὲν διεκόψαν ἐπὶ τέλους εἰμὴ τὰ
δάκρυα καὶ οἱ στεναγμοὶ τῶν ἀκροαμένων· τῶσαῦτη
ῥώμη εἰς τῶσαῦτην ἀτονίαν περιελθοῦσα, τῶσαῦτη
δραστηριότης εἰς τῶσαῦτην ἀθυμίαν, τῶσαῦτη εὐτυχία
εἰς τῶσαῦτην συμφορὴν, ἦσαν τῶν ὄντι ἐπιτήδεια νὰ
κινήσωσιν τὸν ἔλεον καὶ τὸν οἰκτιρισμόν. Ἄλλ' ὁ Θεο-

φιλος ἤξευρεν, ὅτι ὁ ἔλεος παρέρχεται, τὰ δὲ πάθη, καὶ τὰ συμφέροντα, καὶ αἱ ἀντιζηλίας παραμένουσιν. Ὅθεν ὀχυρῶν ἀσφαλέστερον τὴν ἀντιβασίλειαν τῆς συζύγου αὐτοῦ, διώρισεν ἰδίως φροντιστὰς καὶ ἐπιτρόπους αὐτῆς τὸν γενναῖον Μανουὴλ καὶ τὸν γνωστὸν ἤδη ἡμῖν δραστήριον λογοθέτην τοῦ δρόμου Θεόκτιστον, τοὺς δύο πιστοτέρους καὶ ἰκανοτέρους ἀιδράς τῆς κυβερνήσεώς του, εἰς οὓς προσέθηκε καὶ τὸν ἀδελφὸν τῆς βασιλίδος Βάρδαν, ἄνθρωπον πανούργον, ἀλλὰ μὴ στερούμενον διοικητικῶν τινῶν προτερημάτων.

Καὶ ταῦτα δὲ διαπράξας πάλιν δὲν ἠδύνατο νὰ ἡσυχάσῃ. Μακρὰ νόσος καὶ ἠθικὴ ἀγωνία εἶχον ἐρεθίσαι εἰς ὑπερβολὴν τὸν καὶ φύσει ὀξύν αὐτοῦ χαρικτήρα· πᾶσαι αἱ δυσχέρειαι τῆς δωδεκαετοῦς αὐτοῦ κυβερνήσεως, πᾶσαι αἱ ἐπιβουλαὶ τὰς ὁποίας ἠναγκάσθη νὰ πολεμήσῃ, πᾶσαι αἱ συκοφανταὶ ὅσαι ἐτάραξαν τὴν ζωὴν του, περιστοίχισαν ἤδη, ὡς ἐν καταχθονίῳ τινὶ πανηγύρει συνελθοῦσαι, τὴν νεκρικὴν αὐτοῦ κλίνην, καὶ, ὡς φάσματα δαιμόνια, ἐφαίνοντο ἀπειλοῦσαι τὴν τύχην τοῦ υἱοῦ του. Μία μάλιστα σκιά ἐφαίνετο βαρύτερον τῶν ἄλλων μαστιζούσα τὴν ἀνιαρὰν ταύτην ἀγωνίαν. Ὁ δυστυχὴς νέος, ὁ συνανατραφεὶς μετὰ τοῦ Θεοφίλου, ὁ συζευχθεὶς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Ἑλένην, ὁ συμμετασχὼν ἀπάντων αὐτοῦ τῶν ἀγῶνων, ὁ τοσαύτως συκοφαντηθεὶς καὶ ἀείποτε διὰ νέων ὑπηρεσιῶν καθυπερτέρων τῶν προηγούμενων ἐξαγοράσας πᾶσαν συκοφαντίαν, παρέστη ἤδη εἰς τὸν τεταραγμένον τοῦ Θεοφίλου νοῦν ὡς ὁ ἐπικινδυνότερος τοῦ Μιχαὴλ ἐχθρός. Ὁ Θεόφοβος ἐσχάτως, θεωρῶν τὸν βασιλέα νοσοῦντα καὶ ὑποπτέων, ὅτι, οὕτως ἔχων, ἠδύνατο νὰ δώσῃ εὐχερέστερον ὦτα ἀκρόσεως εἰς τὰς κατηγορίας τῶν ἀδυσωπῆτων αὐτοῦ ἐχθρῶν, ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ μακρυνθῇ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ὑπεχώρησε μετὰ τῆς συζύγου, τῶν τέκνων, καὶ τινῶν φίλων εἰς Ἄμαστριν τῆς Παφλαγωνίας. Τοῦτο ἠῤῥξῃσεν ἔτι μᾶλλον τὰς ὑπονοίας τοῦ βασιλέως, ὅστις διέταξεν αὐτὸν ἀμέσως νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Θεόφοβος ὑπήκουσεν ἀλλὰ ὑπάρχουσιν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου στιγμαὶ ἀποφράδες, καθ' ἃς τὰ πάντα γίνονται ἀφορμαὶ ὑπονοίας· αὐτὴ ἡ προθυμία μὲ τὴν ὁποίαν ἐπανῆλθεν ὁ Θεόφοβος, ἐν τῇ παραμονῇ τῆς κρίσεως ὥρας εἰς ἣν μετὰ τοσαύτης ἀγωνίας ἀπέβλεπεν ὁ Θεόφιλος, παρῶξινεν αὐτὸν ὑπὲρ ποτε σφοδρότερον ὅθεν διέταξε νὰ φυλακισθῇ, καὶ, τὴν νύκτα τῆς 19 Ἰανουαρίου τοῦ 842, ἐν τῇ παρακοπῇ τοῦ φρονητιῶνος αὐτοῦ πυρετοῦ, ἐκραύγασε νὰ σφάξωσι τὸ ἀθῶον θῦμα καὶ νὰ τὸν φέρωσι τὴν κεφαλὴν του. Ἡ ὄρα σὺν αὐτῷ εἶχεν ἀμαυρωθῆ· ἀλλὰ λέγουσιν, ὅτι ἐπέθηκε τὰς τρεμύσας αὐτοῦ χεῖρας ἐπὶ τῆς νεκρᾶς ἐκείνης κεφαλῆς καὶ, στενάξας θαθέως, α νῦν γε, α εἶπεν, « οὐδὲ σὺ Θεόφοβος, οὐδ' ἐγὼ Θεόφιλος. » « Ἄ βεβαίως, δὲν ἦτο πλέον ὁ Θεόφιλος, ἀλλὰ σκιά τις ἀπαισία αὐτοῦ πρὸς τὴν πεπερωμένην καταστροφὴν διαμαχομένη. Αἱ κραυγαὶ, αἱ παρακοπαὶ, οἱ σπασμοὶ, οἱ στεναγμοὶ τῆς ἀγωνίας του ἠκούσθησαν ἔτι ἐπὶ τινὰς ὥρας, ἐντὸς τῶν καταπεπληγμένων τοίχων τῶν ἀ-

χανῶν αὐτοῦ ἀνακτόρων, ἐμπλήθοντες οἴκτου καὶ τρόμου τοὺς παρισταμένους· ἔπειτα ἐπῆλθε γαλήνη τις εἰς τὸ βεβασανισμένον ἐκεῖνο σῶμα, ἀφοῦ μάλιστα ἠσπάσθη, ὡς βεβαιούσι, τὰς εἰκόνας τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς Παναγίας· καὶ ἐξέπνευσεν ἡσυχώτερος ὡπρῶσιν, περὶ τὰ μέσα τῆς ἡμέρας τῆς 20 Ἰανουαρίου.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ Θεοφίλου. Πάντα ὅσα προεῖδε καὶ προησθάνθη συνέβησαν μετὰ τὸν θάνατόν του. Ἡ Θεοδώρα ἐθεώρησεν ὡς πρώτιστον αὐτῆς καθῆκον τὴν τῶν εἰκόνων ἀναστύλωσιν· τὰ πνεύματα ἦσαν παρεσκευασμένα πρὸς τοῦτο· ὁ Μανουὴλ καὶ ὁ Θεόκτιστος εἶδον, ὅτι εἶναι μάταιον νὰ ἀντιπράξωσιν ὁ Βάρδας ἐξεναντίας συνέδραμε προθύμως εἰς τὸ ἐπιχείρημα, διότι ἐνόει, ὅτι ἐνόσῃ ἦσαν εἰς τὰ πράγματα οἱ ἐπιφανέστατοι εἰκονομάχοι, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ἐξουσίαν ἀπόλυτον σύνοδος συγκροτηθεῖσα κατ' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ 842 ἔτος καθιέρωσε τὸ κράτος τῆς ὀρθοδοξίας ὁ Ἰωάννης ὁ Γραμματικὸς ἔπεσεν ἀπὸ τῆς πατριαρχίας καὶ προσχειρίσθη ἀντ' αὐτοῦ ὁ Μεθόδιος. Πρὶν ἡλικιωθῆ ὁ Μιχαὴλ, ἡ Θεοδώρα ἠγωνίσθη νὰ διατηρήσῃ, ἐν τῇ πολιτικῇ τούλάχιστον ὑπηρεσίᾳ, καὶ ἐν τῇ στρατῷ, τοὺς ἐγκριτωτέρους συμβούλους καὶ συμπράκτορας τοῦ Θεοφίλου, καὶ ἰδίως τὸν Μανουὴλ καὶ τὸν Θεόφιλον· ἀλλ' ἄμα προαχθέντος ὡπρῶσιν εἰς ἡλικίαν τοῦ υἱοῦ πη, τὸν ὁποῖον, μοχθηρὰν ἔχοντα φύσιν, αἰσχυρῶς ἀνέθρεψεν ὁ κακόβουλος Βάρδας, ἵνα καταστήσῃ αὐτὸν ἔπειτα τυφλὸν ὄργανόν του, ἠναγκάσθη ὁ Μανουὴλ νὰ παραιτηθῇ τῶν πραγμάτων, ὁ Θεόκτιστος ἐδολοφονήθη, αὐτὴ ἡ Θεοδώρα ἐξωρίσθη. Ὁ Μιχαὴλ ἐξετραχηλίσθη εἰς Θεοδωρὰν ἀσέβειαν καὶ ἀσωτίαν, τὴν ὁποίαν κάλαμος ἀνθρώπινος ἠθέλεν αἰσχυρῶς νὰ περιγράψῃ· καὶ, προοῦσης τῆς ἀφροσύνης αὐτοῦ, αὐτὸς ὁ Βάρδας ἐσφάγη ὀλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἐσωτερικῆς βελτιώσεως καὶ τῆς ἐξωτερικῆς ὑπολήψεως, τὸ ὁποῖον ἤγειραν οἱ εἰκονομάχοι βασιλεῖς ἐφθάρη· ἡ κυβέρνησις περιέστη εἰς τὴν ἐσχάτην παραλυσίαν καὶ τὸ κράτος ἤθελε βεβαίως καταπέσει, ἐὰν ἡ σιθιβαρὰ τοῦ Βασιλείου Μακεδόνος χεὶρ δὲν ἔδιδεν εἰς τὸν ἐξώλην Μιχαὴλ τὰ ἐπιχειρήματα τῆς κακίας του.

Ἐγράψαμεν ἐν ἐκτάσει ὡπρῶσιν τὸν βίον τοῦ Θεοφίλου, ἀφ' ἐνὸς διὰ νὰ καταστήσωμεν δῆλην τὴν οὐσιώδη διαφορὰν ἣτις ὑπάρχει μετὰ τῆς εἰκονομαχίας τῆς ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος καὶ τῆς εἰκονομαχίας τῆς ὀγδόης, καὶ νὰ ἐξηγήσωμεν οὕτω, πῶς ἡ αἴρεσις αὕτη ἢ ὑπὸ τῆς Εἰρήνης καταλυθεῖσα, εἰμπόρεσε νὰ ἀναβιώσῃ ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, ἔπειτα δὲ ὀριστικῶς ὑπὸ τῆς Θεοδώρας καταβλήθῃ· ἀφ' ἐτέρου διὰ νὰ καταστήσωμεν εἰς τοὺς πολλοὺς γνωστὰ τὰ περὶ ἐνὸς τῶν μᾶλλον ἀξιοσημειώτων Βυζαντινῶν βασιλέων, περὶ οὗ εἰς τὰς συνήθεις ἱστορίας ὀλίγας μόνον εὐρίσκουσι λέξεις. Ὁ Θεόφιλος ἡμαρτε πολλάκις· ἡ ὀξύτης μάλιστα τοῦ χαρακτῆρός του παρέσυρεν αὐτὸν εἰς πράξεις τινὰς, τὰς ὁποίας ὀφείλομεν δικαίως νὰ κατακρίνωμεν· ἡ ἐπιβουλοὶ ἀπὸ τῆς Σικελίας ἀνάκλησις τοῦ Ἀλεξίου Μουσαλέ καὶ ἡ ἀδικία αὐτοῦ τιμωρία· ἡ κατὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Θεοδώρου τοῦ Κριθίνου, τοῦ ἐλέγξαντος αὐτὸν διὰ τοῦτο, πα-

ράφορος ὄργη· ἡ ἀνηλεὲς σφαγὴ τῶν κατοίκων τῆς Σωζοπέτρας, ἡ προκαλέσασα τὰς συμφορὰς τοῦ 838 ἔτους· τελευταῖον ὁ φόνος τοῦ Θεοφώβου, δυσκόλως δύνανται νὰ δικαιολογηθῶσιν· ἀλλὰ μὴ λησμονήσωμεν τοὺς χρόνους, τοὺς ἀνθρώπους, τὰς βραδιουργίας, τὰς συγκοφαντίας, τὰς ἔσω καὶ ἔξω δυσχερείας ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων διήγαγε τὸν βίον ὁ ἄνθρωπος αὐτός· πάντα ταῦτα φυσικώτατον ἦτο νὰ θολώσωσιν ἐνίοτε τὴν κρίσιν καὶ νὰ νοθεύσωσιν ἐνίοτε τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Μὴ λησμονήσωμεν δὲ νὰ σταθμίσωμεν εἰς τὴν ἑτέραν πλάστιγγα τὰς πολλὰς ἀρετὰς ὅσας διέσωσε· τὴν ἐπιτηδειότητα μὲ τὴν ὁποίαν διέκρινε τοὺς ἱκανοὺς ἀνδρας, τὴν προστασίαν τὴν ὁποίαν ἐνεῖμεν εἰς αὐτοὺς, τὴν εἰλικρινῆ μετάνοιαν τὴν ὁποίαν ἐδείκνυεν ὁσάκις ἠδίκηε αὐτοὺς, τὴν ἀκατάπληκτον ἐν τοῖς πεδίοις τῆς μάχης ἀνδριάν, τὴν ἀδυσώπητον ἐπιμονὴν μεθ' ἧς ἐπεδίωξε τὴν κατάπαυσιν τῶν καταχρήσεων. Μὴ λησμονήσωμεν πρὸ πάντων τὴν ἀκηλίδωτον χρησιμότητα τοῦ κατ' ἰδίαν αὐτοῦ βίου. Ἄπαξ μόνον (καὶ τοῦτο ἐάν πιστεύσωμεν τοὺς ὀρθοδόξους χρονογράφους) δελεασθεὶς ὑπὸ τοῦ κἀλλους θεραπεινίδος τινὸς τῆς Θεοδώρας, ἐλησμόνησε τὸ πρὸς τὴν σύζυγον καθῆκον· ἡ ἀγαθὴ Θεοδώρα ἐνόησε τὸ ὀλίγημα, δὲν τὸν ἤλεγξεν ὅμως εἰμὴ διὰ τῆς κατηφείας αὐτῆς καὶ τῆς θλίψεως· αὐτὸς δὲ, συναισθανθεὶς τὸ ἀδίκημα, προσέπεσε εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς, ἐζήτησε συγγνώμην καὶ οὐδέποτε τοῦ λοιποῦ ἐνέδωκεν εἰς τοιοῦτον πειρασμόν. Ὄταν παραβάλωμεν ταῦτα πάντα πρὸς τὴν ἀκρασίαν, τὴν ἀσωτίαν, τὴν ἀναίδειαν, τὴν βίαν οὐ μόνον τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀρξάντων τῆς δυτικῆς Εὐρώπης Καρολιδῶν, ἀλλὰ καὶ πολὺ μεταγενεστέρων ἡγεμόνων, μεγιστάνων καὶ ἀρχιερέων τῆς δύσεως, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ὁ Βυζαντινὸς κόσμος, ἐν τῷ γῆρα αὐτοῦ, ἔσωζε πολὺ λάκκις πολὺ πλείονας ἀρετὰς τῶν ὄσων ἀνεδείκνυσεν, ἐν τῇ νηπιότητι, ὁ νέος δυτικὸς κόσμος.

Εἶπομεν, ὅτι ὁ Θεόφιλος εἶχε παράφορον πρὸς τὰς οἰκοδομὰς ἔρωτα· ἐπεχείρησε δὲ τὴν κατασκευὴν πολλῶν χρησίμων καὶ πολλῶν ἀπλῶς πολυτελῶν ἔργων. Ἀνύψωσε καὶ ἐκάλλυε τὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἄβαστα ποιήσας αὐτὰ τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ἐπὶ πολλῶν χρόνων τὸ ὄνομά του ἐγγεγραμμένον ἐπὶ τῶν τοίχων ἐκείνων ἀνεμίμησκεν εἰς μὲν τοὺς κατοίκους τὸν σωτήρα αὐτῶν, εἰς δὲ τοὺς ἐπερχομένους πολεμίους, τὸν τῆς ἀποτυχίας αἴτιον. Μετέβαλεν εἰς νοσοκομεῖον πολυτελὲς οἶκημα μέγα, τὸ ὁποῖον μέγιστον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐχρησίμευε, πρὸς κοινὸν σκάνδαλον, ὡς κατάλυμα τῶν ἀθλίων ἐκείνων γυναικῶν, αἵτινες οὐκ οἶδασιν σωφρονεῖν· καὶ διὰ πλουσιῶν δωρεῶν προκίσας τὸ εὐεργετικὸν αὐτὸ κατὰσθημα, μετωνόμασε τὰ Θεοφίλου. Ἡ ἐπιτηδειότης καὶ ἡ τόλμη τῶν τεχνιτῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀποδεικνύεται μάλιστα ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν λέγεται, ὅτι ἐσκευάσθη τὸ ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Αὐγουστείου ἐπιπικον ἄγαλμα τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Τὸ ἐξ ἐπιχρύσου χαλκοῦ κατεσκευασμένον τοῦτο ἄγαλμα ἵστατο ἐπὶ στύλης ὑψηλοτάτης, καταγίγς δὲ σφοδρὰ κατέβαλέ ποτε τὸν χρυσοῦν λόφον τῆς περιεσφαλαίας τοῦ ἀνδριάντος αὐ-

τοῦ, ἢ, καθὼς λέγουσιν οἱ Βυζαντινοὶ χρονογράφοι, τὴν χρυσοῦν τοῦφάν τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ὄθεν παρεσκευάζετο ἤδη ἰκρίωμα μέγα ἵνα φθάσῃ μέχρι τῆς κορυφῆς ταύτης, ὅτε σκαλωτῆς τεχνίτης, ἀνελθὼν εἰς τὴν στέγην τῆς παρακειμένης μεγάλης ἐκκλησίας, ἦτοί τῆς ἀγίας Σοφίας, ἀφῆκεν ἐκεῖθεν βέλος μετὰ σχοινίου εἰς τὸν χάλκινον ἀνδριάντα· καὶ, παγέντος ἀσφαλῶς τοῦ βέλους ἐπ' αὐτοῦ, διαδραμῶν διὰ τοῦ σχοινίου, προσήρμωσε τὴν τοῦφαν, μέγα θάμβος προξενήσας τοῖς παρισταμένοις καὶ θαυμάσιως ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου εὐεργετηθεὶς.

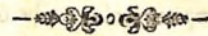
Ἐκ τῶν πολυκρίθμων πολυτελῶν οἰκοδομημάτων ὅσα ἤγειρεν ὁ Θεόφιλος ἄξια μνείας εἶναι μάλιστα τὰ λεγόμενα ἀνάκτορα τοῦ Βρύου, τὰ κατὰ μίμησιν τῶν ἐν Βαγδατίῳ λαμπρῶν παλατίων κατασκευασθέντα, ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Ἰωάννου Πατρῴκου, ὃς τις εἶχε καὶ τὸ τοῦ πατρικίου ἀξίωμα. Ἐπεκόσμησαν δὲ τὰ ἀνάκτορα ταῦτα παράδεισοι θαυμαστοὶ καὶ πέντε ἐκκλησίαι, ἐξ ὧν μία ἰδίως ἦτο μεγαλοπρεπεστάτη. Ἡ εἰς τὸ προαύλιον τῶν ἀνακτόρων αὐτῶν καλλιτεχνηθεῖσα αὕτη ἐκκλησία ὀνομάζετο *Τρίκογχος* ἐκ τοῦ σχήματος, διότι τρεῖς κόγχαι ἦτοι θόλοι μετεωρίζοντο ἐπ' αὐτῆς· οἱ θόλοι αὐτοὶ ἦσαν περίχρυσοι καὶ ἐστηρίζοντο ἐπὶ κίωνων Ἰταλικῶν· τοὺς τοίχους ἐπεκόσμων ποικίλα μάρμαρα, ἐκ δὲ τῶν τριῶν πυλῶν, ἡ μὲν μέση ἦτο κατασκευασμένη ἐξ ἀργύρου, αἱ δ' ἐκατέρωθεν ταύτης ἐκ γεγανωμένου χαλκοῦ. Ἀντικρὺ τῆς ἐκκλησίας ταύτης ὑψοῦτο ὁ περίστυλος, ὁ καλούμενος τοῦ *Σίγμα*, ἀπὸ τῆς πρὸς τὸ στοιχείον ὁμοιότητος, ἐρειδόμενος δὲ ἐπὶ πεντεκαίδεκα κίωνων λίθου Φρυγίου, τὴν αὐτὴν δὲ φέρων εἰς τοὺς τοίχους ἐπανθούσαν ὠραιότητα, οἷαν καὶ τὸ *Τρίκογχον*. Εἰς τὸ *Σίγμα* ἦτο προσηρητημένον οἰκοδόμημά τι *Τετράσειρον*, ὡς λέγουσιν οἱ Βυζαντινοὶ, μᾶλλον δὲ *Τετράσειρον*, τὸ ὁποῖον ὀνομάζετο *Μυστήριον*, διότι ἦτο τοσοῦτον ἐντέχνως κατεσκευασμένον, ὥστε, ἐάν ἰστάμενός τις εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἢ τὴν δυτικὴν αὐτοῦ ἄκρην ἤθελε πλησιάσει εἰς τὸν τοῖχον, καὶ ψιθυρίσει, ὅσον δήποτε ταπεινὴ καὶ ἂν ἦτο ἡ φωνὴ αὐτοῦ, ὁ λόγος του ἠκούετο ὑπὸ τοῦ κατὰ τὴν ἀντίθετον ἄκρην ἐπιθέντος τὸ οὖς εἰς τὸν τοῖχον. Πρὸ τοῦ *Σίγμα* ὑπῆρχε πλατεῖα εὐρυτάτη, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ὑψοῦτο κρήνη λαμπρὰ, ἔχουσα διάχρυσον μὲν στροβίλιον, φιάλην δὲ, ἥτοι δεξαμενὴν χαλκῆν, ἧς τὸ χεῖλος ἦν ἐξ ἀργύρου ἐστεμμένον. Ἐν καιρῷ τῶν ὀπωρῶν, ἡ φιάλη αὕτη ἐπληροῦτο, ἀντὶ ὕδατος, ὑπὸ ὀπωρῶν παντὸς εἶδους, τὰ ὁποῖα παρεδίδοντο εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ πλήθους· ἡ πλατεῖα τότε μετεβάλλετο εἰς τόπον κοινῆς θημυδίας καὶ διαχύσεως· ἄπειροι συνέρρεον εἰς αὐτὴν ὄρχησταί, μῦμοι, μουσικοί· ὁ βασιλεὺς, καθήμενος ἐν χρυσοῦ καὶ διαλίθῳ θρόνῳ, ὅστις ἵστατο ἐπὶ λαμπροῦ ἀμφιθεάτρου, ἐθεώρει ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου τὴν δημοτελῆ πανηγυριν· κάτω τοῦ θρόνου παρίσταντο ἡ βασιλικὴ φρουρὰ, οἱ ἐν τέλει, οἱ δῆμαρχοι, ἦτοι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν δύο ἀνεγνωρισμένων ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως φατριῶν τοῦ ἱσποδρομίου, ὁ δῆμαρχος τῶν Βενέτων καὶ ὁ δῆμαρχος τῶν Πρασίνων· αἱ δὲ λοιπαὶ βαθμίδες κατεῖχοντο ὑπὸ

τοῦ πλήθους. Πέριξ τῆς πλατείας ἐγείροντο ἄπειρα πολυτελέστατα καὶ χαριέστατα κτίρια, τὰ ὅποια δύσκολον καὶ ἐπαχθές ἦθελον εἶσθαι νὰ περιγράψωμεν ἐν ταῦθα. Εἰς ἓν ἐξ αὐτῶν διεχειρίζετο ἡ δικαιοσύνη, προεδρεύοντος συνήθως αὐτοῦ τοῦ Θεοφίλου· ἕτερον, καλούμενον, ἄγνωστον πόθεν, Ἔρωσ, ἐχρησίμευεν ὡς ὀπλοθήκη· ἕτερον πάλιν ὠνομάζετο Πορφύρα, διότι, ἐν ἀρχῇ τοῦ χειμῶνος, ἡ δέσπονα, καλοῦσα εἰς αὐτὸ τὰς ἀρχοντίσσας τῆς αὐλῆς, διένεμεν εἰς αὐτὰς ἱμάτια πορφυρᾶ, καὶ οὕτω καθεζῆς.

Καὶ περὶ μὲν τὰ τοιαῦτα, ὁ Θεοφίλος ἔσχε πολλοὺς τοὺς ἐναμίλλους ἐκ τε τῶν προκατόχων καὶ τῶν διαδόχων βασιλέων· ὀλίγοι ὅμως δύναται νὰ καυχήθωσιν ὅτι ἐπραξαν πλείοτερα πρὸς ἀναζωπύρῃσιν τῶν τοσοῦτον ἀμεληθέντων κατὰ τὴν ἐβδόμην καὶ ὀγδόην ἑκατονταετηρίδα γραμμμάτων ὅσον αὐτός· διότι ἔδρυσεν πολλὰ νέα ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα, ἐβελτίωσε τὰ ὀλίγα προϋπάρχοντα, δαφιλῶς ἐνεψύχωσε καὶ ἐπρηγίτησε τοὺς λογίους, ἐπεμελήθη τὴν συλλογὴν καὶ ἀντιγραφὴν τῶν ἀρχαίων συγγραμμάτων περὶ ἧς τοσαύτη εἶχεν ἐπικρατήσῃ ὀλιγωρία· καὶ ἐν τῷ μέρει τῶν ἀδιαλείπτων σχεδὸν στρατειῶν του καὶ τῶν ποικίλων περισπασμῶν τῆς ἐσωτερικῆς κυβερνήσεως, εὐρίσκει καιρὸν νὰ ἀναγινώσκη πολλὰ. Ἡ δὲ κυριωτάτη αἰτία τῆς εὐνοίας ἦν ἀπέδειξε πρὸς τὸν ἑτεροδοξοῦντα Μεθόδιον ὑπῆρξεν, ὡς λέγουσι, ὅτι, ἀπαντήσας, εἰς συγγραφεία, δύσκολον χωρίον, τὸ ὅποιον οὔτε ὁ Ἰωάννης ὁ Γραμματικὸς, οὔτε ὁ Λέων ὁ φιλόσοφος ἠδυνήθησαν νὰ ἐξηγήσωσιν, ἔμαθεν, ὅτι ὁ Μεθόδιος δύναται νὰ τὸ ἐρμηνεύσῃ καὶ εὐχαριστηθεὶς τῶν ὄντι ἀπὸ τῆς ἐρμηνείας αὐτοῦ, ἠγάπησε τὸν ἄνθρωπον, καὶ τοι ἐπικινδυνότατον ὄντα εἰς τὸ ὄλον τῆς κυβερνήσεώς του σύστημα.

Ἐν γένει δὲ ὁ βίος καὶ ἡ πολιτεία τοῦ Θεοφίλου ἀποδεικνύουσι, νομίζομεν, ὅτι ἡ Βυζαντινὴ ἱστορία δὲν εἶναι ἀξία οὔτε τῆς ὀλιγορίας, ἢ ἀποδεικνύουσι εἰς αὐτὴν πολλοὶ Εὐρωπαῖοι ἱστορικοὶ, οὔτε τῶν χλευασμῶν τοὺς ὁποίους σφραξέουσι κατ' αὐτῆς ἄλλοι. Ἐὰν συγκρίνωμεν τὴν εὐρυθμον κυβέρνησιν, τοὺς σοφοὺς νόμους, τὴν πειθαρχίαν, τὴν ἐπιτηδειότητα τῆς οικονομικῆς καὶ πολιτικῆς διοικήσεως, τὰ ἔξοχα προτερήματα πολλῶν περιωνύμων βασιλέων καὶ πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀνδρῶν, τὴν ἐντὸς τῶν ὄρων τοῦ πρέποντος καὶ καθήκοντος περιστολῆν τοῦ κλήρου, καὶ τὴν οὐ μικρὰν παιδείαν καὶ τέχνην ἧτις ἐπεκράτει ἔτι ἐν τῇ ἀνατολῇ εἰς τὸ πλείστον τοῦ μεσαιῶνος διάστημα, πρὸς τὴν κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους μαστιγῆσαν τὴν δύσιν ἀναρχίαν, ἀπαιδεισίαν, ἀντιλεπὴν κατάθλιψιν τοῦ λαοῦ ὑπὸ τῶν μεγιστάνων, ἀδιέλαιπτον διαμάχην, παντελῆ ἔλλειψιν νόμου καὶ ἀσφαλείας, σκανδαλώδη ἐπέμβασιν τοῦ κλήρου εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα καὶ ἀξιοθρήνητον παραμόρφωσιν τοῦ Χριστιανικοῦ θρησκευματος ὑπὸ τῆς παπικῆς κυριαρχίας, δύσκολος τῇ ἀληθείᾳ δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι οἱ λαοὶ τῆς δύσεως ἦσαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην· εὐτυχέστεροι τῶν λαῶν τῆς ἀνατολῆς. Ἦσαν ἀληθεῖς, ὅτι πάσα ἐκεῖνη ἡ τρικυμιώδης σύγκρουσις καὶ ζύμωσις τῶν δυσανιών, ἀλλὰ σφριγόντων

στοιχείων τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου τῆς δύσεως παρήγαγεν ἐπὶ τέλος τὸν ἐξαισιον νεώτερον πολιτισμὸν, ἅπας δὲ ὁ τότε πλείστου λόγου ἀξίος ἀνατολικὸς ὀργανισμὸς, φθαρὴς κατὰ μικρὸν, ἐξέλιπεν ἐπὶ τέλος ἀπὸ τοῦ ἱστορικοῦ σταδίου. Ἀλλὰ, εἶναι ἄρα γε δίκαιον νὰ καταδικάσωμεν αἰῶνας ὄλους μόνον καὶ μόνον διότι τὸ ἔργον αὐτῶν ἐπὶ τέλος καταστράφη; Καὶ πρέπει ἄρα γε, γινόμενοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ κίλακες τῆς εὐτυχίας, τῆς δὲ ἀτυχίας ἀγενοὶς μυκτηρισταί, ν' ἀνακράζωμεν τὸ τοῦ Βρέννου πολυθρύλλητον ἐκεῖνο « ὀδύνῃ τοῖς κεκρατημένοις ! »

Ο ΦΟΣΚΟΛΟΣ.

—ο—

Σερμύνεται σήμερον ἡ Ἰταλία διὰ τὰ κλασσικά ἔργα τοῦ μεγαλοφυοῦς Φοσκόλου, καὶ ὅμως ὁ Φόσκολος ἦτον Ἕλλην τὸ γένος καὶ τὴν πατρίδα. Ἐγεννήθη προωρισμένος νὰ δοξάσῃ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἡ ἐποχὴ ἦτον ζοφερά· εἰσίων τότε τὰ ἱερά ἄλση τοῦ Ἑλικωνος, καὶ ἡ ἐνεάδελφος χορεία τῶν θυγατέρων τῆς Μνημοσύνης κατέλιπε τὰ πατρώα ἐδάφη, μεταναστᾶσα εἰς Ἰταλίαν καὶ μεταδοῦσα ἐκεῖθεν τὸ φῶς τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐξευγενίσασα τὴν δυτικὴν Εὐρώπην ἅπασαν. Διεσώζετο δὲ ἡ γλῶσσά μας ἐν μέσῳ τοσοῦτων καταστροφῶν καὶ ἐρημώσεων, διότι ἡ ἐστία τῆς πίστεως, καὶ τοι φθίνουσαν, τὴν παρέδωκεν ἀβλαβῆ εἰς ἡμᾶς, εὐτυχέστερους ἤδη τῶν πατέρων μας· διεσώζετο, ἀλλ' ἡ ζωὴ τῆς ἦτον ὡς ἡ ζωὴ αὐτῶν.

Ὅταν ἔθνος τι παρακμάζῃ μαραινόμενον, καὶ ἀποβάλλῃ τὸ ὄνομα καὶ διασφαιρῇ τὴν γλῶσσαν, ὀφείλει ἀνεγερόμενον νὰ ἀναζητήσῃ τὰ κτήματά του, νὰ οἰκειοποιηθῇ τὴν μεγαλοφυίαν τῶν υἱῶν του,

Ὁ Ἕλλην Φόσκολος ἔγραψεν εἰς Ἰταλικὴν γλῶσσαν, τὰ ἔργα του εἶναι δοξὰ Ἑλληνικὴ, ἀλλὰ κτῆμα Ἰταλικόν. Ἄς τὰ πολιτογραφῆσωμεν καὶ, ἄς τὰ ἐνδύσωμεν μὲ τὸ πάτριον ἔνδυμα. Εἶθε ἡ εὐχὴ αὕτη εἰσακουσθῇ, εἶθε τὴν ἐκπληρώσῃ ὁ δυνάμενος νὰ ἐπιχειρήσῃ καὶ τὴν μετάφρασιν καὶ τὴν δημοσίευσιν!

Ὁ Φόσκολος ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ τὴν 22 Ἰουνίου 1777, ἀπὸ καλοῦς γονεῖς, τὸν ἱατρὸν Ἀνδρέαν Φόσκολον, ἀνδρᾶ πεπαιδευμένον, καὶ τὴν Διαμάντων ἐκ τοῦ γένους Σπαθῆ. Ἰπῆρξε κατὰ τὴν νεαρὰν ἡλικίαν τοῦ ὀρημητικῆς, φιλερις, ἀμελής· δις δ' ἐκ τῶν σχολείων ἀποβλήθεις, ἀπεφάσισε τέλος νὰ ἐκπαιδευθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ δις μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν. Φθάς εἰς Ἐνετίαν τὸ 1794 ἐνόησεν ὅτι ἠδίκει τὴν ἀγαθὴν φύσιν του καὶ μεταμεληθεὶς ἀφιερῶθη ὀλόκληρος εἰς τὰς σπουδὰς.

Ἐθαυμάσθη διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ διὰ τὴν ταχυμάθειάν του ἀπὸ τὴν γόνιμον αὐτοῦ γραφίδα ἔβρεεν ἀφθόνως ἡ ποίησις καὶ ὁ λόγος ὁ πεζὸς, καὶ τὸ ὄνομά του ἦτον ἤδη ἐπίσημον. Ἐκεῖ ἐπολιτογραφήθη, καὶ ποιητὴς τις κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἔγραψε τοὺς ὠραίους τούτους στίχους·

Cingi, o Italia, gridai, le fulve chiome
Del non tuo figlio col natio tuo serto,
E vi scolpisci ne' tuoi fasti il nome,

«*Στέφαν' Ἰταλία, ἐπεφώνησα, μὲ τὴν πατρίαν
δάφνην σου τὴν ξανθὴν κόμην τοῦ ποιητοῦ, ὅς-
τις δὲν εἶναι υἱός σου, καὶ ἐγγάραξον τὸ ὄνομα
τοῦ εἰς τὴν ἱστορίαν σου.*»

Ἐσπούδασεν ἠθικὴν, πολιτικὴν, μεταφυσικὴν, θεολογίαν. Εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν ἔγραφεν εἰς φίλους συμβουλὰς λέγων, ὅτι ἀριστον βιβλίον ἠθικῆς ἐθεώρει τὸ *Εὐαγγέλιον* καὶ τὸ περὶ καθηκόντων τοῦ Κικέρωνος, ὁ Μοντεσκυὲ ὑπερεῖχεν εἰς τὴν πολιτικὴν, ὁ Λόκ καὶ ὁ Ἀνδρέ εἰς τὴν μεταφυσικὴν ὡς κριτικούς ἐσέβετο τὸν Λογγίνον καὶ τὸν Μαρμონτέλ, ἀλλ' ἐφρόνει ὅτι εἰς οὐδὲν χρησιμεύουσιν αἱ συγγραφαὶ τῶν κριτικῶν, ὅταν ὁ μελετῶν στερεῖται κρίσεως ἐμφύτου· αἱ Γραφαὶ ἔρχονται διὰ τὴν θεολογίαν.

Ἐμελέτησε πολὺ τοὺς ἀρχαίους καὶ νέους συγγραφεῖς καὶ ποιητὰς, ἰδίως δὲ τὸν Ὀμηρον καὶ τὸν Πλούταρχον, τὸν Δάντην, τὸν Ὀσιανὸν καὶ τὸν Ἀλφίερν.

Ἦτον παράδοξος ἢ πρὸς τὴν μελέτην ἐπιμονὴ τοῦ καὶ τοῦ νοός τοῦ ἡ γονιμότης. Ἐμνε καθ' ἑκάστην ὥρην ὀλοκλήρους εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ἀγίου Μάρκου ἔγραψε πολλὰ μέχρι τῆς ἡλικίας 20 ἐτῶν, καὶ ἐσημείου ἐπὶ τῶν ἀνεκδότων ἔργων του, αὐτοῦ εἶναι ὠρισμένον νὰ ἀναγινώσκειται μόνον εἰς φίλους, τοῦτο νὰ καὶ, ἐκεῖνο ἐπιδορθεύμενον νὰ δημοσιευθῇ μετὰ δέκα ἔτη.» Ἀξιόλογον μάθημα μετριοφροσύνης, ὅπερ ὅμως δὲν ἐδύνατο νὰ σωφρονίσῃ τοὺς ἐν ἀλαζονίᾳ προοιμιάζομένους καὶ περιαιτολογούντας.

Ὡς προοίμιον ἰδίας ποιήσεως ἀνεγίνωσκεν εἰς φίλους μεταφράσεις ὧδῶν τῆς Σαπφούς καὶ τοῦ Ἀνακρέοντος, εἰδυλλίων τοῦ Θεοκρίτου καὶ Λατινικῶν καὶ ἄλλων νεωτέρων ποιήσεων.

Ἡ πρώτη δημοσιευθεῖσα ποιήσις τοῦ ἦτον ὁ *Σταυρός*, γραφεῖσα διὰ νέαν ἀριερωθεῖσαν εἰς τὴν λατρίαν τοῦ Ὑψίστου.

Ἀλλὰ πόθος δόξης ἔτικε φλογερὸς τὴν ψυχὴν του. Ἦτον ἤδη καιρὸς νὰ προβάλλῃ εἰς τὸ κοινὸν καὶ νὰ ἀποφασίσῃ οὕτω τὸ μέλλον του. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1796, ἦσαν ἀνοικτὰ εἰς τὴν Ἑνετιανὴν ἑπτὰ θεάτρα, ἐνθα ὀργῶσα πρὸς δόξαν συνημιλλᾶτο τότε ἡ Ἰταλικὴ νεολαία. Ὁ φόσκολος ἔδωκεν εἰς τὸ θέατρον τοῦ Ἀ. Ἀγγέλου τραγωδίαν ὁ *Θυέστης*, ἣτις παρεστάθη τὴν 24 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

Ἡ τραγωδία ἐχειροκροτήθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ, τὸ ἀκροκτῆριον ἐξήτειν νὰ προβάλλῃ ὁ ποιητής, ἀλλ' οὗτος ὑποκρυφθεὶς ἀπεσύρθη εἰς τὴν κατοικίαν του. Εἰς αὐτὴν ὀφείλει τὸ πρῶτον τὴν δόξαν του.

Ἡ Ἑλλάδις λέγει ὁ βιογράφος αὐτοῦ Α. Κάρρερ, πρῶτην τότε φορὰν ἀναβᾶσα ἐπὶ τῆς σκηνῆς, παρέστησε τὸ πρόσωπον τῆς Εὐρώπης, καὶ οὕτω προοιμιασθεῖσα εἰς στάδιον ὅπερ ἔμελλε νὰ τῆ περιποιηθῇ ἀργότερον τσαούτην δόξαν, ἐνίσχυσε δι' ἀρίστης ἀ-

παγγελίας καὶ διὰ τῶν φυσικῶν αὐτῆς θελημάτων τὸ προοιμιακὸν ἔργον τοῦ ἐνδόξου ποιητοῦ. Καὶ οἱ τὰ λοιπὰ πρόσωπα τοῦ *Θυέστου* παραστήσαντες ἦσαν ἐκ τῶν ἀρίστων ἡθοποιῶν τῆς Ἰταλίας. Πρόσθετες εἰς τὰς περιστάσεις ταύτας καὶ ἄλλην εὐμενεστέραν, τὴν ἐφεξῆς τὴν αὐτὴν ἐσπέραν παριστῶντο εἰς ἄλλα θεάτρα ἐτέρων ποιητῶν ἔργα καὶ οἱ ἐναντίοι του κατέλιπον εἰς τοὺς φίλους τοῦ Φοσκόλου ἐλεύθερον τὸ θέατρον τοῦ Ἀ. Ἀγγέλου.

Ὁ *Θυέστης* εἶναι ἔργον μέτριον, ὅπερ ὁ ποιητής αὐτὸς ἀπεδοκίμαζε μετέπειτα. Ἐὰν οὗτος ἀφιερούτο εἰς τὴν δραματικὴν, ἡδύνατο ἴσως διὰ τῆς εὐφυίας του νὰ πλησιάσῃ εἰς τὰ ἔγνη τοῦ Ἀλφιέρου, ἀλλ' οὐχὶ νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ, διότι ἀπερισκέπτως ὑπεδύθη τὸν κόθορον τῆς Μελπομένης, ἐνῶ ἡ φύσις εἶχεν αὐτὸν προωρισμένον διὰ τὴν λύραν τοῦ Πινδάρου. Εἶδομεν ἀνθρώπους ὑποδεεστέρους νὰ καλῶσιν ἑαυτοὺς μεγάλους τραγωδοποιούς, καὶ νὰ σεμνύνωνται δι' ἀπλοῦς διαλόγους ἐστιχουργημένους! Ἐὰν ἡ κνησθεῖσα τραγωδία, καὶ δύο μεταγενέστεραι ἄλλαι, ὁ *Αἴας* καὶ ἡ *Ρισιάρδα*, ἔχωσιν τινὰς καλλονὰς, αἱ καλλοναὶ τῶν εἶναι ἀπλῶς λυρικάι. Ἴδου τί ἀργότερον ἔγραφεν· «Ἐὰν ὁ *Θυέστης* μου, ὃν ἔγραψα εἰς ἡλικίαν δεκαοκταετῆ, ἐσυρίζετο, καθὼς τῷ ἔπρεπεν, ἴσως δὲν ἔμελλα πλέον οὔτε νὰ γράψω, οὔτε νὰ ἀναγινώσω.»

Ψεῦδος τῆς εὐφυίας! ἡ εὐφυία δὲν καταβάλλεται ἀπὸ ἐναντιώσεις, πετᾷ μάλιστα ὑψηλότερον.

Ἐν τούτοις ὁ κρατῆρ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἐκλόνησε φοβερὰ τὴν Εὐρώπην, ἐκχύνων σπέρματα ἰδεῶν, αἷτινες καὶ σήμερον ταράττουσι τὸν κόσμον. Ἡ Ἑνετία, λαβούσα τὰ ὄπλα, ἐπανεστάτησε καὶ ὁ φόσκολος ἠσπάσθη ἐνθουσιωδῶς τὰς δημοκρατικὰς ιδέας, ἄς ἀργότερον, φωτιζόμενος, ἔμελλε νὰ ἀποπτύσῃ. Ἐγραψεν ὕμνον εἰς τὸν *Σωτῆρα Ναπολέοντα*, κυρίαρχον τότε τῆς Ἑνετίας. Ἀλλ' οἱ φυτεύσαντες τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας, αὐτοὶ πρῶτοι τὸ ἀπεγύμνωσαν ἀπὸ τὸ φύλλωμά του, καὶ ἰδοὺ αἱ προγραφαὶ καὶ αἱ καταδιώξεις. Ὁ φόσκολος προσέφυγεν εἰς τὸ Μεδιόλανον, ὅπου ἐγνωρίσθη σχετισθεὶς μετὰ τοῦ Παρίνη καὶ τοῦ Μόντη. Ὁ τελευταῖος, περιφρονηθεὶς διὰ τὸ ἀρχαῖκόν κάλλος τῆς Μούσης του καὶ διὰ τὴν ἐπαγωγὸν ζωηρότητα τῆς φαντασίας του, καὶ διὰ τὴν ἀρμονίαν καὶ τὴν καλλιέπειαν τῶν στίχων του, κατηγορήθη εἰς τὸ νομοθετικὸν συμβούλιον, ὅπερ τῷ ἀφῆρσε καὶ ἀξίωμα καὶ μισθοδοσίαν. Ὁ φόσκολος, πρόσφυξ καὶ πένης τότε, ὅστις ἡδύνατο κατὰ τὴν πτώσιν τοῦ φίλου νὰ εὐρῆ καὶ θέσιν καὶ πόρον εὐζωίας, ἐτόλμησε μάλιστα νὰ εὐρῆ καὶ ὑπερασπίσῃ, διὰ νευράδους διατριβῆς περὶ τῶν κατὰ Μόντη κατηγοριῶν. Κατεδιώκετο διὰ τοῦτο κρυπτόμενος ἀπὸ οἴκου εἰς οἶκον καὶ κινδυνεύων νὰ φυλακισθῇ. Τόλμη τοιαύτη κατὰ τὰς δυσχερεῖς ἡμέρας τῆς Ἰταλικῆς δημοκρατίας τιμᾷ τὴν καρδίαν τοῦ Φοσκόλου.

Ἀνεχώρησε διὰ τοῦτο ἀπὸ τὸ Μεδιόλανον καὶ ἐφθασεν εἰς Βονωνίαν, κακῶς ἔχων καὶ πένης. Ἐκεῖ ἠναγκάσθη νὰ πωλήσῃ εἰς τινὰ τῶν τυπογράφων τὰς ἐπιστολάς δύο ἐραστῶν, πρῶτον σκελετὸν τοῦ κλασικοῦ μῦθιστορήματός του, ὁ *Ἰάκωβος Ὀρηνς*. Με-

τέβη εἶτα εἰς τὴν Φλωρεντίαν καὶ ἐσχετίσθη μετὰ τοῦ Ἀλφιέρη καὶ Νικολίνη. Ἐγράψε διάφορα ἄσματά, ὅπου φαίνεται ἐπαισθητῶς ἡ βελτίωσις τοῦ ὕψους καὶ τοῦ κάλλους τῶν ποιητικῶν εἰκόνων. Ἐκεῖ ἤρξασθαι νεάνιδος, ἥτις, ὑπανδρευθεῖσα μετ' οὐ πολὺ, ἐνέπνευσεν αὐτῷ τὸ μυθιστόρημα, ὅπερ ἐμελλε νὰ παραδώσῃ εἰς λήθην τὰς ἐπιστολάς δύο ἐραστῶν, ἐκεῖ ὁ λάτρης τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Κύπριδος ἐζώσθη τὸ ξίφος τοῦ Ἄρως καταταχθεὶς εἰς τὴν Ἰταλικὴν λεγεῶνα, ὅπου καὶ ἄλλοι, οὐχὶ εὐκαταφρόνητοι ποιηταί, ἐνεγράφησαν. Ὁ Ναπολέων τότε ἐσπευδε νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὴν Ἀνατολὴν πρὸ τῶν Πυραμίδων τὰ θαυματουργήματα τῆς γαλλικῆς λόγχης, καὶ ἡ Ἰταλία εὐρέθη ἐκτεθειμένη εἰς τὴν εἰσβολὴν τῶν Αὐστριακῶν καὶ τῶν Ῥώσων. Εἰς πολλὰς κατ' αὐτῶν μάχας ἐπολέμησε γενναίως ὁ Φόσκολος καὶ ὑπέστη καρτερικῶς τὰ δεινὰ τῆς πολιορκίας εἰς Γένουαν, ἀρχηγούντος τοῦ ἐνδόξου πολεμιστοῦ Μασένα.

Ἄ Ο Φόσκολος κατὰ τὸν Πέλλικον

Vate era sommo ed avea cinto l'armi,

E alteri come il brando eran suoi carmi.

α Ποιητὴς μέγας ἐζώσθη τὸ ξίφος, καὶ τὰ ἄσματά του ἦσαν ὡς τὸ ξίφος ὑπερήφανα. »

Διαρκούσης ἴσως τῆς πολιορκίας ἔγραψε λυρικὴν ψῆδὴν σύντομον, ἀλλὰ τελειοτέραν πάσης λυρικῆς ποιήσεώς του, *All'amica risanata*, εἰς τεκμήριον χαρᾶς διὰ τὴν ἀνάρρῳσιν εὐγενοῦς κυρίας πεσοῦσης ἀπὸ τὸν ἵππον· εἰς τὴν ὑγείαν τῆς ἱπποτικῆς ταύτας Ἀμαζόνος πολλοὶ ποιηταὶ ἀφιέρωσαν ταυτοχρόνως ψῆδας, αἵτινες εὐθὺς ἐλησμονήθησαν.

Μετὰ τὴν ἐνδοξὸν ἀποχώρησιν τῶν φρουρᾶς τῆς Γενουᾶς, ὁ Φόσκολος ἠκολούθησε τὴν σημαίαν αὐτοῦ εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ὑπηρετήσε μεταβαίνων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ τέλος ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὸ Μεδιόλανον, ἔχων βαθμὸν λοχαγοῦ. Ὁ Ναπολέων ἐν ταῦτοις, καταφρονήσας τὸν ἰσχυρὸν στόλον τοῦ ἔχθρου, ἐπέστρεψε πλήρη δόξης ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον καὶ ὠνομάζετο Ἰπκτος. Ὁ Φόσκολος, ὅστις ἐβλεπε πρὶν μὲ πρίσμα νεανικοῦ ἐνθουσιασμοῦ τὰ Ἰταλικά πράγματα, καὶ ὠνειρεύετο τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ δυστυχοῦς ἐκείνου τόπου, ἐνόησεν ἤδη τὴν ἀπάτην του. Ἐκδώσας δεῦτερον τὸν ὕμνον του εἰς τὸν Σωτῆρα *Ναπολέοντα*, προέτοξεν ἐπιστολὴν δι' ἧς ἐτόλμα νὰ ἀποτείνῃ εἰς αὐτὸν συμβουλὰς. Ποτὲ, λέγει ὁ Κάρβερο, ἡ φιλολογία ἡ Ἰταλικὴ δὲν ἀνυψώθη εἰς τοιαύτην περιωπὴν, ὅσον ὅτε ὁ Ζακύνθιος συγγραφεὺς ἐτόλμησε νὰ παρατχθῆ πρὸς τὸν κατακτητὴν τῆς Βυρῳπίας. Ἐξέδωκεν ἀργότερον ὁμιλίαν πρὸς τὸ Ἰταλικὸν Κομιτάτον, ὅπερ ὁ Ναπολέων εἶχε συστήσει ἵνα νομιμοποιήσῃ τὸ αὐθαίρετον τῶν πράξεών του. Ἡ ὁμιλία αὕτη εἶναι ἀριστοῦργημα τῆς Ἰταλικῆς φιλολογίας, καὶ ἐθαυμάσθη διὰ τὴν καλλιπέπειαν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ὕψους. Ὁ ὑπουργὸς τοῦ πολέμου ἐξήρσεν αὐτὸν πάσης στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας καὶ ὁ στρατιώτης ποιητὴς, ἐλευθέρως, ἀφιερώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν λατρείαν τῶν Μουσῶν. Τότε ἐξέδωκε τὸ περίφημον μυθιστόρημά του, καὶ ἔγραψε τὴν ἀθάνατον

ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν Πινδεμόντην τὰ *Μνήματα*, κληθεὶς ἕκτοτε ὁ ποιητὴς τῶν Μνημάτων. Οἱ στίχοι τῆς κλασικῆς ταύτης ποιήσεως, κατὰ τὴν ποιητικὴν ἔκφρασιν τοῦ ἄλλου βιογράφου Τεκίου, εἶναι κομβολόγιον μαργαριτῶν.

Εὐρίσκω εἰς τὸ πτωχὸν χαρτοφυλάκιόν μου δοκίμιον μεταφράσεως ἀτελοῦς. Ἰδοὺ τὸ δοκίμιόν μου

Τί γρησιμεῖ εἰς τοὺς νεκροὺς σκιά κυπαρισσίνῃ;
Ὁ τάφος, ὅταν βρέχωνται τὰ κράα μάρμαρά του
Μὲ δάκρυα παρήγορα, μήπως αὐτὸς καλλύνη,
Μήπως τελῆ γλυκύτερον τὸν ὕπνον τοῦ θανάτου;

Θὰ παύσῃ δι' ἐμὲ τὸ φῶς ὁ Φοῖβος ἐπιχέων
Εἰς τὰ ὄρατα τῶν φυτῶν καὶ τῶν ἐμφύχων γένη,
Καὶ ἡ χορεία τῶν Ὁρῶν δὲν θέλει διαβαίνει
Πλήρεις ἐλπίδων μελλουσῶν ἐνώπιόν μου πλέον.

Καὶ δὲν θ' ἀκούω τὴν μολπὴν τῶν λυπηρῶν σου στίχων
Καὶ θὰ σβεσθῆ διὰ παντὸς εἰς ταύτην τὴν καρδίαν
Τῆς Μούσης καὶ τοῦ ἔρωτος τὸ πνεῦμα, ὅπερ εἶχον
Ὡς μόνην τῆς πλανήτιδος ζωῆς παρηγορίαν.

Ἐν κρίνον τότε μάρμαρον . . . ὦ, φίλε, τί ἀξίζει
Ἐν μάρμαρον τὰ κρυὰ ὅσα μὰς διακρίνον
Ἀπὸ τὴν ἄμετρον πληθὺν ὀστέων ἀνθρωπίνων,
Ὅσα κ' εἰς γῆν κ' εἰς θάλασσαν ὁ θάνατος σκορπίζει;

Αἶ, Πινδεμόντη! Κ' ἡ ἐλπίς πασῶν θεῶν ὑστάτη,
Φεύγει τοὺς τάφους καὶ αὐτῆ, καὶ πεπρωμένη λήθη
Ὡς κτήμα τῆς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου δράττει
Καὶ τὰ ἐγκρύπτ' εἰς ζοφερὰ νυκτὸς μελαίνης στήθη.

Καὶ δύναμις τις ἐνεργὸς ἐν ἰσχυρᾷ κινήσει
Τὸ πᾶν ἐδῶ καταπονεῖ καὶ ἀνθρωπον καὶ μνήμα
Καὶ πεδιάδα καὶ βουνὸν καὶ οὐρανὸν καὶ κύμα
Ὁ γέρον Χρόνος μ' ἄλλην του χροιάν περιτυλίσσει.

Πλὴν πρὸ τοῦ χρόνου διατί φθονεῖ τὰ ὄνειρά του,
Ὡ διατί ὁ ἀνθρωπος τὴν πλάνην του σκεδάζει,
Τὴν πλάνην, ἥτις κ' εἰς αὐτοὺς τοὺς κόλπους τοῦ θανάτου.
Μετέωρον εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς λήθης τὸν βασταίνει;

Τάχα δὲν ζῆ καὶ ὑπὸ γῆν ὁπότεν σιωπήσῃ,
Ὅποτεν παύσῃ δι' αὐτὸν τὸ μέλος τῆς ἡμέρας,
Ἄν ἐπιζήσῃ ἡ μνήμη του εἰς τῆς ζωῆς τὸ πέρασ,
Καὶ εἰς τὸν νοῦν τῶν φίλων του τὸ μέλος ἀναζήσῃ;

Ὡ, δῶρον εἶναι τ' οὐρανοῦ ὁ πόνος τῶν θανόντων,
Ὅστις, ὡς μῦρον εὐσεβῆς, ἐν τῇ ψυχῇ μας καίει.
Αὐτὸς συνδέει τοὺς νεκροὺς μετὰ τῶν ἐπιζώντων,
Αὐτὸς τοὺς ἐπιζήσαντας μὲ τοὺς νεκροὺς συνδέει.

Πλὴν τότε μόνον ὅταν γῆ πατρίᾳ τοὺς σκεπάζῃ
Καὶ λίθος, μνήμα σεβασμοῦ, χαράττη τ' ὄνομα τῶν
Καὶ ἀνθη δένδρων σκιερῶν εὐφραίνου τὰ ὄσα τῶν,
Ὅπου τοῦ ὄχλου βέβηλος ὁ πούς δὲν πλησιάζει.

Ὅστις ἀγάπην ἐκ τῆς γῆς ἀποδημῶν ἀφίνει
Μόνον τῆς κάλπης τὴν χαρὰν ἐκεῖνος ἀπολαύει,
Ἄλλως ἐν ἄδου τὰ πικρὰ παράπονά του χύνει,
Ἡ τοῦ θεοῦ τὸ κράσπεδον ψυχῆ ὀλβία ψαδεῖ.

Ἄλλ' ἐν ἀκάνθαις κ' ἔρημα ἀφίνει τὰ ὄσα του
Ὅπου ἡ φίλη κλαίουσα τὰ στήθη τῆς δὲν κρούει,
Ὅδ' ὀδοιπόρος τις ἐκεῖ τὴν στοναχὴν ἀκούει,
Ἢν χύνῃ ἡ φύσις ἀπ' αὐτὴν τὴν κοίτην τοῦ θανάτου.

Οὕτω προοιμιάζεται ὁ Φόσκολος εἰς τὰ *Μνήματα*, συγκείμενα ἐκ στίχων 295. Ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι οὐδεμία σχεδὸν παρομοίωσις εὐρίσκεται εἰς τὴν ποίησιν ταύτην, καὶ ἐν τούτοις, ἐνῶ ἡ ἔλλειψις αὐτῆ δεικνύει συνήθως πενίαν φαντασίας, αἱ λέξεις εἶναι τοσοῦτον ἐκλεκταὶ καὶ τοποθετοῦνται τοσοῦτον καταλλήλως, ὥστε πᾶσα λέξις εἶναι μία εἰκὼν.

Εἰς τὴν Παυίαν ὠνομάσθη καθηγητὴς τῆς ῥητορικῆς, ἀλλ' ἡ θέσις κατελύθη μετ' ὀλίγον, καὶ ὁ Φόσκολος μετέβη εἰς τὸ Κῶμον, ἔνθα ἐγράψε τὰς *Χάριτας*, ποίησιν σχεδὸν ἰσοδύναμον τῶν *Μνημάτων*, ἀλλὰ δυστυχῶς ἀτελή. Ἐπιστρέψας τέλος εἰς Μεθιόλανον, εἰργάζετο εἰς δύο περιοδικὰ συγγράμματα, διακρινόμενος διὰ τὴν λεπτότητα καὶ τὸ ὀρθὸν τῶν κρίσεών του.

Δὲν ἐτάρακτεν ἡ πολιτικὴ τοσοῦτον τὰ πνεύματα τότε, στραφέντα πρὸς τὰ συνήθη ἔργα, καὶ ἡ φιλολογία ἤρχιζε πάλιν νὰ ἀνθῇ. Πολλοὶ τῶν πεπαιδευμένων, οἱ μὲν χολούμενοι διὰ τὴν τόλμην τῶν κρίσεων, οἱ δὲ φοβούμενοι τὴν μεγαλοφυΐαν, ἐκπρόχθησαν ἐχθροὶ τοῦ Φοσκόλου Ἰπῆρχε δὲ τάξις τις ἀνωθρόπων ἦτι, μεταχειριζομένη τὴν παιδείαν ὡς αἱ φιλάρεσκοι γυναικες τὸ ψιμμύθιον, ἐπέπιπτε μανιωδῶς κατὰ τοῦ Φοσκόλου, ὅτε μὲν ἀπὸ ἔδρας σχολαστικῆς ἀνθεματίζουσα τὴν εὐφυΐαν, ὅτε δὲ γράφουσα μακρὰ ἄρθρα, διότι αὐτὸς ἐν λατινικῇ τινι ποιήσει ἐγράψεν *ar mos* ἀντὶ *arma*. Καὶ μήπως πρὸ πενήτακον ἐτῶν δὲν ἔγινε θόρυβος μέγας καὶ πολὺς, διότι ὁ Πετράρχης μετεχειρίσθη βραχέϊαν τινὰ συλλαβὴν ἀντὶ μακρᾶς; Ὁ Φόσκολος ἐπολέμει πάσαις δυνάμεσι τὴν ἀγυρτεΐαν τῶν γραμμάτων καὶ, καθ' ἃ λέγει ὁ Κάρρερ, ἀφῆρε τὴν ψευδῆ ἐνδυμασίαν, ἐν ἣ τὰ πνεύματα τὰ μέτρια εἶχον τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ νὰ φαίνωνται ἰληθεῖς εὐφυΐαι.

Ἄλλ' ὁ πόλεμος ὁ φιλολογικὸς ἔμελλε νὰ ἀνάψῃ κραταιότερος, καὶ ἡ χορεία τῶν κλλιτέρων φίλων τοῦ Φοσκόλου, τῶν ἀληθῶς πεπαιδευμένων καὶ εὐφυῶν, συνεμάχησε μετὰ τῶν ἀσημάντων ἐχθρῶν του, συγκαταβάτων εἰς τὸν ἄδοξον ἀγῶνα καὶ τῶν τυπογράφων. Αἰτία ῥήξεως καὶ πρῶτα σημεῖα τοῦ πολέμου ἦσαν δύο ἄρθρα τοῦ Φοσκόλου περὶ τῆς μεταγραφῆς δύο ῥαψωδιῶν τῆς Ὀδυσσεΐας καὶ περὶ συνεδριάσεως τῆς ἀκαδημίας τῶν Πυθαγορικῶν. Ἡ ἀκαδημία αὕτη ἦτον ἰδανικὴ, διότι εὐρίσκετο ἐν τῷ θαλάμῳ Καφερείου, ὅπου τὰ μέλη συνήρχοντο πᾶσαν ἐσπέραν συνδιαλεγόμενα, πέραν τοῦ μεσονυκτίου, κατ' εἰρωνεΐαν τοῦ φιλοσοφικοῦ ἐπιθέτου αὐτῶν. Μεταφραστὴς τῶν ῥαψωδιῶν ἦτον ὁ Πινδεμόντης, ὅστις μετὰ τοῦ Μόντη ἐκπρόχθη πολέμιος τοῦ Φοσκόλου.

Ἐνῶ τὰ πάθη ἦσαν ἐξημμένα καὶ ἐμαίνετο ἡ διαμάχη ὀρηκτικὴ καὶ ἀσπονδος, ὁ Φόσκολος ἐδοκίμασε δι' ἐπιστολῆς νὰ συνδιαλλαγῇ μετὰ τοῦ Μόντη. Ἡ ἐπιστολὴ, περιέχουσα καλλονὰς λόγου ἀμμήτους, ἐξήγει τὴν εὐλαβίαν τοῦ Φοσκόλου καὶ ἤθελε καποθῶσει τὴν συνδιαλλαγὴν, ἐὰν ἡ ῥαδιοουργία τῶν ψευδοσόφων δὲν διέτρεφε τὰ μέτρα ὅπως ἀκοντίζῃ τὸν Φόσκολον προασπίζουσα τὴν εὐφυΐαν εἰς θῶρακα.

Τὸ 1815 ὁ Φόσκολος ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ διὰ παντός τὸ Μεθιόλανον καὶ τὴν Ἰταλίαν, διότι, κατὰ τινες, μετέσχε στρατιωτικῆς τινὸς συνωμοσίας, ἢ κατ' ἄλλους, ὅπερ καὶ πιθανώτερον, διότι ἐτόλμησεν ἀκρίτως καὶ ἀνωρελῶς νὰ ὑπερασπίσῃ φίλον φυλακισθέντα.

Μετὰ ἐνὸς ἔτους διαμονὴν εἰς Ἑλβετίαν ἠναγκάσθη δι' ἔρωτα νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς Λονδίνον, ἔνθα ἀποκατέστη ὀριστικῶς.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν μετέφρασε δύο τῆς Ἰλιάδος ῥαψωδίας ἰταλιστῆ, καὶ ἔγραψεν ἀγγλιστῆ ἱστορίαν τοῦ Αἰολικοῦ δίγαμμου, σπειρῶν μὲ ἀνθῆ τὴν ξηρὰν ἐκείνην ὕλην, καὶ πραγματεΐαν περὶ τοῦ κειμένου τῆς Ἰλιάδος. Ἐγράψεν εἰς τὰ περιοδικὰ τῆς Ἀγγλίας συγγράμματα διάφορα ἄρθρα περὶ τῆς Ἰταλικῆς φιλολογίας, καὶ τοσαύτης φήμης ἀπέηλυσεν τὰ ἔργα του, ὥστε δι' ἐκάστην τυπογραφικὴν σελίδα ἐπληρόνετο δύο λίρας στερλίνης. Ἐγράψεν ἐξιόλογον πραγματεΐαν περὶ τοῦ Δεκαήμερου τοῦ Βοκακίου καὶ περὶ τῆς Θεΐας τοῦ Δάντου Κωμωδίας, καὶ διάφορα ἄλλα ἔργα ἀτινα τὸν ἀπεθανάτισαν.

Εἶναι ἤδη καιρὸς νὰ διακρίνωμεν τὸν συγγραφέα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον. Τρία μεγάλα ἀμαρτήματα τοῦ Φοσκόλου δὲν δύναται νὰ ἀποσιωπήσῃ ἱστορία, τρία ἀμαρτήματα ἀνοίκεια ἐντελῶς εἰς τὴν εὐγένειαν τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο σχεδὸν ἀπίστευτα.

Τὸ 1816 ἐξέδωκεν εἰς Ἑλβετίαν τὴν Ἰπερχάλυψιν, λίβελλον περιέχοντα ὕβρεις ἀθέτους καὶ ἀπρεπεῖς. Ἴδου τὸ πρῶτον.

Τὸ 1810, πρεσβεΐα Παργίων, ἐλθοῦσα ὅπως διαμαρτυρηθῆ κατὰ τῶν ἀτίμων πωλητῶν τῆς δυστυχοῦς πόλεως, προσέφυγεν εἰς τὴν εὐφυΐαν τοῦ Φοσκόλου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν δικαιωμάτων τῶν συμπολιτῶν τῆς. Ὁ Φόσκολος ἐνδοῦς ἔδωκεν εἰς τὴν τυπογραφίαν μακρὸν βιβλίον ἐπιγραφόμενον *On the cession of Parga* τὰ κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Πάργας, ὅπερ ὁμως, ἔτοιμον ἤδη εἰς δημοσίευσιν, ἀπέτυρε καὶ κατέστρεψε μέχρι τοῦ τελευταίου φύλλου. Ἀγνοεῖται μὲν ἡ καθολικὴ αἰτία, ἀλλὰ μαντεύεται δυστυχῶς οὐχὶ πρὸς δόξαν τοῦ γράψαντος. (*)

Τρίτον καὶ βαρύτερον τοῦ Φοσκόλου ἀμάρτημα εἶναι, ὅτι, ἔνα μεταχειρισθῶ τὴν φράσιν τὰ ἐκφῆσῃ οὐδὲ στεναγμῶν ἕνα πρὸς τὸν ἀγαγενηθέντα τόπον, οὐ μέρος ἢ πατρὶς αὐτοῦ ἀπετέλει. »

Ἄδυνατεῖ τις νὰ ἐξηγήσῃ σήμερον τὰ τελευταῖα δύο μεγάλα ἀμαρτήματα, ἐὰν σκερθῆ ὅτι ὁ Φόσκολος ἦτον μὲν ἐλαττωμάτων μεστὸς, ἀλλ' αἱ ἀρεταὶ τῆς ψυχῆς του ἦσαν ἀνώτεραι αὐτῶν, καὶ ὀλίγους μῆνας πρὶν ἀποθάνῃ ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Διονύσιον Βούλτσον, κηρύττων, ὅτι μετ' ὀλίγον, ἐκδίδων τὴν μετάφρασιν τῆς Ἰλιάδος καὶ ὑπομνήματα ἐπὶ τοῦ κειμένου, θέλει τὴν ἀφιερῶσει εἰς τὴν νεολαίαν τῆς Ζακύνθου, καὶ ἐκεῖ θέλει δικαιολογηθῆ κατὰ τῆς

(*) Ἦκουσα εὐχαρίστως ὅτι εἰς τὴν Ἰταλίαν, περισηθῶν, κύριος οἰδὲ πως, εὐρέθη ἕν ἀντίτυπον τοῦ οὐσιώθους τοῦτου συγγράμματος.

κατηγορίας, ὅτι ἦτον ἀδιάφορος θεατῆς τῶν Ἰταλικῶν καὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων. Εἰς πολλὰς τῶν ποιησιῶν του ἀναφέρει μετὰ φλογεροῦ πόθου τὴν Ζάκυνθον. Ἐν τῶν ἀσματιῶν αὐτοῦ, ἴσως τὸ τελευταῖον ἰδοῦ πῶς ἀρχεται·

**Nè piu mai toccherò le sacre sponde
Ove il mio corpe fanciulletto giacque,
Zacinto mia, et.**

α. Δὲν θέλω πατήσαι ποτὲ, φίλη Ζάκυνθος, τὰς ἐργὰς ὄχθας σου, ὅπου νήπιον ἀνετράφην κτ. Περαινεται δὲ οὕτω·

**Tu non altro che il canto avrai del figlio
O materna mia terra ; a noi prescisse
Il fato illacrimata sepoltura.**

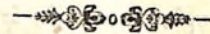
ε. Οὐδὲν ἄλλο θέλεις ἔχει ἐκ τοῦ υἱοῦ σου, ὦ γῆ!

Σὲ παρακαλῶ, καὶ ἡ παράκλησίς μου ἔστω θερμότητι, μὴ εἰπῆς εἰς ἄνθρωπον ζῶντα, οὔτε εἰς ἄνδρα, οὔτε εἰς γυναῖκα, ὅτι πάσχω, ἢ ὅτι ἔχω ἀνάγκην *συνδρομῆς*. Τὴν εὐχὴν ταύτην σοὶ ἐκφράζω, διότι ἠκουσά τι περὶ τῆς Μίς Φλωριάν.

Ἡ ἀγαθότης τῆς ψυχῆς σου ἄλλως πράττουσα ἠθελεν ἐπιφέρει σκληρὰν πληγὴν εἰς τὴν καρδίαν μου, καὶ ἐπαυξήσει τὰ ψυχικά μου παθήματα καὶ τὴν σωματικὴν ἀσθενειάν μου. Ἰγίαινε. Ἐὰν δύνασαι νὰ ἔλθῃς, τὴν Κυριακὴν σὲ περιμένω. Σὲ ἀσπάζομαι ἐγκαρδίως.

3. Αὐγούστου 1827, τούτέστι 22 Ἰουλίου. »

Καὶ ἄρτων ἐπιδεῆς ἀπέθανεν ὁ Φόσκολος, ἐνῶ πολλὰ ὀρχήστρια διαιτῶνται εἰς μέγαρον μεγαλοπρεπῆ καὶ πλούσια! Ἐν μάρμαρον εἶναι ὁ πεπρωμένος τῆς μεγαλοφυΐας πλούτος.

Ὁ τάφος τοῦ Φοσκόλου.

τῆς μητρός μου, ἢ μόνον τὰ ἄσματα. Ἡ εἰμαρμένη ὤρισεν εἰς ἐμὲ κηδεῖαν ἀδάκρυτον.

Ἀπέθανε πλήρης δόξης καὶ ἀξίος αὐτῆς τὴν 10 Ὀκτωβρίου 1827. Ἰδοῦ ἡ τελευταία τῶν περιωθεισῶν ἐπιστολῶν του, γεγραμμένη πρὸς τὸν κληρικὸν Ρίεγον.

Φίλων φίλτατε!

Ἐπίμοχθος εἶναι δι' ἐμὲ ἡ γραφίς, καὶ μ' ὄλον τοῦτο τῆς εὐγνωμοσύνης τὸ αἶσθημα μου παρέχει τὴν δύναμιν ὅπως σοὶ γράψω εὐχαριστῶν σε καὶ διὰ τὴν ἐπιστολήν καὶ διὰ τὰ δῶρα. Ἐλαβον σήμερον τοὺς ἄρτους, τὰ βιβλία, τὰς ἐφημερίδας, πᾶν ὅ,τι μοι ἔστειλας, ἀλλὰ σὲ παρακαλῶ, μὴ μοι ἀποστείλῃς τι πλέον. Ἐὰν λάβω ἀνάγκην ἢ παραγγελίας ἢ ἄλλου τινός, θέλω σοὶ γράψαι, ἀρκετὰς ἤδη ἔχεις τὰς ἐνοχλήσεις, φροντίων περὶ τῆς υἰείας μου.

Ὁ ὑδρῶψ προχωρεῖ ταχύτατος, καὶ ὅμως ὁ χειρουργὸς λέγει ὅτι δὲν εἶναι ὠρμος ἔτι πρὸς χειρουργίαν.

ΤΥΝΙΣ.

Ἡ κατὰ Στράβωνα Τύνις, τὴν ὁποίαν ὁ Πολύβιος καὶ ὁ Διόδωρος γράφουσι Τύνητα, ἀρσενικῶς καὶ διὰ τοῦ η, ἀποτελεῖ μίαν τῶν κατὰ τὴν βόρειον τῆς Ἀφρικῆς παραλίαν Βερβερικῶν ἐπικρατειῶν, ὅσως ὀνομασθεισῶν, διότι, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ὑπὸ τῶν Ἀράβων κατακτῆσεως τῶν χωρῶν ἐκείνων, ἐν τῇ ἐβδόμῃ ἑκατονταετηρίδι, οἱ ἰθαγενεῖς αὐτῶν κάτοικοι ἐκλήθησαν Βερβέροι. Εἶναι δὲ τὸ ἔθνος τοῦτο, τοῦ ὁποίου ἀπόγονοι εἰσὶν οἱ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις τοσοῦτον πολυθρόλλητοι καταστάντες Καβύλοι, αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἱστορίᾳ πολλάκις μνημονεύμενον ἔθνος τῶν Νομάδων καὶ Μαυριτανῶν. Οἱ Βερβέροι, οἱ λόγῳ μὲν τῆς γλώσσης μετὰ οὐδενός ἄλλου ἔθνους, ὡς φαίνεται, συγγενεῖοντες, ἦσαν, κατὰ τὴν διαίταν καὶ τὰ ἦθη, ὅμοιοι τῶν Βεδουί-

νων Ἀράβων, καὶ, καθὼς αὐτοὶ, πολέμοι ὄλων τῶν ἐθνῶν, ὅσα κατόικουν εἰς μονίμους οἴκους καὶ πόλεις. Τοῦτο διηκούλυνε τὴν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἐπελθόντων Ἀράβων σχέσιν ἐντεῦθεν πρὸς τοῦτοίς οἱ Ἀράβες ὑπέλαβον τοὺς ἀπογόνους ἐκείνους τῶν Νομάδων καὶ Μαυριτανῶν ὡς συγγενεὶς ἐτέρου τινὸς ἔθνους, προηγουμένως γενομένου εἰς αὐτοὺς γνωστοῦ, κατοικοῦντος εἰς τὰ παράλια τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἔχοντος ἤθη ὅμοια τῶν κατοίκων αὐτῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ φέροντος τὸ τῶν Βερβέρων ὄνομα. Ὅθεν μετεβίβασαν μετὰ τοῦ θρησκευματος καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς τὰς Ἀφρικανικὰς ἐκείνας φυλάς. Τούτῳ ἄλλῃ στον ἔκτοτε τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀναφαίνεται κατὰ πρῶτον ἐν τῇ Ἀφρικῇ, ἥτοι δὲ παντάπασιν ἄγνωστον εἰς τοὺς ἀρχικοὺς αὐτῆς κατοίκους.

Ἡ ἐπικρατεία τῆς Τύνιδος πρὸς ἀνατολὰς μὲν καὶ πρὸς βορρᾶν συνορεύει μετὰ τῆς μεσογείου, πρὸς δυσμὰς δὲ μετὰ τῆς Ἀλγερίας, πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν μετὰ τῆς ἐπικρατείας τῆς Τριπόλεως, καὶ πρὸς μεσημβρίαν, μετὰ τῆς Σαχαρικῆς ἐρήμου. Ἡ παραλία ἔχει κλίμα λαμπρότατον. Ἡ γῆ πρασινίζει ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς καὶ κατὰ Μάρτιον μῆνα νέχ φύλλα στολιζούσιν ὅλα τὰ δένδρα. Ἡ μεγάλη καύσις ἀρχίζει τὸν Ἰούνιον καὶ ἐξεκολουθεῖ μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου. Καλλιεργεῖται δὲ ἐκεῖ ὁ κρόκος, ὁ καπνὸς, καὶ ὅλοι οἱ καρποὶ τῶν θερμάτων κλιμάτων, οἷον πορτοκάλια, ῥόδια, λεμόνια, ὑδροπεπωνές, πιστάκια, σῦκα, ζίζυφα, εὐδοκιμοῦσι θαυμασίως· ἐξεκντίζας αἱ μηλέκι καὶ αἱ ἄπιοι τῆς Εὐρώπης ἀποβάλλουσι τὰ χεῖστα τὴν ποιότητά των. Ἡ γῆ εἶναι τοσοῦτον γόνιμος, ὥστε, χωρὶς οὐδενὸς κοπρίσματος, παράγει τοὺς ἀφθονωτέρους καρποὺς, σίτον, λάχανα, ἔλαιον· πολυάριθμα δὲ ποίμνια καλύπτουσι τὰς πεδιάδας. Ἀφ' ἐτέρου, τὸ μεσημβρινὸν τῆς χώρας μέρος εἶναι πεδῖον ἄγονον καὶ ἀμμώδες, μὴ φέρον ἔχνος τι καλλιεργείας εἰμὴ παρὰ τὴν θάλασσαν, ὅπου ὁ ἔλαιὸν ἀποτελεῖ τὴν κυριωτέραν περιουσίαν τῶν κατοίκων. Τὰ ὄρη τῆς χώρας ταύτης, ὧν τὰ μάλιστα λόγου ἄξια εἶναι· ὁ μείζων καὶ ὁ ἐλάττων Ἄτλας, περιέχουσιν ἄργυρον, χαλκὸν, μόλυβδον καὶ ὑδράργυρον, ἀλλὰ οἱ θησαυροὶ αὐτοὶ μένουσι νεκροὶ, διότι οὐδεὶς φροντίζει νὰ τοὺς ἐξορύξῃ.

Τὸ ἐμπόριον ἐν τούτοις δὲν εἶναι μικρὸν· συνεχῆς ἐπιμίσξις ὑπάρχει διὰ κερβανίων μετὰ τῆς Νιγηρικῆς, τῆς Αἰγύπτου καὶ τοῦ Μαρόκου. Ἐξάγονται δὲ σίτος, ἔλαιον, μαλλίον, χρυσίτις, δέρματα ἀγρίων ζώων, πτερὰ στρουθοκαμήλων, σάλια, φοίνικες, κοράλια καὶ τὰ τοιαῦτα· τὸ δὲ μονοπώλιον τῆς τῶν δερμάτων καὶ τοῦ κηροῦ ἐμπορίας ἀνήκει εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἥτις παρεχώρησεν αὐτὸ εἰς ἑταιρίαν Μαύρων καὶ Ἰουδαίων· ἐνοικιάζει δὲ καὶ τὴν ἀλιεῖαν τοῦ κοραλίου καὶ τοῦ θύννου. Ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Ἰσπανία, ἡ Σουηδία καὶ ἡ βόρειος Ἀμερικὴ μετέρχονται ἀξιολογον μετὰ τῆς Τύνιδος ἐμπόριον.

Ὁ τόπος αὐτὸς δὲν στερεῖται βιομηχανίας τινὸς καὶ ἔχει καλὰ ἐργαστάσια μετὰξῆς, ἐριούχων, μαροκίνου, σαλίων καὶ φασίων. Ἀλλ' ἡ ἀμάθεια τῶν κατοίκων εἶναι μεγάλη. Οἱ σοφώτεροι αὐτῶν μόλις

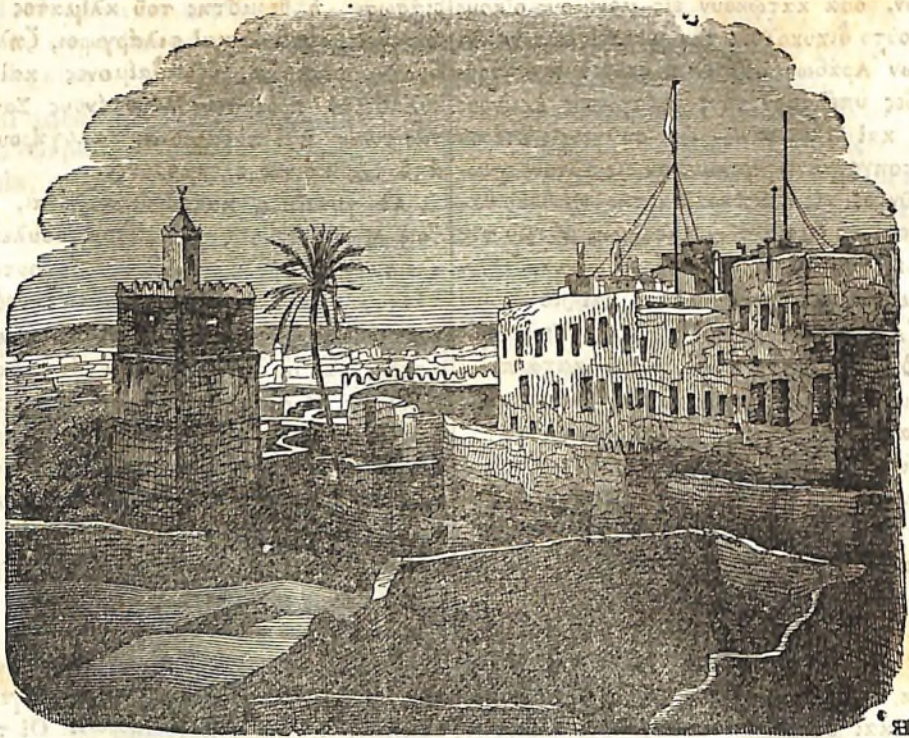
ἤξεύρουσι νὰ γράψωσι, νὰ ἀναγνώσωσι καὶ νὰ λογαριασῶσι· ἡ θερμότης τοῦ κλίματος καθιστᾷ αὐτοὺς ἀδρανεῖς, εἶναι δὲ καὶ φιλάργυροι, ζηλότυποι εἰς ὑπερβολὴν, εὐπιστοὶ, δεισιδαίμονες καὶ ἔχουσι πολλὴν εὐλάβειαν πρὸς τοὺς λεγομένους Σαντῶνας, πλάνητάς τινας καὶ παράφρονας καλογήρους, οἵτινες ζῶσιν ἀπὸ τῆς κοινῆς ἐλεημοσύνης.

Αἱ γυναῖκες, καταδεδικασμέναι, ὡς παρ' ἅπασιν τοῖς Μωαμεθανοῖς, εἰς αἰδῖον δουλείαν καὶ ἀποκεκλεισμέναι τῆς κοινωνίας, ἐξέρχονται σπανίως καὶ πάντοτε κεκαλυμμέναι. Εἶναι ἐντούτοις ὠραῖαι, ἔχουσιν ὄψιν ζωηρὰν καὶ λεπτήν, κόμας μελαίνας καὶ μακράς καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ των εἶναι ἐκφραστικώτατοι. Μάλιστα δὲ διακρίνονται διὰ τὴν καθαριότητά των, φοιτῶσαι συχνάκις εἰς τοὺς λουτρῶνας καὶ μυρούμεναι δι' ἀρωμάτων. Ἡ φύσις ἀναπτύσσεται παρ' αὐταῖς προῖμώτατα καὶ πολλαὶ εἶναι μητέρες ἀπὸ τῆς ἡλικίας ἑνδεκα ἐτῶν.

Κατὰ τοὺς πιθανωτέρους ὑπολογισμοὺς, ὁ ὅλος ἀριθμὸς τῶν κατοίκων τῆς ἐπικρατείας ταύτης συμποσοῦται εἰς 2,000,000 Βερβέρων (ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο περιλαμβάνονται ἤδη οἱ ἀπόγονοι τῶν τε ἐπελθόντων Ἀράβων καὶ τῶν ἀρχαίων ἰθαγενῶν κατοίκων), Τούρκων, Ἑβραίων καὶ Μαύρων. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ποσθεύουσι μὲν τὸ αὐτὸ μὲ τοὺς Βερβέρους καὶ Τούρκους θρησκευμα, εἶναι ὅμως φυλὴ διάφορος, διότι εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων ἐποίκων τῆς χώρας, Καρχηδονίων, Ῥωμαίων, Ἑλλήνων, οἵτινες, ἐπὶ τῆς Ἀραβικῆς κατακτήσεως, ἐδέχθησαν μὲν τὸν Ἰσλαμισμόν καὶ δι' αὐτοῦ συνεγωνεύθησαν μετὰ τῶν Ἀράβων, διεκρίνοντο ὅμως πάντοτε ἀπὸ τε τούτων καὶ τῶν Βερβέρων, νομάδων ὄντων, διότι κατόικουν τὰς πόλεις καὶ μετέρχοντο μόνιμον γεωργικὸν βίον· ὅθεν καὶ πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἐκλήθησαν βραδύτερον ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊῶν Μαῦροι, ἂν καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ προσήκει ἰδίως εἰς τοὺς Βερβέρους. Οἱ Ἰουδαῖοι συμποσοῦνται εἰς 140,000 ψυχάς. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ 1200 ἕως 1500 ἀρνησίχριστοι, ὧν πολλοὶ προάγονται εἰς τὰ ἀνώτερα τῆς χώρας ἀξιώματα. Ὁ ἡγεμὼν, ὅστις φέρει τὸν τίτλον τοῦ Βεῦ, εἶναι ὑποτελὴς τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους, ἀλλ' ἡ σχέσις αὐτῆ τῆς ὑποτελείας περιορίζεται εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἐπικύρωσίν του, ὅτε λάβῃ τὸ ἀνώτατον ἐκεῖνο ἀξίωμα, καὶ εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν δώρων τινῶν. Πρὸ τινῶν ἐνιαυτῶν ἡ ὑψηλὴ πύλη ἀπεπειράθη ἀπανειλημμένως νὰ καταστήσῃ πραγματικώτερον ὅπως οὖν τὸ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ κράτος τῆς, ἀλλ' ἡ Γαλλία ἥτις, ἄρχουσα τῆς Ἀλγερίας, ἔχει μέγιστον συμφέρον νὰ διατηρῇ τὴν ἀμφίβολον ταύτην αὐτονομίαν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Τύνιδος, διεκόλυθεν ἀείποτε τὰς προσπάθειάς ἐκείνας τῆς Ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως, καὶ σήμερον ἡ Τύνις εἰμπορεῖ μᾶλλον νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑποτελὴς τῶν Γάλλων ἢ τῶν Ὀθωμανῶν.

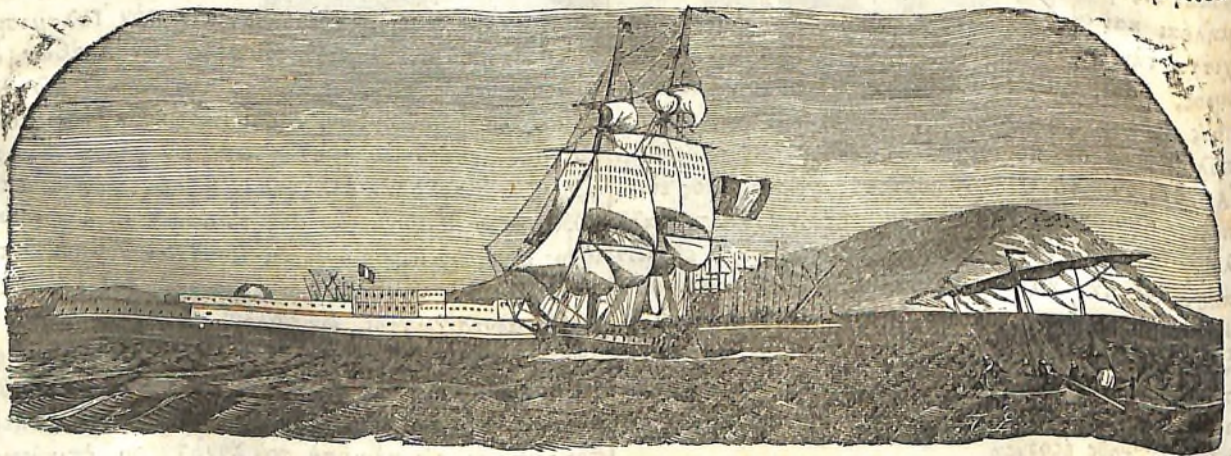
Πρωτεύουσα τῆς χώρας πόλις εἶναι ἡ Τύνις, κειμένη ἐπὶ τῆς κλιτύος λόφου τινὸς, ἀπέχοντος 300 μὲν βήματα ἀπὸ τῆς ὁμωνύμου λίμνης, ἥτις κοινωνοῦσα μετὰ τῆς μεσογείου ὀνομάζεται πολλάκις καὶ κόλπος, πέντε δὲ περίπου λεύγας, πρὸς τὸ βορειανατολικόν, ἀπὸ τῆς

ἀρχαίας Καρχηδόνας. Προστατεύεται δὲ ὑπὸ φρουρίου μεγάλου καλουμένου Γουλέττα καὶ ὑπὸ ἀσθενούς

Φρούριον Τύνιδος.

περιτειχίσματος. Αἱ ὁδοὶ ἀληθῆς εἶναι στεναὶ, ῥυπαραὶ, ἀστρωταὶ καὶ ἐλικροειδεῖς· μακροθεν ὁμως θεωρουμένη ἡ πόλις ἔχει χάριν τινα. Αἱ οἰκίαι, κατεσκευασμέναι ἐκ πλίνθων ὀπτῶν, ὑψοῦνται ἀμυθηα-

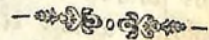

Τύνις.

τροειδῶς ἔχουσι δὲ ἐν μόνον πάτωμα καὶ ἀπολήγουσιν εἰς ἀνδρῶν. Ἔσθθεν αἱ οἰκίαι εἶναι καθαρῶταται, αἱ δὲ τῶν πλουσίων καὶ μεγιστάνων, πολυτελῶς κεκοσμημέναι. Κυριώτατα τῆς πόλεως οἰκοδομήματα εἶναι, τὰ νέα τοῦ Βεῦ ἀνάκτορα, μέγα καὶ πολυδάπανον κτίριον Ἀραβικῆς τέχνης· πέντε εὐρύχωροι καὶ κλινοὶ στρατῶνες, μάλιστα δὲ ὁ νέος στρατῶν, δυνάμενος νὰ περιλάβῃ ἀνέτως 5500 ἀνδρῶν τὸ ὑδραγωγεῖον, τὸ χρηματιστήριον καὶ τινὰ τζαμίαι. Τὸ πλῆθος τῶν κατοίκων συμποσοῦται κατ' ἄλλους εἰς 100, κατ' ἄλλους δὲ εἰς 140,000 ψυχῶν. Ἔχει δὲ ἡ πόλις πολλὰ ἐργαστήσια μεταξωτῶν, φασίων, πανικῶν καὶ τὸ ἐμπόριόν τῆς εἶναι λόγου ἄξιον.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβίκος ὁ Ὅσιος, ἐπιχειρήσας, ἐν τῇ δευτέρᾳ αἰτῷ στυχοφορίᾳ, τὴν

πολιορκίαν τῆς Τύνιδος, ἀπέθνηκε πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ταύτης, ὑπὸ πανώλους, χωρὶς νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἐπιχείρημα. Ἐκυρίευσεν δὲ ἐξ ἐφίδου τὴν Γουλέτταν ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας Κάρολος ὁ Ε'.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΛΛΑΝΔΙΚΩΝ ΠΤΩΧΟΚΟΜΕΙΩΝ.

Ἡ πτωχεία εἶναι τὸ δεινότερον ἴσως νόσημα τῆς νεωτέρης κοινωνίας. Πτωχεῖαν δὲ λέγοντες, δὲν ἐννοοῦμεν τὴν πενίαν. Τὴν μεταξὺ πτωχείας καὶ πενίαν διακρίσειν ἐποίουσι καὶ αὐτοὶ οἱ προπάτορες ἡμῶν. Ὁ πτωχὸς μὲν γὰρ βίος, ζῆν μὴδὲν ἔχοντα· τοῦ δὲ πενήτος, ζῆν φειδόμενον καὶ τοῖς ἐργοῖς προσέχοντα· περιμένει ἄρα δ' αὐτῷ μὴδὲν, μὴ μόντοι μὴδ' ἐπιλείπειν.

Τρόντι, ό πένης δέν έχει περισσεύματα από τής εργασίας του· ένίστε συμπίπτει μήτε εργασίαν νά έχη, καί τότε περιέρχεται εις ένδειαν τών αναγκαιών. Άλλ' ούδέν ήττον είναι άνθρωπος ζών συνήθως από τής εργασίας του καί διώκων τήν εργασίαν, τούτου δ' ένεκα ού μόνον ακίνδυνος, αλλά ώφέλιμος εις τήν κοινωνίαν, καί χρηστός, διότι τίποτε δέν κατευνάζει τά πάθη καί δέν καθιστά ήμάς σωφρονεστέρους καί τακτικωτέρους όσον ή εργασία. Ό πτωχός έξεναντίας, ζών μηδέν έχων καί μη εργαζόμενος, ζη άναγκαιώς από τών άλλοτρίων, από τής έπαιτίας, τής κλοπής, τής ληστείας, περιπίπτει εις όλα τά μετά τών ανομιμάτων τούτων συνδεδεμένα κακουργήματα, καί, επειδή έχει πολλάκις χρείαν συνεργών καί βοηθών, ζητεί, όσάκις δέν εύρη προχείρους όμοίους έαυτού, νά δημιουργήση τοιούτους, διαδίδων τοιοιυτρόπως τό μίσμα τής κακίας του. Η πενία είναι αδύνατον νά εκλείψη από τόν κόσμον, διότι αδύνατον είναι όλοι οι άνθρωποι νά αποδώσι πλούσιοι ή πτωχείς δύναται νά εκλείψη, άμα πάντες συνειθίσωσι νά πορίζωνται τά πρός τό ζήν εργαζόμενοι, όπερ είναι δυνατόν.

Κατά δυστυχίαν τό πράγμα είναι δυνατόν, αλλά δέν κατωρθώθη μέχρι τούδε· διότι αι μοχθηραι φύσεις βέβηυσι πρός τήν άργίαν, τήν συνεπαγομένην τήν πτωχείαν καί τās άλλας αútης συμφοράς, ποικίλαι δέ περιστάσεις τής ανθρωπίνης κοινωνίας συντελοϋσιν εις τό νά παράγωσι τοιαύτας μοχθηράς φύσεις, τό δέ χρηστότερον τής κοινωνίας μέρος δέν επενόησεν εισέτι τρόπον τινά ικανόν νά θεραπεύση αútας. Έν τούτοις ή θεραπεία τού κακού τούτου είναι κατεπίγουσα, διότι, ως προείπομεν, ή πτωχεία είναι νόσημα κοινωνικόν δεινότατον, δυνάμενον σήμεραν μάλιστα νά επιφέρη άποτελέσματα όλέθρια.

Λέγομεν σήμεραν μάλιστα· καί τρώντι, ούτε εις τόν μέσον αιώνα, ούτε εις τήν νέαν εποχήν μέχρι τής παρούσης εκατονταετηρίδος, ή πτωχεία ήδύνατο νά επενεργήση εις τήν τύχην τής κοινωνίας όσον σήμεραν. Εις τήν αρχαιότητα, οι ελεύθεροι, οιτινες απέτέλουσαν τό ενεργόν, τό πραγματικώς ζών μέρος τής κοινωνίας, ήσαν ως επί τό πλείστον εύποροι άνθρωποι· αν υπήρχον μεταξύ αútων καί τινες πένητες ή καί πτωχοί, οι τοιούτοι, εις τās εποχάς τής άκμής τών πολιτειών, ήσαν όλίγοι καί δέν ήδύνατο νά νοθεύσωσι τό όλον κοινωνικόν μίγμα. Οι δούλοι τών όποίων ή τύχη, ως επί τό πολύ, ήτο άθλία, ούδεμίαν είχαν συνάφειαν με τό πολιτικόν σώμα. Ό,τι δέ λέγομεν περι τών δούλων τής αρχαιότητος, εφαρμόζεται κατά μέγα μέρος εις τούς δουλοπαροίκους τού μεσαιώνος, καί εν μέρει εις τό μετέπειτα απελευθερωθέν πλήθος. Μέχρι τού τέλους τής δεκάτης ογδόης εκατονταετηρίδος, ή Ευρωπαϊκή κοινωνία συνέκτετο μεν εκ μελών όλων ή ή ελευθέρων, αλλά ελευθέρων ιδιωτικώς ούτως ειπείν· λόγω πολιτικῶ, ή κοινωνία ήτο πάντοτε διηρημένη εις δύο δικακεκριμένας απ' άλλήλων τάξεις, τούς προνομιούχους, καί τούς μηδέν πολιτικόν δικαίωμα κεκτημένους· ώστε ή ήθική τών τελευταίων τούτων κατάστασις δέν ήτο έτι τοσοϋτον κρίσιμος ως προς τήν τύχην τού όλου κράτους. Όθεν ούδ' έθεω-

ρειτο αναγκαιόν νά ληφθώσι μέτρα δραστήρια ως προς τήν πτωχείαν. Τό κυριώτατον θεραπευτικόν, τό αντίταχθέν κατ' αútης, ήτο τότε ή έλεημοσύνη. Τά μοναστήρια μάλιστα διένεμον τακτικώς πολλās έλεημοσύνας. Άν δέ οι έπαίται απέβαινον ύπέρ τό μέτρον πολυάριθμοι, αν εγίνοντο φοβεροί, τούς εφυλάκισον ή καί τούς έξωλόθρευον ως κτήνη, άνευ δικτύς. Τά τοιαύτα συνέβαινον έτι επί Αουδοβίκου ΙΔ'. καί όχι μόνον δέν προεκάλουν στάσις τινά, ή άλλα πολιτικά κινήματα, άλλ' ούδ'ε απάνθρωπα έλογίζοντο· καί ή περίφημος Κ. Σεβινιέ, γυνή κατ'άλλα φιλανθρωποτάτη, όμιλεί περι τοιούτων σφαγών ως άνει προέκειτο περι καταστροφής ακρίδων, με ψυχρότητα καί άδιαφορίαν, ήτις σήμεραν ήθελε κινήσει τήν κοινήν άγανάκτησιν.

Άλλ' έννοείται, ότι άφ' ής εποχής, περι τά τέλη τής παρελθούσης εκατονταετηριδος, καθιερώθη, εκτός τής προσωπικής, καί ή πολιτική έλευθερία, ή ένώπιον τού νόμου ισότης καί τό δικαίωμα εκάστου, τού ενεργείν καί γράφειν έλευθέρως, τού συνεργεσθαι, τού μετέχειν τών δημοσίων πραγμάτων, μάλιστα δέ όπου καθιερώθη ή λεγομένη γενική ψηφοφορία, ή πτωχεία δύναται νά επενεργήση εις τήν τύχην όλης κοινωνίας ύπέρ ποτε δραστηριώτερον, καί ότι ή κοινωνία, ήτις δέν δύναται έξολοθρεύση αútην δια τής βίας καί τής σφαγής, άνάγκη νά προνοήση περι τής δι' άλλων φιλανθρωποτέρων καί δραστηριώτερων τρόπων έξαφανίσείας τής. Άνάγκη, διότι ό πτωχός ζυγίζει εις τήν πλάστιγγα τήν κοινωνικήν όσον καί ό πλούσιος, ειμπορεί νά όμιλήση, νά γράψη, νά ενεργήση, νά ψηφίση καί νά ψηφισθῆ, όσον καί ό πλούσιος· ώστε όλοι αútου αι άνάγκαι καί κακίαι, αι πρότερον ή εκτός τού πολιτικού σώματος έξωρισμέναί ή εις τά άκρα αútου περιορισμέναί, ήδη συνέβησαν εις τήν καρδίαν αútου καί εις τόν εγκέφαλον, καί ένῶ πρότερον επήγοντο επιπόλαιόν τινα καχεξίαν ή τό πολύ ποδάγραν ή χειράγραν, σήμεραν δύναται νά επιφέρωσι κεραυνοβόλον αποπληξίαν.

Διά τούτο από τών αρχών τής παρούσης εκατονταετηριδος, αι Ευρωπαϊκαί κυβερνήσεις ήρχισαν νά σκέπτονται περι τής θεραπείας τού κακού καί νά ενεργώσιν όσα προς τούτο θεώρουσαν δυνατά καί πρόσφορα. Ό Ναπολέων πρώτος επενόησε καί διοργάνισε τά λεγόμενα πτωχοδοχεία (dépôts de mendicité). Ώρίσθη ότι τό έπαιτείν είναι πλημμέλημα καί ότι ό συλληφθείς έπαιτεών θέλει εισάγεται εις τά πτωχοδοχεία. Άλλά τό μέτρον τούτο δέν επήγαγε κάμμίαν ώφέλειαν. Έν πρώτοις όλοι οι πτωχοί δέν έπαιτούσι πολλοί, πάμπολλοι, εις τήν Ευρώπην μάλιστα, πορίζονται τά προς τό ζήν δια ποικίλων άλλων άθέσμων μηχανημάτων. Καί έπειτα, τά πτωχοδοχεία δέν δέχονται τά μεμολυσμένα εκείνα τού λαού μόρια, ειμή επί μικρόν τινά χρόνον· μετ' όλίγον ταύτα επανέρχονται εις τήν κοινωνίαν καί επανέρχονται ύπέρ ποτε φοροποιά, διότι τά πτωχοδοχεία, καθως αι πλείότεραι τών φυλακών, είναι φοβερά κακοηθείας διδασκάλια. Έδέητε λοιπόν νά ληφθώσι μέτρα άλλα συντελεστικώτερα, καί τήν παρήχθη ή ιδέα τών άγρο-

τικῶν ἀποικιῶν. Ἡ ἰδέα αὕτη παρήχθη τὸ πρῶτον καὶ ἐφηρμόσθη εἰς τὴν Ὀλλανδίαν. Οἱ ἰδρυταὶ τῶν ἀγροτικῶν ἀποικιῶν ὑπέθεσαν, ὅτι ἡ ἐργασία εἶναι τὸ δραστηριώτερον τῆς ἠθοποιήσεως ὄργανον καὶ εἶχον δίκαιον. Ὁ συνεχῶς ἐργαζόμενος ἄνθρωπος ἔχει δι' αὐτὸ τοῦτο ἀδιαλείπτως πρὸ ὀφθαλμῶν τοὺς νόμους τῆς παγκοσμίου τάξεως καὶ γυμνάζεται εἰς τὸ νὰ γνωρίζῃ αὐτοὺς, καὶ νὰ τοὺς ἀγαπᾷ, καὶ νὰ τοὺς ἀκολουθῇ. Ἰδίως δὲ ἡ ἀγροτικὴ ἐργασία, πολὺ μάλλον ἢ ἡ τεχνουργικὴ, συντελεῖ εἰς τὴν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν τοῦ ἀνθρώπου βελτίωσιν. Ὁ στρατηγὸς Βάνδεν Βόσχ, ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ ὁποίου ἰδρύθησαν αἱ ἀγαθοεργοὶ ἀποικίαι τῆς Ὀλλανδίας, ἦτο ἄνθρωπος φιλοκάγαθος, σοφὸς καὶ ἔμπειρος. Διατρίψας, ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ, ἐπὶ πολὺν χρόνον, εἰς τὴν πλουσίαν Ὀλλανδικὴν ἀποικίαν Ἰαύαν, ἐσπούδασε καὶ μετῆλθεν εὐδοκίμως τὴν γεωργικὴν. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν πατρίδα του, εἶδε μὲ θλίψιν τοὺς ὁσημέραι αὐξάνοντα ἀριθμὸν εἰς τὰ ἀνεπαρκῆς τῶν πτωχοδοχείων, εἰς τὰ ὅποια, ἂν καὶ οἱ πτωχοὶ ἀπέθνησκον ἐν αὐτοῖς σωρηδόν, ἄπειρα δ' ἔδαπανῶντο πρὸς συντήρησιν αὐτῶν χρώματα, οὐδὲν ἦτον δὲν εἰσῆρχετο εἰμὴ ἐλαχίστη τῶν ἐπαιτῶν μερίς. Ἐν ἔτει 1807 ἐξέδωκε τὴν πραγματεῖαν τοῦ *Περὶ τῆς ὅσον ἐνδέχεται λυσιτελεστέρας συγκροτήσεως Ὀλλανδικῶν πτωχοκομείου*. Τὸ πρόγραμμά του ἦτο ἀπλοῦν καὶ ἐπιτήδειον νὰ δελεάσῃ τὸ κοινόν· προέκειτο τῶνόντι νὰ ἀγορασθῶσι χωρὶα χέρσα καὶ νὰ σταλῶσιν εἰς αὐτὰ ὅλοι οἱ πτωχοὶ τοῦ τόπου, πρὸ πάντων δὲ ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους πρότερον ἔτρεφον καὶ συνετήρουν οἱ δῆμοι· ὥστε, κατὰ τὸ σχέδιον τοῦτο, διὰ μικρᾶς, κατὰ τὸ φαινόμενον, προσθήκης εἰς τὰς καὶ πρότερον γινόμενας δαπάνας, πεδία ἄγρονα ἔμελλον νὰ μεταβληθῶσιν εἰς ἄγρους γεωργημένους.

Ὅθεν τῷ 1818 ὀργανίσθη, πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τούτου, ἡ ἀγαθοεργὸς Ὀλλανδικὴ εἰταιρεία, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ πρίγκηπος φρεδερίκου, θεοῦ τοῦ σημερινοῦ βασιλέως τῶν κάτω Χωρῶν. Πολλοὶ ἰδιῶται συνέδραμον· ἡ δ' εἰταιρεία ἐπορίσθη οὐκ ὀλίγους πόρους διὰ συμβολαίων, τὰ ὅποια συνωμολόγησε μὲ τὸ δημόσιον, τοὺς δήμους, τὰ νοσοκομεία, τῶν ὁποίων ὅλων ἔμελλε νὰ παραδεχθῇ εἰς τὰς ἀποικίας τῆς τοὺς ἐπαίτας, τοὺς ἀσθενεῖς, τὰ ἔκθετα τέκνα. Κατ' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ 1818 ἔτος, ἡ εἰταιρεία ἐσύστησε τρεῖς ἐλευθέρως ἀποικίας· τῷ δὲ 1822, μίαν ἄλλην διὰ τοὺς καταδικούς καὶ μίαν ἀγροτικὴν σχολὴν· τῷ 1823 καὶ 1824, τρεῖς ἐτέρας ἀποικίας. Τὸ ἐπιχείρημα ἐφαίνετο εὐδοκίμως, ἡ Εὐρώπη παρετήρει τὴν ἀπόπειραν ταύτην μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ ἤκουε μὲ εὐχαρίστησιν ἐπαινούμενον τὸ ἔργον ὑπὸ τῶν περιηγητῶν. Μόνον οἱ Ὀλλανδοὶ, οἵτινες ἐγίνωσκον καλῶς τὰ τέλλοντα, ἐπέειχον μὲ τὴν συνήθη αὐτῶν ψυχρότητα καὶ εἶχον δίκαιον νὰ ἐπέχωσι, διότι ἀληθῶς τὸ ἐπιχείρημα δὲν ἐπέτυχε πολὺ.

Ἄντι τῶν 80 — 100,000 ψυχῶν τὰς ὁποίας ὁ στρατηγὸς Βάνδεν Βόσχ ἤλπιζε νὰ ἐγκαταστήσῃ εἰς τὰς ἀποικίας ἐκεῖνας, ὁ ὅλος αὐτῶν πληθυσμὸς μόνον συμποσοῦται σήμερον, μετὰ διακοσμητικῆς ἀγῶνας,

εἰς 10,000, καὶ ὁ ἀριθμὸς οὗτος, ἀντὶ τῆς αὐξάνης, ἐναντίας καθ' ἐκάστην ἐλαττοῦται. Κατ' ἀρχὰς ἤλπισαν, ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν ἐλευθέρων πτωχῶν θέλουν κατορθώσαι, διὰ τῆς βιομηχανίας τῶν, νὰ γίνωσιν μισθῶται, δι' ἴδιον αὐτῶν λογαριασμὸν· ἀλλ' ἐκ τῶν 2500 ἀνθρώπων, τῶν διανενημένων εἰς 425 ἀγροικίας, μόνις 25 οἰκογένειαι ἐγένοντο τοιοῦτοι αὐτοκέφαλοι αὐτῶν μισθῶται. Ἡ χρηματικὴ συνδρομὴ τῆν ὁποίαν ἡ κυβέρνησις κατ' ἀρχὰς συνεφώνησε νὰ δίδῃ κατ' ἔτος πρὸς συντήρησιν τῶν ἀποικιῶν αὐτῶν (500,000 περίπου δρ.), ἀντὶ νὰ ἐλαττωθῇ, ὡς ἤλπιζετο, πῦξεν. Εἶναι ἀληθὲς ἀφ' ἑτέρου ὅτι τὰ πτωχοδοχεῖα, τὰ καταστήματα τῶν ἐκθέτων παιδῶν, τὰ ὅποια ἤδη ἀνεπληρώθησαν ὑπὸ τῶν ἀποικιῶν ἐκεῖνων, ἀπῆλθον δαπάνας ἐτι μεγαλητέρας, καὶ ὅτι 3000 μυριάμετρα γῆς πρότερον ἀγόνου ἐκαλλιεργήθησαν καλῶς. Ἀλλ' οὐδὲν ἦττον, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν ἐμπειροτέρων παρατηρητῶν, τὸ ἐπιχείρημα πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀποτυχὸν διὰ τρεῖς λόγους· 1ον. ὅτι, ὡς εἶδομεν, δὲν περιέλαβεν εἰμὴ ἐλάχιστον μέρος τῶν πτωχῶν. 2ον. ὅτι οἱ ἀποικοὶ δὲν ἐργάζονται ἐπιμελῶς, μόνις καταβάλλοντες καθ' ἐκάστην τὸ 1/15 τῆς ἐργασίας ὅσην καταβάλλει ἀγαθὸς γεωργός. 3ον. ὅτι ἡ ἠθικὴ αὐτῶν κατάστασις δὲν ἐβελτιώθη πολὺ.

Ἐποθεν δὲ προέκυψαν τὰ δύο τελευταῖα ταῦτα ἀτοπήματα, ὡς ἐκ τῶν ὁποίων ἐπῆλθε προδήλως καὶ τὸ πρῶτον; διότι ἂν οἱ ἀποικοὶ ἦσαν ἐργατικώτεροι καὶ χρηστότεροι, αἱ δαπάναι τοῦ δημοσίου ἤθελον ἐλαττωθῆναι καὶ ἤθελον οὕτω ἀποβῆναι δυνατὴ ἡ ἰδρυσις καὶ ἄλλων ἀποικιῶν, ἵνα περιληφθῶσιν εἰς αὐτὰς καὶ οἱ ἄλλοι πτωχοὶ.

Δύο αἰτίαι ἀναφέρουσι πιθανωτάτας τοῦ κακοῦ τούτου. Οἱ ἀποικοὶ, κατὰ τὸν ὀργανισμὸν τῆς εἰταιρείας, δὲν γίνονται ποτὲ ἰδιοκτῆται τῆς γῆς τὴν ὁποίαν καλλιεργοῦσιν, ἀλλ' εἰς μὲν τὰς ἀποικίας τῶν καταδικῶν εἶναι ἀείποτε δουλοπάροικοι, εἰς δὲ τὰς ἐλευθέρως, τὸ πολὺ μισθῶται· ἐνῶ εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐργάζεται προθύμως εἰμὴ ὅταν ἦναι ἡ ἐλπίς ἡ νὰ κατασταθῇ ἰδιοκτῆτης. Πρὸς τούτοις, διὰ νὰ ἐμποδισθῇ ἡ αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν, εἰς τινὰς τῶν ἀποικιῶν ἐχώρισαν τὰ δύο πῦλα· ἐντεῦθεν δὲ προέκυψε φοβερὰ καὶ ἀπερίγραπτος κακοήθεια.

Τὰ αἴτια λοιπὸν τοῦλάχιστον τῆς ἀποτυχίας εἶναι γνωστὰ, ὥστε εἶναι ἐλπίς, ἅμα τὰ ἀτοπήματα ταῦτα θεραπευθῶσι, νὰ ἐπέλθωσιν ἀγαθώτερα ἀποτελέσματα. Καὶ τῶνόντι αἱ κυβερνήσεις τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ἐπιμένουσι διὰ τῶν ἀγροτικῶν μάλιστα ἀποικιῶν νὰ πολεμήσωσι τὸ μέγα τῆς πτωχείας κακόν. Εἰς τὸ Βέλγιον, εἰς τὴν Ἑλβετίαν, εἰς τὴν Γαλίαν ἐπεχείρησαν τὴν ἰδρυσιν τοιούτων ἀποικιῶν, αἵτινες εὐχρῆς ἀξίον εἶναι νὰ εὐδοκιμῶσιν ἐπὶ τέλους.

ΑΙ ΔΥΩ ΑΗΔΟΝΕΣ.

[Κατὰ μέμνησιν Ἀγγλικῆς ποιήματος.]

ΤΟΙΣ ΠΟΙΗΤΑΙΣ.

I.

Ἡ αὔρα ἐψιθύριζεν εἰς δάσος γηραλέον,
Ἐνῶ ἀπὸ τὴν γείτονα ἀκτὴν τῶν ἀλιείων
Ἦκούοντο τὰ ἄσματα ἀπὸ διαλειμμάτων,
Ἐπιπετῶντ' ἀρμονικῶς ἐπάνω τῶν κυμάτων.
Καὶ μετ' ὀλίγον τῆς νυκτὸς ἐπῆλθ' ἡ νημερία,
Καὶ ἐκ τοῦ στερεώματος ὡς νύμφη ἐρασμία
Φῶς ἰλαρὸν διέχυνεν ἢ φοίβη τοῦ μαίου
Ἐπὶ τοῦ δάσους, τῶν ἀκτῶν καὶ τοῦ ὑγροῦ πεδίου.

II.

Πρὶν τῆς νυκτὸς ἡ σιωπὴ ἐπέλη βαθυτέρα,
Ἐνῶ βραδύνας γεωργὸς τὸ δάσος διεπέρα,
Ῥεσάθη καὶ στιγμὰς τινὰς προσήλωσε τὰ ὄτα.
Τὴν ὥραν καθ' ἣν ἔχουνον τὰ μέλη των τὰ πρῶτα
Εἰς τῆς ἐσπέρας τὰς ὑγρὰς πνοὰς αἱ ἀηδόνες.
Ἐσίγησαν· οἱ θάλλοντες ὑπερρικίων κλώνες,
Κι' ὁ γεωργὸς ἀκολουθῶν τὸ ἥσυχόν του βῆμα,
Τῶν εὐτυχῶν ὀνείρων του ἐξήλιττε τὸ νῆμα.

III.

Ἐπανελήφθη ὕστερον, χυθὲν ἐπὶ τῶν φύλλων,
Ἄσμα γλυκὺ, περιπαθὲς, λαρύγγισμα ποικίλον.
Ἡ μία πρῶτον ἔψαλε τῶν δύο ἀηδόνων,
Καὶ ἔλεγε εἰς τὴν φίλην τῆς αὐτὰ σχεδὸν μὲ πόνον.
«Ματαίως οἱ μελωδικοὶ τοῦ στήθους στεναγμοὶ μου
Παννύχιοι κυλίνονται καὶ φεύγουν, ἀδελφὴ μου·
Ὡ! ὑπὲρ τίνων ἀγρυπνῶ ἐπὶ τῶν νέων κλάδων
Περίλυπον ἐγὼ πτηνὸν εἰς τὰς ἐρήμους ἄδον;»

IV.

«Τοῦ δάσους ἡ στωμύλ' ἤχῳ τοῦς φθόγγους μου
[ἀκούει,
Ὁ ρύαξ ποῦ μοιρολογεῖ καὶ τὰς ἰτέας λούει,
Ὁ κυανόχρους οὐρανὸς καὶ οἱ χρυσοὶ ἀστέρες,
Καὶ τῆς νυκτὸς οἱ φρίσσοντες εἰς τὰς ἀκτὰς ἀέρες.
Αὐτοκτονοῦμοι ψάλλουσα ἐν μέσῳ τῆς ἐρήμου·
Οὐδένα ἔχει θαυμαστήν ἢ ὑψηλὴν ὠδή μου.
Αἱ ἐρωτόληπτοι ψυχὰι ποθῶ νὰ μ' ἀκροῶνται,
Κ' ὑπὸ τῶν φυλλωμάτων μου τὴν δρόσον νὰ πλα-
[νῶνται.]»

V.

«Ποθῶ ν' ἀφίουν οἱ σοφοὶ τὰ σπουδαστήριά των,
Συρρέοντες ἀκροαταὶ τῶν νέων μου ἁσμάτων·
Κ' οἱ ποιηταὶ ἐμπνεύσεως ἐμφορημένοι θείας
Νὰ μὲ ὑμῶσιν αἰδὸν νυκτερινῆς μαγείας.
Ἄντι τ' ἀγνά μου ἄσματα νὰ καταπίν' ἡ λήθη,
Θέλω νὰ θέλω τὰς ψυχὰς, τὰς πόλεις καὶ τὰ πλήθη.
Ἄς φύγωμεν, ὦ ἀδελφὴ, ὅπου μᾶς κράζ' ἡ δόξα,
Ὅπου τῆς λήθης καθ' ἡμῶν ἀνίσχυρα τὰ τόξα.»

VI.

—«Ὡ! ὄχι, ὄχι ἀδελφὴ,» ἡ ἄλλη ἀπεκρίθη,
Τί θέλομεν τὸν θόρυβον, τὰς πόλεις καὶ τὰ πλήθη;

Ὡ! ἀγαπῶ τοῦ δάσους μας τὸ ἄσυλον τ' ἀρχαῖον,
Τὴν μεσημβρίαν σκίασμα πρέχον εἰρηναῖον,
Ὁ ἀστέροισι οὐρανὸς τὴν νύκτα μὲ μαγεύει,
Κ' ἐνῶ τὸ πᾶν θρησκευτικὴ γαλήνη κυριεύει,
Ἐφῶν πρὸς τὸν Ἐψιστον τὴν ταπεινὴν φωνὴν μου,
Καὶ ψάλλω τὸν μελωδικὴν, ὦ φίλη, προσευχὴν μου.»

VII.

«Ἐγὼ τὴν ψῆφον τῶν θνητῶν, τὴν φήμην νὰ θη-
[ρεύσω ;
Τὸ δάσος μου νὰ στερηθῶ δὲν θὰ συγκατανεύσω.
Εἴμ' εὐτυχὴς καὶ ἀγαπῶ νὰ ψάλλω ἐν ἀνέσει,
Ἐὰν ἐδῶ ὁ ἄνθρωπος μ' ἀκούσῃ κ' ἐπαινέσῃ
Τὸ ἄσμα μου, εὐχαριστῶ τὴν ἀγαθότητά του.
Ἐὰν δὲν ἔλθῃ, ἐλεῶ τὴν νηπιότητά του·
Τότε οὐχ ἦττον εὐτυχὴ ἢ φύσις μ' ἀκροᾶται,
Ὁ ὕμνος μου πρὸς τὸν Θεὸν ἐνῶ ἀναπετάται.»

VIII.

—Ἡ δυστυχὴς! τὸ λογικὸν βεβδίαως ἐστερήθη!
Εἶπεν ἡ πρώτη ἀηδὼν κουφίως· «Τὴν εὐχὴν
Αὐτὴν ἐγὼ καταφρονῶ, ὦ φίλη, εὐτυχίαν.
Αἰσθάνομαι ὠθοῦσάν με λαμπρὰν φιλοδοξίαν.
Ἀναχωρῶ, φιλιτάτη μου, ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων,
Ἐγίαινε, τὸν ἔρημον αὐτὸν σ' ἀφίνω τόπον.»
Καὶ τὰ πτερὰ τῆς ἠνοιξεν εἰς τὰς πνοὰς τῆς αὔρας,
Κ' εἰς τὰς ἐκτάσεις τῆς νυκτὸς ἐπέταξε τὰ μαύρας.

XI.

Ἦδη ὁ κράτης τῆς αὐγῆς εἰς τὰς σκιάς ἐλάλει,
Καὶ εἰς τῆς ἀηδόνος μας τὰ ὄμματα μεγάλη
Καὶ κοιμωμέν' εἰς τὴν σιγὴν ἀνεκαλύφθη πόλις.
Ἐπὶ ὄμοφοι πλὴν θόρυβοι ἐγείροντο καὶ μέλις
Τὸ λυκαυγὲς διέλαμπε καὶ μαύρου καπνοῦ στήλας
Ἐκ τοῦ λαιμοῦ τῶν ἐστιῶν ἀνῆρχοντο καμπύλαι,
Καὶ διασκορπιζόμενοι ἀπὸ πνοᾶς ἀέρος
Ὡς νέτη ἐξηπλόνοντο ἐπάνω τοῦ αἰθέρος.

X.

Ἡ ὀδοιπόρος ἀηδὼν ραθύμως πλανωμένη
Εἰς ὑφορῶφου δώματος τὴν στέγην καταβαίνει·
Καὶ τὸ ἀκροατήριον προσμένουσα τὸ νέον
Ἐκ τῆς ἐρήμου σκοπιᾶς μὲ βλέμμα σιγαλέον
Τὴν ἐξυπνοῦσαν θεωρεῖ τριγύρω αὐτῆς πόλιν·
Καὶ βαθμηδὸν τὴν ἔκτασιν πληροῦσιν αὐτῆς ὄλην
Γυναικες, ἄνδρες, γέροντες καὶ θύσσοι παιδιῶν,
Ἀναλαμβάνων ἕκαστος τὸν καθήμεραν βίον
Πληροὶ θορύβου τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας, ὅπου
Ἀνακινοῦνται αἱ διπλαῖ δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου.

XI.

Οἱ κώδωνες περιηχοῦν τῶν κωδωνοστασιῶν,
Καὶ ἤχον ἀναπέμπουσι πρὸς τοὺς αἰθέρας θεῖον·
Ἐπὶ τοῦ ἀκμῶνος κροτεῖ βαρύγδουπος ἡ σφύρα,
Καὶ κυβερνῶντ' αἱ μηχαναὶ ἀπὸ τὴν σοφὴν χεῖρα
Καὶ τρέχουν τοῦ μηχανικοῦ τὸ φλογερόν των βῆμα
Ἐθούμεναι ὑπὸ ἀτμοῦ συμπεπηγμένον κῆμα.
Τὰ πάντ' ἀναλαμβάνουσι τὸν ροῦν τῆς προτεραιίας,
Τῆς ἀνθρωπίνης ὄργανα γινόμενα ιδέας.

XII.

Ἐν τούτοις τὸ παράτολμον πτηνὸν τῆς μοναξίας,
Ἀσύνηθες τῆς νενικ' αὐτῆς ἀνησυχίας,

Παισιμονῆς πλήρες ἤρχισε τὸ ἄσμά του νὰ ψάλλῃ.
Ἄλλ' ἄρ' ἀγὰ γὰρ τίς δύναται βεβαίως ν' ἀμφιβάλλῃ
Περὶ τῆς τόσης τοῦ πτηνοῦ ματαίως ἀποπείρας;
Τοιαύτας ὥρας αἱ χορδαὶ κροτοῦντ' εὐήχου λύρας;
Πλὴν τοὺς ψαλμούς της ἔχυνε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας,
Ὅ μέλας πέπλος μέχρ' οὐ ἠπλώθη τῆς ἐσπέρας.

XIII.

Πλὴν τίνας ἄρα ἐβελξεν ἡ ἀηδὼν τὰ ὄτα;
Εἰς ὕλικούς περισπασμούς τὰ πλήθη κεκυφότα,
Τὰς ἡδονὰς θηρεύοντα καὶ τὸ στιλπνὸν χρυσίον,
Ἡψήθησαν τὸ κελαδοῦν μελωδικῶς στρουθίον.
Ματαίως ἡ ἀρμονικὴ ἐλάλησε φωνήτου,
Μελαγχολίαν ἐσταξαν ὑγράν οἱ ὀφθαλμοὶ του.
Ἄλλ' αἶφνης τῆς καρδίας του ἡ θλίψις μετεβλήθη,
Καὶ ὁ θυμὸς του εἰς στροφήν τοιαύτην ἐξεχύθη.

XIV.

« Ἡ δόξα, καὶ ἡ ποίησις! ὡς φάντασμα ὀνείρων
Παρήλθον, ἐξητμίσθησαν, ὡς τὸ τῶν ῥόδων μῦρον!
Παρήλθε φεῦ! ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἡ ἀρμονία
Εἰς τὰς καρδίας τῶν θνητῶν ἀντήχει κ' ἐνθουσία!
Καὶ τὰς ψυχὰς ἀνέφλεγε πρὸς ὑψηλὰς ἐμπνεύσεις.
Τῆς τρυφῆς τώρα, τοῦ χρυσοῦ δεσπόζουσι αἱ θηρεύσεις
Καὶ τοὺς ματαίους ὑλιστάς ἡ μουσα δὲν εὐφραίνει,
Καὶ πένθιμος ἡ ποίησις τὰ ὄρη ἀναβαίνει. »

XV.

« ὦ θλίψις! ὦ κατήφεια! παρήλθ' ὁ καιρὸς πλέον!
Μάτην πληρῶ τὰς ἀκοὰς μετὰ ψαλμῶν ματαίων.
Τὰ στήθη φλέγει σήμερον ἡ δίψα τοῦ χρυσαίου.
Μετὰ περιφρονησεως ὠθεῖται ἀπαισίον
Πᾶν βλάστημα τρεφόμενον ὑπὸ τῆς εὐφυίας,
Καὶ θνήσκον σχεδὸν ἀγνωστον ἐντὸς τῆς κοινωνίας,
Ἀφ' ἧς ἀνίπταται γοργῶς ἐν μέσῳ τῶν ἀέρων
Εἰς μόνος ἤχος ἄμουσος « Τὸ ὕλικόν συμφέρον! »

XVI.

Εἰποῦσα ταῦτα ἔφυγε τὴν τύρβην τῆς πληθῆος,
Ἀπέπηλ' εἰς τὸ δάσος τῆς θλιμμένη ἐγκαρδίως.
Τὰ ἄσματά της ἔπαυσε, τὸν βίον ἀπεστράφη,
Κ' εἰς μοναξίαν ἀναυδος ἀπέθανε κ' ἐτάφη.
Ἄλλὰ ἡ ἄλλη ἀηδὼν, σεμνὴ κ' εὐφωνότερα,
Διηγάγ' ὑπὸ τὰς σκιὰς τοῦ δάσους ἐλευθέρα,
Τὰ ἄσματά της χύνουσα ἐν μέσῳ τῆς εἰρήνης
Πλήρης ἐμπνεύσεως ἀγνῆς, σιγῆς καὶ εὐφροσύνης.

XVII.

Καὶ ἐψάλλε τὴν ἱεράν τῶν μεσονύκτων ὥραν,
Τὸ ἄστρον τὸ φωταγωγοῦν τὴν οὐρανίαν χώραν,
Τὸ φωτεινὸν μετέωρον ποῦ φεύγ' εἰς τὰς ἐκτάσεις,
Καὶ ἔχυνε τὸ ἄσμά της εἰς εὐσεβεῖς ἐκστάσεις.
Πότ' ἐκελάδει τὴν θερμὴν ἐλπίδα, τὴν εἰρήνην
Καὶ τὴν χαρὰν τὴν εὐγενῆ καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην,
Καὶ πότε μὲ τοὺς στεναγμούς της αὔρας ἐμελῶδει
Τὸν ἔρωτα τὸν παίζοντα μὲ τ' ἄνηθ' τὰ εὐώδη.

XVIII.

Ἡ μελωδία ἔρρεεν αὐτῆς ἐπιχαρίτως
Ἐπανελάμβαν' ἡ ἠχὼ τοὺς φθόγγους τῆς ἀρρήτως.
Τὰ ἄνηθ' τὴν ἐμῆρονον, τὸ ἄστρον ἐρητύλον
Μὲ φως ἀγνὸν τὴν ἔλουε, μὲ φίλημά κ' αἰ φίλον
Καὶ τὴν γαλήνιον φωνὴν μὲ τῶν ἠχῶν ἠκρατο,
Ἦτις πρὸς τὰ οὐράνια πελ. ἦν ἐφεστῶτο.

Ὡς προσευχὴ γλαυκώπιδος παρθένου ἀγρυπνοῦσης
Καὶ τὴν ψυχὴν εἰς ὄνειρα ἐρώτων βυθίζούσης.

Μάρτις, 27 Σεπτεμβρίου 1851.

X. A. ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ.

ΔΙΑΦΩΡΑ.

Ἐκτασις τῶν σήμερον ὑπαρχόντων ἀπανταχοῦ γῆς σιδηρῶν δρόμων.

—o—

Κατὰ τὴν νεωτέραν καταμέτρησιν τῶν σιδηρῶν δρόμων, τὴν γενομένην ὑπὸ ὄλων τῶν ἐπικρατειῶν, ὅσαι ἔχουσι τοιοῦτους δρόμους, ἡ ὀλικὴ αὐτῶν ἀπανταχοῦ γῆς ἑκτασις συμποσοῦται εἰς 40,550 χιλιομέτρα, ἦτοι:

Εἰς τὰς Ὀμοσπόνδους πολιτείας τῆς Ἀρκτικής	
Ἀμερικῆς	16,452.
Εἰς τὴν Ἀγγλίαν	11,200.
Εἰς τὴν Γερμανίαν	8 547.
Εἰς τὴν Γαλλίαν	3 472.
Εἰς τὴν Βελγικὴν	851.
Εἰς τὴν Ῥωσίαν	320.
Εἰς τὴν Ἰταλίαν	272.

Ἄν εἰς τὴν σφαιρᾶν μας ὑπῆρχε ζώνη τις ἐπιτηδεία νὰ δεχθῆ τοιαύτας σιδηρᾶς τενίας καθ' ὅλην τῆς γῆς τὴν περίμετρον, καὶ ἀπαντες οἱ ἤδη κατασκευασθέντες σιδηροὶ δρόμοι ὑπῆρχον συνεχεῖς ἐπὶ τῆς ζώνης ταύτης, τοσαύτη εἶναι ἡ ἑκτασις αὐτῶν, ὥστε οἱ ἄνθρωποι ἠθελον εἰμφορεῖ ἤδη νὰ περιτρέχωσιν ὅλην τὴν γῆν ἐπὶ ἀτμαμάξης.—Ἐπειδὴ ἡ ἀπαιτουμένη δι' ἑκάστον χιλιόμετρον δαπάνη εἶναι, κατὰ μέσον ὄρον, 400,000 φράγκων, ἡ ὅλη ἀξία τῶν ἤδη ἐτοιμῶν σιδηρῶν δρόμων ἀναβαίνει, εἰς τὸ ὑπέρογκον ποσὸν τῶν 16,220,000,000 φράγκων. Καὶ ἐν τούτοις καθ' ἑκάστην νέου κατασκευάζονται τοῦτοι δρόμοι, οἱ δὲ ὑπάρχοντες θεωροῦνται ὡς μικρὰ ἀρχὴ τοῦ τρόπου τούτου τῆς συγκοινωνίας.

—o—

Ἐνθὺ ἡ ἱατρικὴ σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ὁθωνος καὶ ἡ νομικὴ ἀναδεικνύουσι, κατὰ πάντα ἐνιαυτὸν, οὐκ ὀλίγους διδάκτορας, τὸ φιλολογικὸν τμήμα τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς δὲν ἔσπευεν ἄχρι τοῦδε εἰμφορῆ δύο μόνον, τὸν Εὐθύμιον Θεοδωρόπουλον, ἐκ Δημητσάνης, ἀποθανόντα πρό τινων μηνῶν, καὶ τὸν ἐσχάτως ἀναγορευθέντα Παναγιώτην Κουπιτώρη, Ἰδραίου. Τοῦτο δὲ, διότι ὁ φιλολογικὸς ἀγὼν δὲν ἀπέσθη εἰς ἐπὶ ἐν Ἑλλάδι ἀργυρίτης, ἀλλὰ ἀπλῶς φυλλίτης εἶναι ἀκόμη. Δι' αὐτὸ τοῦτο ὅμως καὶ ἡ κυβέρνησις καὶ τὸ κοινὸν ὀφείλουσι νὰ ἐμψυχώσωσι παντὶ σθένει τοὺς νέους, οἵτινες ἔχουσι τὴν γενναϊότητα ν' ἀσπάζωνται τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἀνωτέρας παιδείας, διότι ἂν ἡ Ἑλλὰς ἔχη χρεῖαν νομικῶν καὶ ἱατρῶν, ἔχει πρὸ πάντων χρεῖαν τῆς γλώσσης της, ἡ δὲ γλῶσσα αὕτη λεηλατεῖται καθ' ἑκάστην ὑπὸ τοσοῦτων πολέμιων, ὥστε ἀνάγκη τῇ ἀληθείᾳ νὰ αὐξήσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν φρουρῶν αὐτῆς.

—o—